

וילכך 414 את מצודת ציון היא עיר דוד

ד"ר שמחה פישר

דפי עבודה ללימוד
ספר שמואל ב'

תלפיות

המכללה האקדמית לחינוך

ובא עיר דוד
ומלכות עיר דוד
עולם צפיד בסאן יהודה
וכן עיר עולם

ד"ר שמחה פֿישר

מדריך להוראת ספר שמואל ב'

דפי העבודה והמדריך למורים מומלצים לשימוש
בבתי-ספר ממלכתיים דתיים ע"י מנהל החינוך הדתי
במשרד החינוך התרבות והספורט

בהוצאת מכללת המכללה האקדמית לחינוך

רח' הזרם 10 תל אביב ת.ד. 8376 טל. 03-5128555

© כל הזכויות שמורות
למחבר ולמכללת "תלפיות"
תל-אביב, רח' הזרם 10 ת.ד. 8376
טל. 03-5128555

אין להעתיק ספר זה כולו או מקצתו בכל צורה שהיא
ללא אישור בכתב מאת ההוצאה.

© All Rights Reserved
No parts of this book may be reproduced in any form
without permission in writing from the Publisher.

Printed in Israel 1995

עיצוב וביצוע ממוחשב: **שלומית חפץ**
נדפס בדפוס "אופסט קולור" פתח-תקוה
תשנ"ו 1995

וְתִסַּד יְהוָה אֶת מַעֲוָלָם וְעַד-עוֹלָם עַל-יִרְאָיו
וְיִדְקְתוּ לְבָנֵי בָנִים

(תהלים ק"ג)

לנכדינו היקרים

תמר

עדי

רז דוד

יהי נועם ה' עליכם

שְׁלֵמֵי תוֹדָה

לחברי וידידי הרב **דב שחור** שליט"א על שערך, התקין והביא לדפוס, על שעמל וטרח הרבה מתוך מסירות רבה כדי להוציא ספר מתוקן זה מתחת ידיו.
נסיונו העשיר ועצותיו המועילות היו לי לעזר רב!
יברך ה' חילו ופועל ידיו ירצה.

לחברי וידידי המפקח מר **יצחק שויביץ** נ"י והמורה מר **חזוניאל טויטו** נ"י, על שקראו חלקים מן הספר והעירו לי הערות דידקטיות ופרשניות חשובות.
יישר חילכם לאורייתא.

לגב' **רזי פלדמן** תח"י על עיצוב העטיפה - יישר כוח.

להנהלת מכללת "תלפיות", לעובדי ספריית המכללה ובמיוחד למנהל האגף למינהל מר **חיים עמית** נ"י, על שהעמידו לרשותי כל שביקשתי ועזרו לי להגשים שאיפתי להוציא ספרים אלו לאור.

לתלמידות כיתה ו' (תשנ"ד) בבי"ס ממ"ד "מורשת משה" בר"ג, למנהלת **חיה כהן** תח"י ולמחנכת **נילי אביטל** תח"י, על שפתחו בפני את דלת הכיתה ויחד עם תלמידתי **אסתי תאומים** תח"י למדנו ולימדנו ספר שמואל ב'.

ואחרונה חביבה, ברכת תודה מיוחדת חייב אני לתלמידתי היקרה המורה **אתי אזולאי** תח"י, המצויינת במידות ובמעש"ט, על אשר עזרה לי במסירות ללא גבול משלבי הניסוי בכיתה ועד עיבודם הסופי של המדריך ודפי העבודה.
יהי נועם ה' עליה ויצליח ה' דרכה.

התמונות מתפרסמות באדיבות קרן קיימת לישראל, אגף הפרסומים והצילומים, ירושלים, ובאדיבות "במחנה", עיתון חיילי ישראל, הקריה ת"א.
תמונות בעלי החיים, העצים ותמונת נחל קדרון - באדיבות יצחק גנוט, ת.ד. 862 גבעתיים ©.
המדליה לשלושת אלפים שנה לירושלים מתפרסמת באדיבות החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות, ירושלים.

ה ת ו כ ן

ח ל ו ק ת ש מ ו א ל ב' ל י ח י ד ו ת ל י מ ו ד

מספר היחידה	נושא היחידה	הפרקים בספר	מספר דפי העבודה	מספר העמוד
1	"איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה?!"	א'	2	9
2	מחברון לירושלים	ב' - ה', ג	7	19
3	כיבוש ירושלים וביסוסה (בפתח תקופה חדשה)	ה', ד - כה	2	43
4	"ראה נא אנכי יושב בבית ארזים וארון האלקים יושב בתוך היריעה?!"	ו' - ז'	2	55
5	ממדינה למעצמה: "וימלך דוד על כל ישראל ויהיה דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו"	ח'	1	65
6	"בעבור יהונתן"	ט'	1	71
7	"חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלוקינו" (המלחמה בעמון ובבני בריתם)	י'	1	79
8		י"א - י"ב	3	85
9	אלימות במשפחת המלוכה	י"ג - י"ד	4	99
10	מרד אבשלום ותוצאותיו	ט"ו - כ'	18	113
11	"אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים"	כ"א, א - י	1	159
12	דוד וגיבוריו - מלחמותיהם ומעשי גבורתם	כ"א, טו - כב כ"ג, ח - לט	1	165
13	"רוח ה' דבר פי ומלתו על לשוני" (דברי שירה ונבואה אישיים ולאומיים)	כ"ב-כ"ג, א-ז	1	169
14	"זה הוא בית ה' האלקים!" (הכל מוכן לבניית בית הבחירה)	כ"ד	2	173
15	הדרן עלך ספר שמואל ב'	כל הספר	בחינה עצמית	179

מדינת ישראל

משרד החינוך התרבות והספורט

ב"ה, י' באלול תשנ"ה
5 בספטמבר 1995

מדינת ישראל

לכבוד
ד"ר שמחה פישר

שלום רב,

הנדון: דפי עבודה ללימוד ספר שמואל ב' לתלמיד, למדריך ולמורה

שמחתי לעיין בספרי היעזר להוראת שמואל ב', אשר עומד לצאת לאור.

ספר שמואל ב' מהווה המשך ישיר לספר שמואל א', עד שחכמים מתייחסים אליו כאל ספר אחד. עם זאת בשמואל ב' עוסקים אנו בעיקר במלכות דוד ובביתו.

המחבר משכיל להוביל את הלומד בנבכי המאורעות בדרכים סלולות ובטוחות, תוך מתן תשומת לב לפשט המקראות מחד, ולמתכונת של הלומד בן דורנו – כך שיוכל להבינם מאידך.

שפע החומר וריבוי ההצעות להוראתו, יאפשרו למורה לגוון את ההוראה ולהתאימה לנטיות לבם של תלמידיו ולצרכיהם.

אנו מקווים כי ציבור המורים יעשה שימוש מושכל בספר ויביא באמצעותו ברכה ללומדי התנ"ך במערכת החמ"ד.

בברכה,

מתתיהו דגן

ראש מינהל החינוך הדתי

אל התלמיד

לפניך דפי עבודה שמטרתם לעזור לך בלימוד ספר שמואל ב'.
הספר מספר על תקופה סוערת ביותר בחיי עם ישראל. בתקופה זו התרחשו מאורעות גדולים;
בחלקם מעודדים ומשמחים ובחלקם עצובים וקשים.
אנו לומדים את התקופה הזאת לא רק כדי לדעת ולהכיר את תולדות אבותינו בעבר אלא גם,
ובעיקר, כדי ללמוד מהם מוסר השכל לכלל ולפרט וגם להפיק לקחים לגבי דורנו.

המלך שאול ייסד אמנם את המלכות בישראל והישגיו המדיניים לא היו מעטים, אך מי **שכינן** את
המלכות, ביסס אותה מבחינה מדינית, מבחינה כלכלית ומבחינה רוחנית - היה דוד המלך. הוא באמת
פתח תקופה חדשה בתולדות ישראל. הוא הרחיב את גבולות ישראל והקים מעצמה גדולה, אך מפעלו
הגדול ביותר שבזכותו אנו זוכרים אותו יום יום הוא **כינן ירושלים כבירת ישראל לנצח והכנות
שעשה לבניין בית המקדש**. הוא הפך לסמל ולגעגועים לתקומת ישראל ולהחזרת העטרה ליושנה,
ומבחינה זו **דוד מלך ישראל חי וקיים**.

יחד עם זאת, בספר הזה נלמד שגם דוד המלך נכשל בחטאי בני אדם והביקורת האלוהית אינה
פוסחת גם עליו, כי ככל שאדם גדול גדולה עליו הביקורת. הכתוב מלמד אותנו לא מעט פרקי מוסר
והתנהגות שהם משמעותיים גם לנו היום, ולכן עלינו לשמוע אותם, ללמוד אותם בעיון ולהפיק את
הלקחים המתאימים, שעד היום לא נס ליחם.
דפי עבודה אלה יעזרו לך להכיר את תקופת דוד המלך מן הבחינות שהזכרנו, ויחד עם המורה הם
יסייעו בידך **להבין הבנה טובה ומקיפה** את הפרשיות המרתקות של הספר.

חילקנו את הספר לחמש-עשרה יחידות לימוד. בראש כל יחידה רשמנו את הנושאים עליהם דנים
דפי העבודה, כך שתוכל לראות מראש מה מצפה לך בכל יחידה. אולם כדי שלא תבהל מכמות דפי
העבודה ביחידות מסויימות, מבקשים אנו להביא לידיעתך מספר דברים שינחו אותך במפגש שלך עם
דפי העבודה שלנו, והם יקלו עליך מאוד את העבודה בדפים אלו.

א. יש בדפי העבודה שלנו שאלות רבות **לבחירה** ומספר לא קטן של **משימות רשות**. אין אנו מצפים
אפוא שתענה על **כל** השאלות והמשימות שבכל דפי העבודה. לעתים הרבינו בשאלות, כדי שכל אחד
יוכל לברור מתוכן את השאלות או הנושאים המעניינים אותו במיוחד. אנו סומכים עליך ועל המורה
שלך, שתמצאו את הדרך הנאותה והיעילה לשימוש נכון בדפי עבודה אלה.

* כל הנאמר בדפי העבודה בלשון זכר, מכוון כמובן גם לתלמידות כוללת.

ב. חלק מדפי העבודה מיועדים **לעבודה בכיתה**, בדרך כלל כמשימות קבוצתיות. באמצעות שיטת העבודה בקבוצות תלמד **להתחלק באחריות** עם חברי קבוצתך, ולקבל אחריות של הקבוצה שלך כלפי שאר הקבוצות.

הנושאים בספר מגוונים והמלאכה מרובה, אבל הזמן העומד לרשותך הוא קצר ומצומצם, ולכן בדרך זו של **קבלת משימות קבוצתיות ובאחריות הדדית**, תוכל להכיר ולהקיף את רוב הנושאים שבספר בצורה יעילה ובזמן קצר יחסית.

ג. מטרתם של דפי העבודה בדרך כלל היא: **לחזור** על החומר, **לשנן** את הנלמד בשיעור **ולהוסיף** עוד פרטים וידיעות שאין מספיקים לטפל ולהתעמק בהם במשך השיעור הקצר. יחד עם זאת, ישנם בחוברת שלנו לא מעט דפי עבודה שמטרתם **להכינך לקראת השיעור**, ולהדריךך **ללמוד בכוחות עצמך** קטע חדש שטרם נלמד בכיתה. הכנה כזאת תאפשר לך להיות **שותף פעיל** בשיעור ולתרום את תרומתך במהלך השיעור.

ולסיום, שתי עצות חשובות:

1. דפי עבודה אלה מיועדים לעבודה **בספר פתוח** (פרט ליחידה 15 - האחרונה, נחש מדוע?). עיין תמיד בפסוקים הנוגעים בדבר **לפני** שאתה כותב את תשובותיך בתוך דפי העבודה.

2. חז"ל לימדו אותנו כלל גדול בתורת הלמידה, הם אמרו: **"חייב אדם ללמד לשונו לומר - איני יודע"**. אנו מציעים לך לזכור יפה כלל זה בלימודיך בכלל, ובעבודתך בדפי העבודה שלנו בפרט. אם לאחר עיון ומחשבה אינך יודע את התשובה, או שהתשובה לא כתובה במקרא ובמפרשים שבידך, כתוב: **"איני יודע"**, ואל תכתוב משפטים ומילים רק "לצאת ידי חובה". בקש את עזרת המורה והוא ישמח לעזור לך.

ואחרון אחרון - תפילה לה':

יהי רצון מלפניך אבינו שבשמים שלא תצא תקלה על ידינו ולא נכשל חס ושלום, אנחנו - שהכנו את דפי העבודה האלה בעבורך, ואתה - התלמיד הנעזר בהם, בלומדך את ספר שמואל.

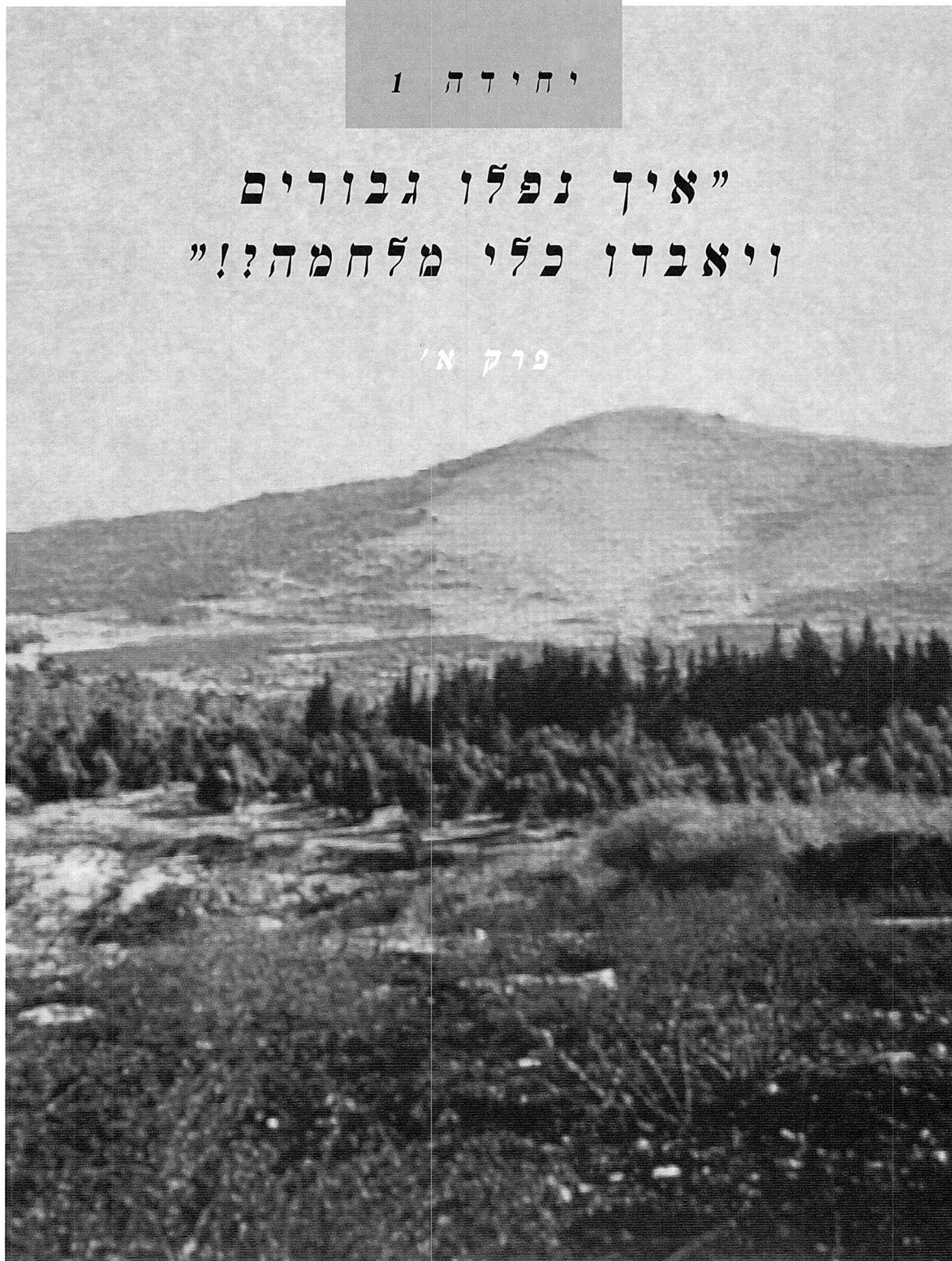
**"ויהי נעם ה' אֱלֹהֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ
כִּנְנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כִּנְנָהוּ"**

ש"פ

יחידה 1

"איך נפלו גבורים ויאבדו בלי מלחמה?!"

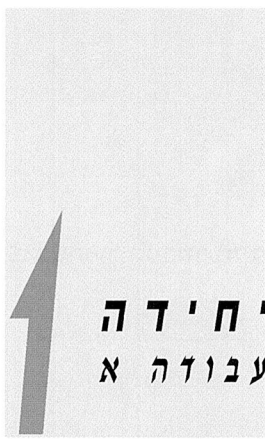
פרק א'

רשימת הנושאים בדפי העבודה:

- א. "איך ידעת כי מת שאול ויהונתן בנו?"
ב. "ויקנן דוד את הקינה הזאת על שאול
ועל יהונתן בנו".

"נקרא נקריתי בהר הגלבוע..."

א. "איך ידעת כי מת שאול ויהונתן בנו?"

פרק א' פסוקים א-טז

דף הכנה

פרקנו הוא המשכו של פרק ל"א מספר שמואל א'. בפרק זה נשמע סיפור קצת שונה על מה שקרה בגלבוע, וכן נשמע כיצד מגיב דוד על הבשורה הקשה.
קרא פסוקים א-טז וענה על השאלות הבאות:

1. היכן היה דוד ומה היו מעשיו ביום התבוסה בגלבוע?

2. חשוב! מה יכול היה דוד לדעת ומה לא יכול היה לדעת על האירועים בגלבוע? נמק השערתך.

- א. עתיד להיות קרב בין הפלשתים לצבא שאול _____
ב. האם ידוע לו על יחסי הכוחות? _____
ג. האם שיער מי ינצח ומי יפסיד? _____

3. מדוע לא התעניין דוד בתוצאות הקרב במשך יומיים?

4. שער, האם הופעתו של הנער המבשר הייתה מבוזאת או אמיתית? נמק השערתך.

5. כשהנער המבשר מקבל את רשות הדיבור, הוא מוסר את האירועים בסדר מסוים. רשום את סדר האירועים.

א.

ב.

ג.

6. מסדר האירועים אפשר לעמוד על אחת הסיבות למפלה. דייק בכתוב וציין מהי הסיבה.

7. לפי פרק ל"א פסוק ב, נהרגו במלחמה שלושה מבני שאול.

שער, מדוע הנער מזכיר רק אחד מהם? הצע שתי הצעות.

הצעה א:

הצעה ב:

8. על שאלת דוד: "איך ידעת כי מת שאול ויהונתן בנו?" מספר הנער המגיד סיפור שלם עם פרטי פרטים.

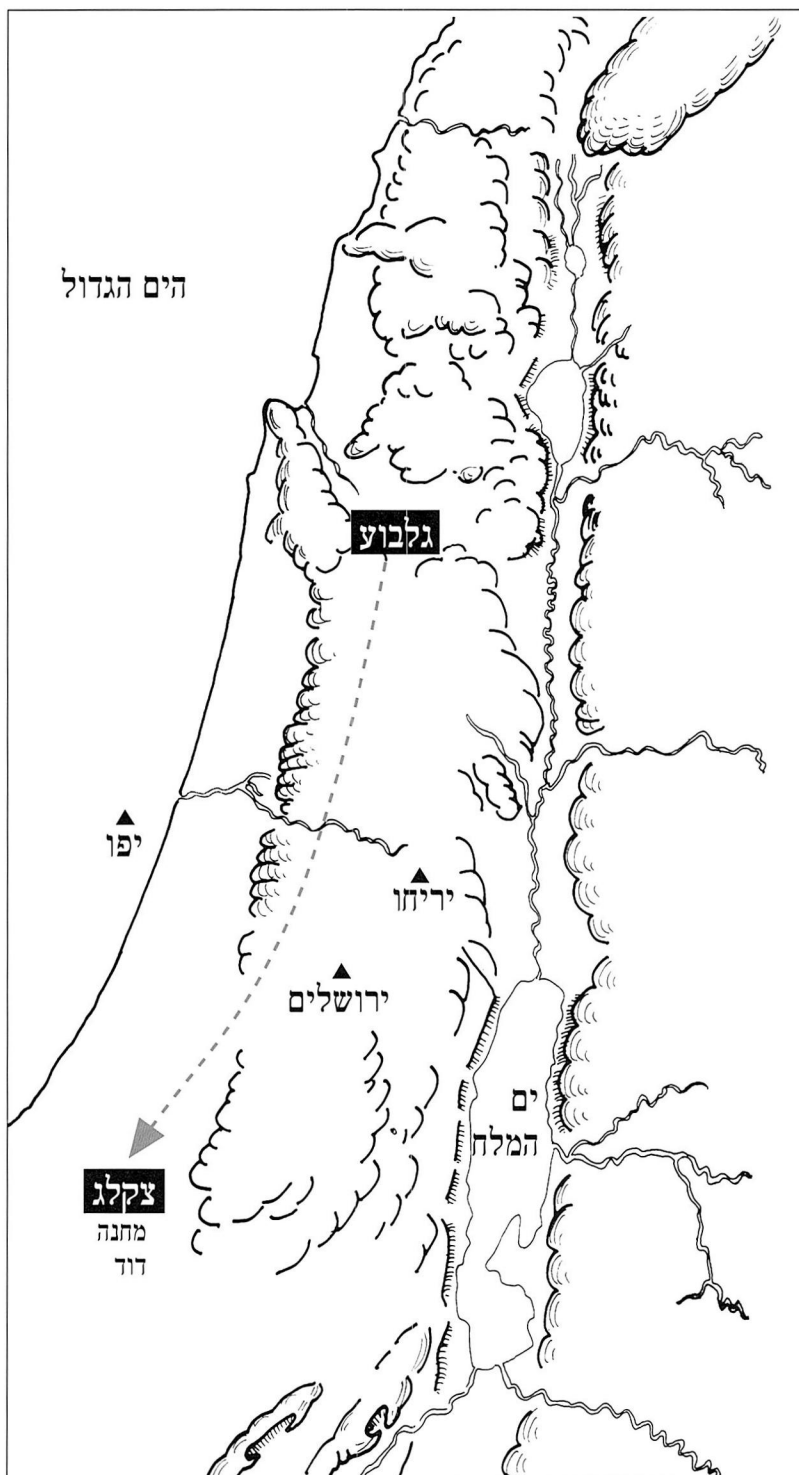
קרא את סיפורו וציין את הפרטים המרכזיים בסיפורו.

9. כעת, נסח את שאלותיך לגבי אמינות סיפורו של הנער המגיד.

(השווה את סיפורו לסיפור הכתוב בפרק ל"א בשמואל א').

10. קרא את תגובת דוד, התנהגותו ומעשיו ורשום את שאלותיך על קטע זה (פסוקים יא-טז).

דרכו של הנער העמלקי מהגלבוע לצקלג

ב. "ויקונן דוד את הקינה הזאת על שאול ועל יהונתן בנו"

פרק א' פסוקים יז - כז

1. ספר הישר נזכר גם ביהושע פרק י" פסוק יג.
עיינ שם ושער, מה היה תוכנו של הספר הזה?

2. "... קשת יהונתן לא נשוג אחר".
הבא דוגמה משמואל א', על יהונתן כלוחם שלא רגיל לסגת.

3. כיצד מנמק דוד את בקשתו מבנות ישראל להתאבל על מות שאול?

4. העתק פסוק אחד מקינת דוד על כל אחד מהמוזכרים בטבלה הבאה:

פסוק שנאמר על שאול	פסוק שנאמר על יהונתן	פסוק שנאמר על שניהם

5. מה אפשר ללמוד מן הקינה על רגשותיו ויחסו של דוד כלפי שאול ויהונתן?

6. לפניך ביטויים מן הקינה. רשום באיזה פסוק מופיע הביטוי ומה פירושו? היעזר במפרשים שלפניך.

הביטוי	הפסוק	הפירוש
* "שדה תרומות"		
* "חלב גבורים"		
* "שני עם עדנים"		
* "ספר הישר"		

7. מצא את השאלה - הקריאה (הרטורית) שדוד זועק בקינה שלוש פעמים. העתק את הזעקה כפי שהיא מופיעה כל פעם.

1. _____

2. _____

3. _____

מה גילית?

8. כדי לתת עוצמה לפנייתו, פונה דוד בקריאה ישירה אל הגורמים הבאים. מה הוא אומר לכל אחד מהם?

הגורמים	תוכן הפנייה
1. בנות ישראל	
2. הרי בגלבע	
3. המגידים והמבשרים בגת ובאשקלון	
4. הצבי ישראל	

9. מפליא ביותר שדוד לא מזכיר את שם ה' בקינה אפילו לא פעם אחת. האם זהו מקרה או שזה מכוון ע"י דוד? נמק תשובתך.

10. יש בקינה דברים שחוזרים מספר פעמים. מלא את הטבלה ובעזרתה תמצא את הדברים שחוזרים בקינה.

הדברים	צטט את הפסוקים שבהם הם מופיעים ומספר אותם
* חיות	
* כלי מלחמה	
* בגדים ותכשיטים	
* גיבורים	

11. דוד מקלל את ההרים בהם נחלו בני ישראל את המפלה.
א. מה שם ההרים?

ב. באיזה אזור של ארץ ישראל הם נמצאים?

ג. מהי אשמת ההרים, שדווקא בהם נחלו בני ישראל מפלה?

ד. מצא במפה שני ישובים באזור הגלבוע המוזכרים בקינה.

12. משימת רשות:

ל"משורר":

תרום "בית" נוסף לקינה (בחרוזים), כאות השתתפות בחוויה הקשה שחו דוד ובני ישראל במפלה.

13. משימת רשות:

ל"אומן":

צייר אחד משלושת הנושאים הבאים:

א. מגן שאול.

ב. המלבישן שני עם עדנים.

ג. קשת יהונתן לא נשוג אחור.

ד. הרי בגלבו אל טל ואל מטר עליכם.

14. התאם את הביטוי לפירוש המתאים לו (שבץ את מס' הביטוי בסוגריים ליד הפירוש המתאים).

ה ב י ט ו י	ה פ י ר ו ש
א. "שדה תרומות"	() כינוי לעם ישראל שהוא סמל ליופי ולריצה קלה.
ב. "נפלאותה אהבתך לַי מאהבת נשים"	() היו קלים וזריזים יותר מנשרים.
ג. "הצבי ישראל"	() מהטובים שבגבורים.
ד. "שם נגעל מגן גבורים"	() דוד אוהב את יהונתן יותר מנשים שאוהבות את אהוביהן, שגם זו אהבה חזקה מאוד.
ה. "מנשרים קלוי"	() שלא תצמח בו תבואה שיוכלו להביא ממנה תרומה.

15. באיזה ביטוי נאמר שדוד דורש ללמד את בני ישראל מיומנויות לחימה? ומדוע הוא דורש זאת?

16. הקינה הזו נאמרת בציבור בדרך כלל בטכסים מסויימים.

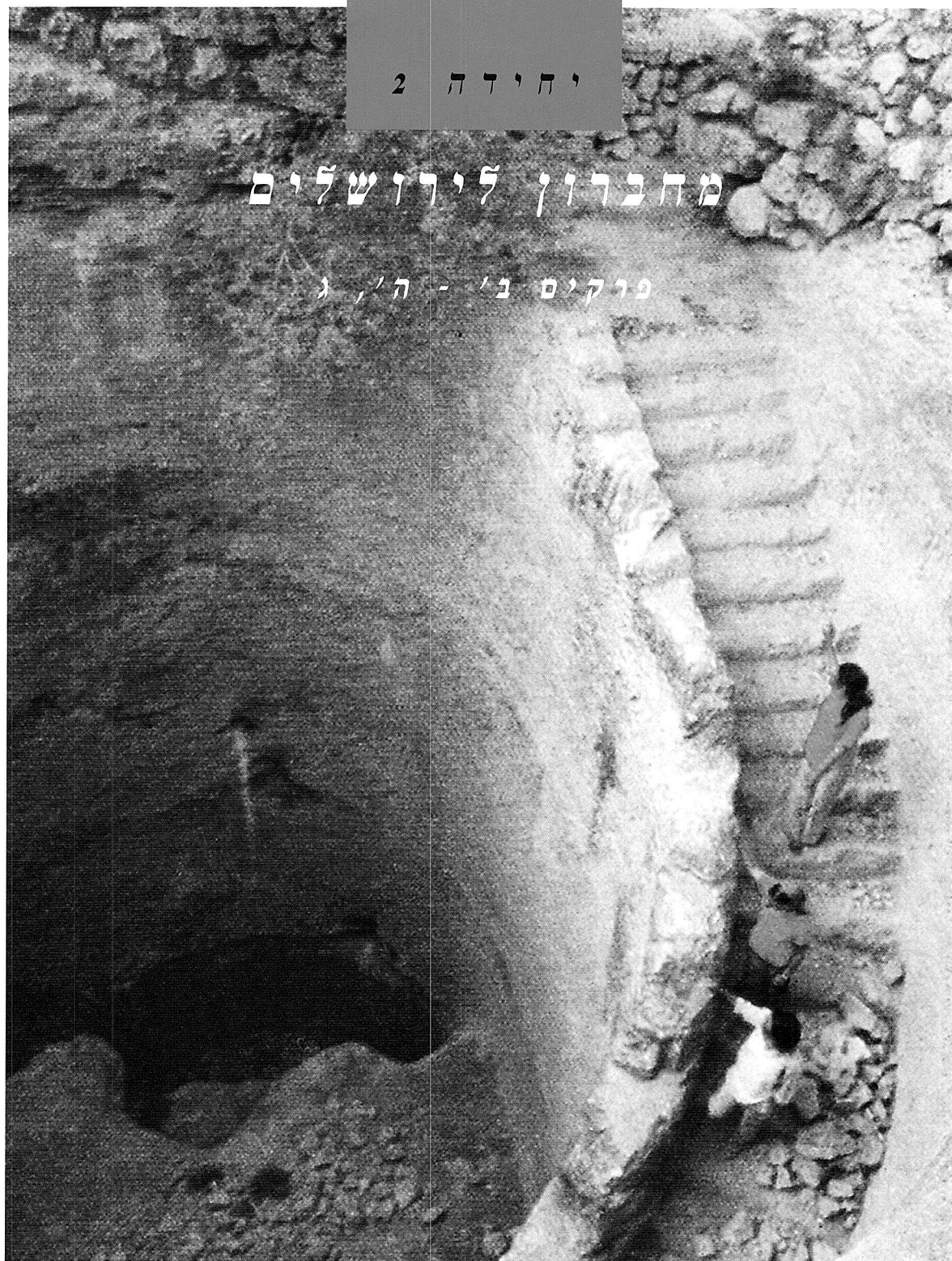
שער באילו טכסים, ומדוע היא נאמרת בהם?

17. בחר פסוק שישמש ככותרת לקינה. נמק את בחירתך!

י ח י ד ה 2

מחברון לירושלים

פרקים ב' - ה', ג

רשימת הנושאים בדפי העבודה:

- א. מדינה אחת - שתי ממלכות
- ב. מלחמה פורצת בין שתי הממלכות
רקעה ותוצאותיה
- ג. הצעות אבנר לדוד ותנאיו
- ד. יואב מסכל את תכניות אבנר
- ה. רצח איש בושת והשבתת המלוכה מבית שאול
- ו. "וימשחו את דוד למלך על ישראל"
- ז. דף לחזרה, סיכום ומסקנות

מוצע ללמוד יחידה זו בקבוצות

הברכה בגבעון

"וישבו אלה על הברכה מזה
ואלה על הברכה מזה"

א. מדינה אחת - שתי ממלכות

פרק ב' פסוקים א - יא

דף עבודה לקבוצה 1

התכוננו לדווח בכיתה. חשבו על תוכן הדווח, על צורת הדווח ועל אמצעי ההמחשה שתזדקקו להם. חשוב מאוד שתחליטו מראש במה להתמקד, כדי שהדברים העיקריים יילמדו על ידכם. בהכנת הדו"ח היעזרו בשאלות הבאות. אם יש לכם שאלות או רעיונות נוספים, אל תהססו להעלות גם אותם.

1. "ויהי אחרי כן וישאל דוד בה'..."

עיינו בדברי הימים א' פרק ו' פסוקים יג-יד וציינו את ההבדל בין שאול לדוד.

2. "ואנשיו אשר עמו העלה דוד איש וביתו וישבו בערי חברון"

א. מי הם האנשים האלה?

ב. מדוע דוד אינו מושיב אותם יחד אתו בעיר חברון ובמקום זה מפזר אותם בערי חברון? היעזרו במפרשים והעלו את השערותיכם.

3. שערן, מדוע אנשי שבט יהודה ממליכים את דוד רק על שטח השבט שלהם ולא מכריזים עליו מיד כמלך על כל ישראל?

4. מה היו השיקולים שהיו לבני שבט יהודה בהמליכם על עצמם את דוד למלך?

5. איזה חסד עשו אנשי יבש גלעד עם שאול ובניו?

6. עיינו במפה וציינו את מיקומה של יבש גלעד ע"פ הערים שמסביבה.

7. שערן, מה היו כוונותיו ומטרותיו של דוד במסר ששלח לאנשי יבש גלעד?

8. "תחזקנה ידכם והיו לבני חיל". הסבירו בלשונכם את משמעות הביטויים הללו.

9. "ואבנר בן נר שר צבא אשר לשאול לקח את איש בושת בן שאול ויעבירהו מחנים".
א. מה ידוע לכם על אבנר בן נר מספר שמואל א'?

ב. היכן נמצאת מחנים? עיינו במפה וציינו את מיקומה.

ג. מדוע, לדעתכם, בחר אבנר במקום זה להמליך בו את איש בושת?

ד. מדוע מכונה אבנר "שר הצבא אשר לשאול"? הרי ידוע הדבר?

10. אבנר בן נר הצליח במשימתו.
א. הוכיחו זאת מן הכתוב.

ב. תארו את שיטתו.

11. "אך בית יהודה היו אחרי דוד..."
מדוע, לדעתכם, לא היו גם שאר השבטים "אחרי דוד"?

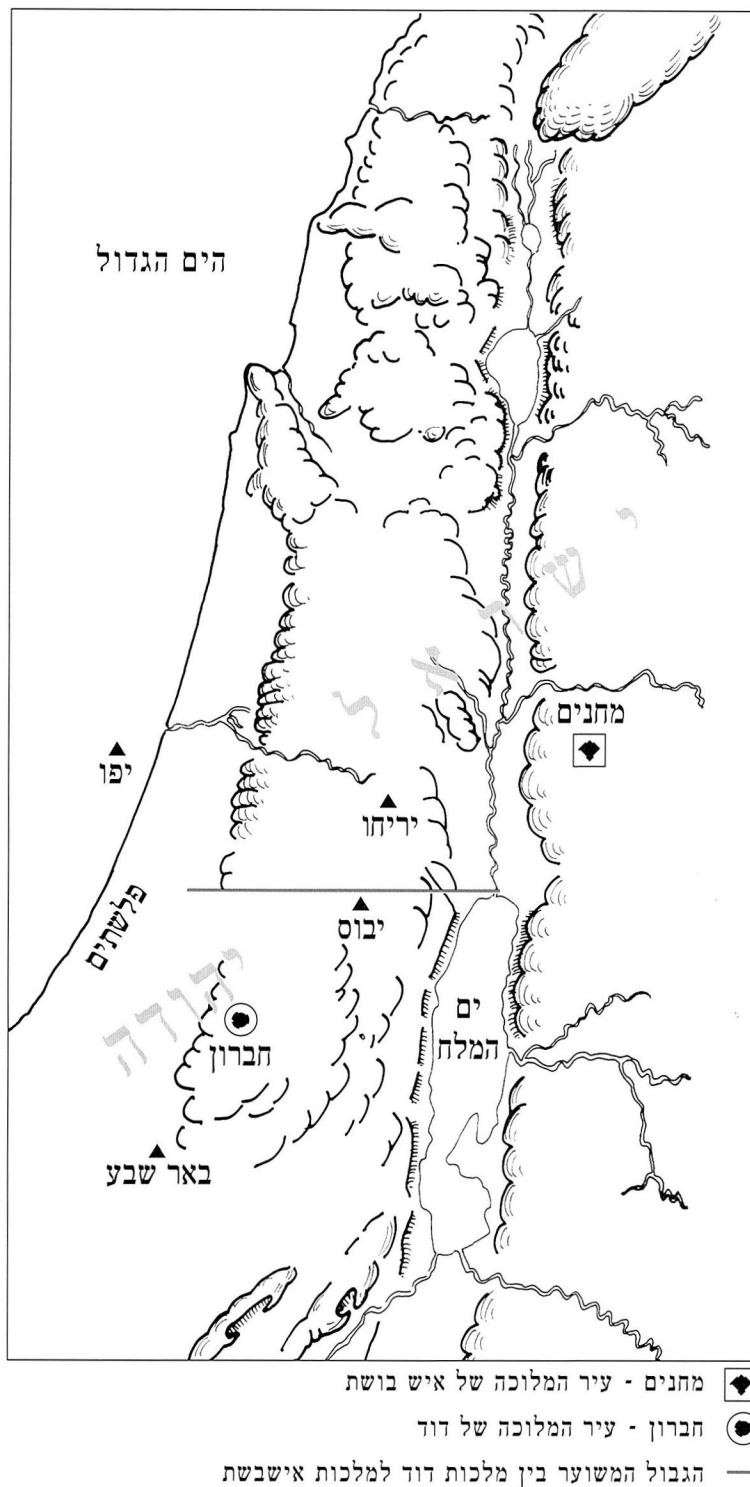
12. מי, לדעתכם, מתאים יותר למלוך אחרי מות שאול ובניו - איש בושת או דוד? נמקו את תשובתיכם.

13. שער, מה הייתה תגובת הפלשתים להכרזתו של דוד למלך על כל ישראל?

מערת המכפלה - קברי האבות

מדינה אחת - שתי ממלכות

ב. מלחמה פורצת בין שתי הממלכות - רקעה ותוצאותיה

פרק ב' פסוק יב - פרק ג' פסוק א

דף עבודה לקבוצה 2

התכוננו לדווח בכיתה. חשבו על תוכן הדווח, על צורת הדווח ועל אמצעי ההמחשה שתזדקקו להם. חשוב מאוד שתחליטו מראש במה להתמקד, כדי שהדברים העיקריים יילמדו על ידכם. בהכנת הדו"ח היעזרו בשאלות הבאות. אם יש לכם שאלות או רעיונות נוספים, אל תהססו להעלות גם אותם.

1. מדוע נפגשו שני הצדדים דווקא בבריכה בגבעון? היעזרו בקטע המידע שלפניכם.

גבעון:

עיר מצפון-מערב לירושלים. הייתה בנחלת שבט בנימין בקרבת הגבול עם שבט יהודה. בגבעון הייתה הבמה הגדולה שבה נאספו ישראל בעיקר בימי חג.

2. א. "וישחקו לפנינו" - פירש "מצודת דוד": "רצה לומר יתגרו מלחמה אלה באלה דרך שחוק, לראות מי מהם יותר מלומד מלחמה". על פי פירוש זה, מה הייתה מטרת ה"משחק"?

ב. הציעו שמות ל"משחק" זה.

3. תארו כיצד התנהל הקרב ומה היו תוצאותיו.

4. "ויקרא למקום ההוא חלקת הצורים אשר בגבעון".

לפניכם שני פירושים שונים לביטוי "חלקת הצורים". בחרו את הפירוש הנראה לכם יותר. נמקו בחירתכם.

א. יונתן מתרגם: "אחסנת קטיליא", כלומר: חלקת החרבות.

ב. רד"ק: "...ופירושו חלקת החזקים כי חזקים היו ובחזקה נלחמו, שלא התגבר אחד על חברו".

5. מפגש עשהאל - אבנר

א. מה היה המניע של עשהאל ברדיפתו אחרי אבנר? היעזרו בדברי רלב"ג לפס' יט:

"והנה היה רודף עשהאל אחרי אבנר להורגו במלחמה כי הוא בראש והמנהיג לאיש בושט ובנפלו תגיע המלוכה לדוד בקלות".

ב. צטטו את תיאור הכתוב על כישוריו של עשהאל.

ג. תארו את אופיו של עשהאל על-פי פסוקים יח-כג.

6. א. מהי הצעת הכבוד שהציע אבנר לעשהאל?

ב. מדוע עשהאל לא מקבל את הצעתו של אבנר ויוצא בכבוד מן העניין?

ג. מניין הבטחון של אבנר שהוא ינצח בדו-קרב זה?

7. שני המחנות שאפו להרחיב את שלטונם על הארץ ולחזק את השפעתם על העם. מצב זה הביא להתנגשויות דמים ואף למלחמת אחים. ציינו מקרה בו נמנעה מלחמה אחים ברגע האחרון (שופטים פרק י"ח).

8. איך הצליח אבנר להפסיק את המלחמה שפרצה בעקבות רצח עשהאל? צטטו את המשפט שאבנר השמיע.
מה הייתה תגובת יואב למשפט זה?

9. מה היו האבידות של הצדדים במלחמה בלתי צפויה זו?

10. "ויאמר יואב חי האלוקים כי לֹא דיברת כי אז מהבוקר נעלה העם איש מאחרי אחיו".
לאיזה דיבור מתכוון יואב? היעזרו במפרשים.

11. באילו מילים מתאר הכתוב את הפרדת הכוחות בין שני המחנות? (פסוקים כט, לב). צטטו.

12. על פי פרק ג' פסוק א, פרצו כנראה מלחמות חדשות. כיצד מציין הכתוב את המצב הכללי שהיה ואת יחסי הכוחות?

"ועשהאל קל ברגליו כאחד הצביים אשר בשדה"

ג. הצעות אבנר לדוד ותנאים

פרק ג' פסוקים ב - כא

דף עבודה לקבוצה 3

התכוננו לדווח בכיתה. חשבו על תוכן הדווח, על צורת הדווח ועל אמצעי ההמחשה שתזדקקו להם. חשוב מאוד שתחליטו מראש במה להתמקד, כדי שהדברים העיקריים יילמדו על ידכם. בהכנת הדו"ח היעזרו בשאלות הבאות. אם יש לכם שאלות או רעיונות נוספים, אל תהססו להעלות גם אותם.

1. מה אנו יכולים או אמורים להסיק מקטע המידע: "ואבנר היה מתחזק בבית שאול"?

2. מה הרגיו את איש בושת?

3. אבנר נעלב קשות מטענתו של איש בושת. מדוע הוא נעלב? היעזרו בקטע הבא הלקוח מדבריו של אברבנאל:
 "מדוע באת... כי אלמנתו של מלך אסורה להדיוט. והוא אבנר לא כיחש ולא התנצל שלא עשהו אבל חרה אפו, כי היה לו לאיש בושת לשמור לפיו מחסום ושלא ידבר נגדו דבר קטון או גדול, אחרי היותו מתחזק בידו ולוחם מלחמותיו, והיה בידו להסירו מהמלוכה כשירצה".

4. "הראש כלב אנכי אשר ליהודה..." למה התכוון אבנר במשפט זה? היעזרו במפרשים.

5. מהי המסקנה אליה מגיע אבנר על־פי פסוקים ט-י?

6. מהי תגובת איש בושת להתקפת אבנר (פסוק יא)? מה אתם הייתם אומרים במקומו?

7. חשבו ודונו כיצד החלטת אבנר יכולה להשפיע על מלכותו של דוד?

8. מדוע, לדעתכם, שלח אבנר תחילה מלאכים לדוד ולא הלך אליו בעצמו?

9. מהו תוכן הברית שמציע אבנר לדוד ובאיזו סמכות הוא מציע זאת?

10. מהו התנאי שדוד העמיד לקיום הברית?

11. מהם, לדעתכם, המניעים המדיניים והאישיים לתנאי זה?

12. מיהו פלטי בן ליש? היעזרו בקטע המידע הבא הלקוח מדבריו של אברבנאל:

"וכבר כתבתי שלא הייתה נשואה לו (לפלטי), אבל הייתה משמרת אצלו שלא תלך לדוד וכו'.
לכן לא אמר 'מעם אשה' או 'מעם בעלה' אבל אמר 'מעם איש', רצה לומר אדם נכבד כמו
שהיו אומרים בישראל: 'איש כהן גדול'".
(מסכת יומא פרק ד' משנה א')

13. איזו בעיה הלכתית פותר אברבנאל בדבריו?

14. הוכיחו, שבתוך ישראל הייתה מפלגה שתמכה בדוד בכל תקופת מלכותו של איש בושת, ואולי גם לפני
כן (פסוק יח).

15. מהו הנימוק הרשמי למהפך השלטוני שמציע אבנר?

16. אבנר מופיע עם "משלחת מקדימה" בבית דוד. מהו המסר שמועבר ע"י משלחת זו?

17. משימת רשות:

יש הרואים באבנר בוגד שעבר לצד דוד ודאג רק לעצמו, ויש הרואים בו אדם שדאג לעם.
נמקו את דעתכם.

ד. יואב מסכל את תכניות אבנר ותגובת דוד

פרק ג' פסוקים כב - לט

דף עבודה לקבוצה 4

התכוננו לדווח בכיתה. חשבו על תוכן הדווח, על צורת הדווח ועל אמצעי ההמחשה שתזדקקו להם. חשוב מאוד שתחליטו מראש במה להתמקד, כדי שהדברים העיקריים יילמדו על ידכם. בהכנת הדו"ח היעזרו בשאלות הבאות. אם יש לכם שאלות או רעיונות נוספים, אל תהססו להעלות גם אותם.

1. א. כיצד הגיב יואב על ה"הפתעה" שציפתה לו בבואו משדה הקרב?

ב. מה היו טענותיו של יואב על מעשהו של דוד? צטטו את המשפט העיקרי בדברי יואב?

ג. מה הייתה תגובתו של דוד על התקפותיו של יואב?

2. יואב פעל "מאחורי גבו" של דוד ובלי ידיעתו. צטטו את הפסוק המעיד על כך.

3. מהי הסיבה האמיתית לרצח אבנר בידי יואב? דייקו בציטוט מהפסוקים כז ו-ל.

4. "...לדבר אתו בשלי ויכהו שם החומש".

א. רש"י: "בשלי - בשגגה. שלא הבין אבנר שליבו (של יואב) להורגו. וסרס המקרא (כלומר היה צריך להיות כתוב כך): 'ויטהו יואב בשלי אל תוך השער לדבר איתו'".

ב. רד"ק: "לדבר איתו בשלי - בשלום".

איזה פירוש אתם מעדיפים? נמקו.

5. תגובתו הראשונה של דוד היא התנצלות מיידית.

א. באיזה ביטויי התנצלות משתמש דוד?

ב. מדוע חשובה לדוד ההתנצלות הכפולה?

6. אברבנאל משער שהיו לדוד שלוש סיבות טובות לקלל את יואב ולהגיב בחריפות כה רבה על רצח אבנר. קראו את דבריו ולאחר מכן כתבו בלשונכם את שלוש הסיבות.

"יחולו על ראש יואב... ואני אחשוב שדוד המלך ע"ה חשש, שיואב לא נתכוון בזה לנקום

נקמת עשהאל אחיו, אבל עשה זאת מחמת שלוש סיבות.

האחת: מפחדו שדוד יאהב מאד את אבנר ויתחבר עמו, אם יבוא אליו.

השנית: שעשה זאת לעשות גבורה, כי חשב שעל חרבו יהיה להתהלל במתת שקר.

השלישית: כי חשב יואב שאבנר כבואו אל דוד יהיה כל ישראל אחריו ויהיו כולם בשלווה

ובהשקט ואז לא יהיה ליואב העושר והשלל אשר קיווה לקבל במלחמה, ולכן מאס בשלום

ובחר במלחמה, ולהיות אבנר מסדר ומביא השלום והאחוזה הרגן. לכן קיללו בקללות כנגדן".

סיבה 1:

סיבה 2:

סיבה 3:

7. איזו משלוש הסיבות נראית לכם נכונה ביותר? נמקו בחירתכם.

8. מה תוכן הקינה של דוד על אבנר? כתבו בלשונכם.

9. מהו הדבר החשוב ביותר שמדגיש דוד בקינתו? ומדוע בחר להבליט דווקא פרט זה?

10. איזה רושם עשתה הקינה על העם? לאיזו מסקנה הם הגיעו?

11. כיצד מסביר דוד לעבדיו את אי הענשתו של יואב? העתיקו את לשון הכתוב.

12. האם, לדעתכם, צודק דוד בשיקול דעתו? נמקו דעתכם.

ה. רצח איש בושט והשבתת המלוכה מבית שאול

פרק ד'

דף עבודה לקבוצה 5

התכוננו לדווח בכיתה. חשבו על תוכן הדווח, על צורת הדווח ועל אמצעי ההמחשה שתזדקקו להם. חשוב מאוד שתחליטו מראש במה להתמקד, כדי שהדברים העיקריים יילמדו על ידכם. בהכנת הדו"ח היעזרו בשאלות הבאות. אם יש לכם שאלות או רעיונות נוספים, אל תהססו להעלות גם אותם.

1. "וישמע בן שאול כי מת אבנר בחברון וירפו ידיו וכל ישראל נבהלו".

כיצד השפיע רצח אבנר:

א. על איש בושט?

ב. על ישראל?

ג. כיצד השפיע רצח זה על מהלך העניינים המדיניים בין יהודה וישראל?

2. פרק די פסוקים ה-ח.

א. בקטע מוזכרים שני שרי גדודים אשר לשאול. מה שמותיהם?

ב. מה הם עשו? תארו את המעשה.

ג. "והנה באו עד תוך ביתו לזקחי חטים".

פירוש: רכב ובענה באו מחופשים כלוקחי חיטים. מדוע לדעתכם הם התחפשו?

3. א. למי פונים רכב ובענה לאחר הרצח?

ב. מדוע, לדעתכם, הם פונים אליו?

ג. כיצד תירצו רכב ובענה את המעשה שעשו? צטטו מן הכתוב.

4. א. כיצד מגיב דוד על מה ששמע?

ב. מה אפשר ללמוד מכך על אופיו של דוד?

5. סיפור עונשו של הנער העמלקי שבא להודיע לדוד על מות שאול (פרק א' פסוקים יג-טז), דומה לסיפור עונשם של רכב ובענה. השווה על פי הנקודות הבאות:

הנקודות להשוואה	סיפור של הנער העמלקי	סיפורם של רכב ובענה
1) את מי הרג/ו?		
2) היכן הרג/ו?		
3) כיצד הרג/ו?		
4) ביזמת מי?		
5) למי סיפר/ו?		
6) העונש		
7) הנימוקים לעונש		

לאור ההשוואה, איזה מן המקרים חמור יותר לדעתכם? נמקו.

6. עם מותו של איש בושתי בא הקץ למלכות בית שאול, שכן לא נשאר אדם הראוי למלוכה ממשפחתו. בפסוק ב מוזכר בנו של יהונתן. קראו את הפסוק וענו:
א. מה קרה לבנו של יהונתן?

ב. מדוע אם כן הוא אינו ראוי למלוכה?

7. היכן קברו את איש בושתי? ומהי, לדעתכם, הסיבה שהוא נקבר דווקא במקום זה?

ו. "וימשחו את דוד למלך על ישראל"

פרק ה' פסוקים א - ג

דף עבודה לקבוצה 6

התכוננו לדווח בכיתה. חשבו על תוכן הדווח, על צורת הדווח ועל אמצעי ההמחשה שתזדקקו להם. חשוב מאוד שתחליטו מראש במה להתמקד, כדי שהדברים העיקריים יילמדו על ידכם. בהכנת הדו"ח היעזרו בשאלות הבאות. אם יש לכם שאלות או רעיונות נוספים, אל תהססו להעלות גם אותם.

1. "ויבאו כל שבטי ישראל..." איזה שבט לא היה במשלחת? ומדוע?

2. שבטי ישראל באים בהצעה למסור את המלכות על כל ישראל - לדוד.

מה היו נימוקיהם?

א.

ב.

ג.

3. רד"ק אומר על פסוק ב:

"ואף על פי שהיה נמשח תחילה בידי שמואל ומשחוהו אחר כך בית יהודה, משחוהו גם עתה ישראל כי עתה מלך על כל ישראל.
בדברי הימים אומר: 'וימשחו את דוד למלך על ישראל כדבר ה' ביד שמואל' לפי שלא נתקיים דבר שמואל עד היום הזה, כי שמואל משחו למלך על כל ישראל" (דבהי"א י', ג).

א. אילו מילים מוסיף בעל ספר דברי הימים על הפסוק שבפרקנו?

ב. במה חשיבותן של מילים אלו?

4. שבטי ישראל משדלים את דוד ואומרים לו: "הננו עצמך ובשרך אנחנו".
מה משמעות ביטוי זה?

5. "ויכרת להם המלך דוד ברית בחברון לפני ה'".
חברו נאום קצר שדוד נאם מיד בתום טכס החתימה.

ז. דף לחזרה, סיכום ומסקנות

פרקים ב' - ה' פסוק ג

בחר עשר מתוך חמש עשרה השאלות הבאות.
רצוי מאוד לא לדלג על שאלות לשון והבנת ביטויי המקרא.

1. כתוב בלשונך את משמעות הביטויים הבאים:
א. "הראש כלב אנכי אשר ליהודה?" (גי, ח)

ב. "ידך לא אסורות ורגליך לא לנחוששים הוגשו" (גי, לד)

ג. "הלנצח תאכל חרב?" (בי, כו)

ד. "ויקה את הליצתו" (בי, כא)

ה. "קל ברגליו כאחד הצבים אשר בשדה" (בי, יח)

ו. "ואנכי היום רך ומשוח מלך" (גי, לט)

2. מי הם?

א. הרגו איש צדיק בביתו על משכבו:

ב. נכה רגליים:

ג. בני צרויה:

ד. פלטי בן ליש:

ה. רצפה בת איה:

3. מה, לדעתך, היו המילים שהשפיעו על יואב להפסיק את מלחמת האחים?

4. דוד העמיד תנאי לברית עם אבנר:

"לא תראה את פני כי אם לפני הביאך את מיכל בת שאול בבואך לראות את פני".
חשוב, אילו מניעים מדיניים (בנוסף לאישיים) יכולים להיות לתנאי זה של דוד?

5. דוד כועס מאוד על מעשה יואב (שהרג את אבנר) והוא מקלל את יואב ומשפחתו.
א. אם - במקום לקלל - היה דוד שואל ומבקש הסבר מיואב, איזו תשובה היה מקבל?

ב. האם גם אז הקללה הייתה מוצדקת? (הסתמך על תשובתך בחלק א)

6. דוד מקונן על מות אבנר (גי', לג-לד).

א. מהו המשפט המרכזי שהשפיע על העם לבכות?

ב. מי הם בני העוולה שדוד מזכיר אותם? האם, לדעתך, הוא צודק בתארו אותם כך?

7. מדרש תנחומא בסוף פרשת "מסעי":
 "לפי שעשה אבנר דם הנערים שחוק, נענש ונפל בחרב".
 מהי השקפת המדרש לפי זה:
 א. על "משחק המלחמה"?

ב. על הרצחו של אבנר בידי יואב?

8. פרק ג' פסוק לז: "וידעו כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא הייתה מהמלך להמית את אבנר בן נר".
 א. אילו מעשים והתנהגויות של דוד הביאו את העם למסקנה זו?

ב. ציין מעשה נוסף של דוד, בהזדמנות אחרת, שהעם נוכח שדוד לא היה מעורב בהכחדת בית שאול.

9. בסופה של יחידה זו מציעים שבטי ישראל את המלוכה לדוד (ה', א-ג). מהו לדעתך הנימוק החשוב ביותר שהכריע את הכף להצעה זו?

10. ביחידת הלימוד שלפנינו מתוארים אירועים רבים בהם נהרגו אנשים.
 מלא את הטבלה ותקבל מידע מעודכן.

מה הייתה הסיבה?	מי הרג אותם?	ההרוגים
		עשהאל
		אבנר
		איש בושת
		רכב ובענה
		חיילים (משני הצבאות)

11. לאורך כל שבע וחצי השנים של המאבק, מציין הכתוב את עליונותו של דוד וצבאו. לדוגמה: "בית דוד הולך וחזק ובית שאול הולכים ודלים" (ג', א). כתוב הסבר למצב זה (למרות שמבחינת מספר האנשים שבטי ישראל היו רבים יותר).

12. נתבקשת להציע שני פסוקים מיחידה זו להכנת פלקט לקישוט פינת התנ"ך. מה הם שני הפסוקים שתמליץ עליהם? צטט ונמק המלצתך.
א.

הנימוק:

ב.

הנימוק:

13. השתתפת במשחק המלחמה מטעם עיתונך. כתוב כתבה אוהדת לצד שאתה בוחר לייצג, או כתבה ביקורתית. **חשוב:** את מי תבקר? מדוע תבקר?

14. מהו המסר החשוב ביותר שלמדת מיחידה זו?

15. ביחידה שלנו הכרת מספר אנשים עם תכונות אופי בולטות וייחודיות. אפיין את אחת הדמויות מהרשימה הבאה. היעזר בציטוטים מן הכתוב.

עשהאל

אבנר

איש בושת

יואב

רשימת הנושאים בדפי העבודה:

- א. כיבוש ירושלים
- ב. הקרבות נגד הפלשתים

ירושלים עיר דוד לאחר 3000 שנה!

החיילים על החומה הם חיילי צבא ההגנה לישראל (באדיבות פלאש 90)

א. כיבוש ירושלים

פרק ה' פסוקים ו - י

1. "וילך המלך ואנשיו ירושלים"

לאחר שהמלך על כל ישראל, רוצה דוד לכבוש את ירושלים ולהפכה לבירת ממלכתו.
א. מי הם היושבים בירושלים?

ב. מדוע לא נכבשה ירושלים עד עתה? (עיין ביהושע פרק ט"ו וכן בשופטים פרק א' פסוקים ח ו-כא)

ג. עיין בחומש בראשית פרק כ"ב, ב וכתוב כאן איך נקרא האזור הזה בימי האבות.

2. "עיר דוד" - עיר הבירה של ישראל

א. סמן את ירושלים וציין באיזה אזור בארץ היא נמצאת?

ב. אלו שבטים גובלים עם ירושלים?

ג. ציין שני יתרונות שיש לירושלים כעיר בירה: 1. מבחינה בטחונית 2. מבחינה גיאוגרפית.
בתשובתך היעזר בשני הפסוקים הבאים:
"ירושלים הרים סביב לה"; "ירושלים היא לב הארץ".

ד. חשוב, מדוע בחר דוד כעיר בירה בירושלים - ולא באחת מערי ישראל, כגון גבעת שאול או שכם, וגם לא באחת מערי יהודה: חברון או בית לחם?

ה. עיין שוב בחומש בראשית פרק כ"ב. מהו האירוע החשוב ביותר בתולדות עם ישראל שהתרחש במקום זה?

ו. האם זו סיבה נוספת לבחירת ירושלים כעיר בירה? נמק את תשובתך.

3. דרך הכיבוש

הכתוב אינו מוסר לנו פרטים שלמים על דרך הכיבוש. אנו ננסה להבין את העניין מתוך הפרטים שמוזכרים בכתובים (בשמואל ב' ובדברי הימים א').

א. "וילך המלך ואנשיו ירושלים אל היבוס יושב הארץ...".
מן הפסוק משתמע, שדוד לא פתח מיד במתקפה לכיבוש העיר. שער מדוע?

ב. "ויאמר לדוד לאמר לא תבוא הנה כי אם הכירך העורים והפסחים"
לפי חלק מן המפרשים, היבוסים העמידו על חומת העיר עיוורים ופיסחים כדי ללעוג לדוד. מה, לדעתך, הם רצו להשיג בכך?

ג. בפני אילו מכשולים עמד דוד בכיבוש ירושלים?

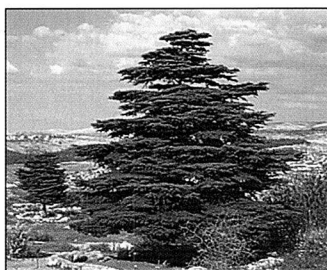
ד. קרא כעת את הצעת דוד לכיבוש ירושלים והסבר את הצעתו כפי שהיא רשומה בפסוק: "ויאמר דוד ביום ההוא כל מכה יבוס ויגע בצינור". באיזה "צינור" מדובר? היעזר בפרשנים שונים שברשותך.

4. שמה של ירושלים - "ויקרא לה עיר דוד"
מדוע, לדעתך, חשוב היה לדוד להוסיף לשם הקדום את התואר: "עיר דוד"?

5. בניין ירושלים - "ויבן דוד סביב מן המילוא ומיתה"
יש מפרשים "מילוא" במובן של שכונות או פרברים חדשים לעיר "וביתה" במובן פנימה. מה הייתה מטרתו של דוד בפעולה זו ומדוע היה לו חשוב לעשות זאת? היעזר בדברי רד"ק: "ומילוא הוא מקום סמוך לחומה, ואותו המקום היה רחבה להאסף העם שם".

6. לפי הכתוב, הצורים הם הראשונים שמציעים עזרה לדוד.
א. מצא במפה היכן נמצאת צור. ציין את הערים מסביבה.

לפניך קטע מידע על העיר צור. היעזר בו בתשובותיך לשאלות הבאות.

"וישלח חירם מלך צור ... ועצי ארזים"

צור - עיר כנענית חזקה ומפותחת שתושביה
התפרנסו ממסחר. הייתה ידועה כמסוכסכת מאז
ומתמיד עם הפלשתים. כאשר הקים דוד את מלכות
ישראל ושמו הלך לפניו, חיפשו הצורים קשר אל דוד.

ב. מהי העזרה שמציע מלך צור לדוד?

ג. מה היו השיקולים של מלך צור להתיידד עם דוד ולעזור לו בבניין בירתו?

7. בספר דברי הימים א' פרק י"א פסוקים ד-ו, מתואר כיבוש ירושלים בידי דוד, אך ישנן תוספות שלא מצויות בתיאור בשמ"ב.
קרא את הפסוקים בשני המקומות. לפניך רשימת אירועים. ציין בטבלה האם האירוע מופיע בשני המקורות או רק במקור אחד.

ה א י ר ו ע	ש מ ו א ל ב'	ד ב ר י ה י מ ים א'
1) דוד הולך אל ירושלים		
2) דוד כובש את מצודת ציון		
3) דוד מכריז על תגמול למי שיכה את היבוסים בראשונה		
4) יואב הוא זה שכבש את העיר ומונה בעקבות כך לשר צבא בישראל		
5) דוד מצליח לכבוש את ירושלים ומרחיב את גבולותיה		
6) יואב מחייה את שאר העיר		

8. כיצד נכבשה ירושלים ע"י דוד וחייליו? ראה לכלול בתשובתך סיכום קצר לפי שני המקורות.

משימות רשות:

1. מאז כיבוש ירושלים והפיכתה לבירת ישראל, לא נפרד העם מירושלים. גם כאשר גורש מא"י זכר תמיד את ירושלים. מאז הכיבוש של דוד עברו כבר כ-3000 שנה. ירושלים נכבשה ונהרסה על-ידי עמים שונים, אך לא נשכחה אף פעם על-ידי עם ישראל. הגעגועים לירושלים הופיעו בתפילות יום יום ובמנהגים שונים שנהגו ונוהגים עד היום.
א. העתק תפילה שנאמרת יום יום (יותר מפעם אחת) ומוקדשת לירושלים.

ב. ציין שלושה מנהגים שבאמצעותם אנו נוהגים לזכור את ירושלים.

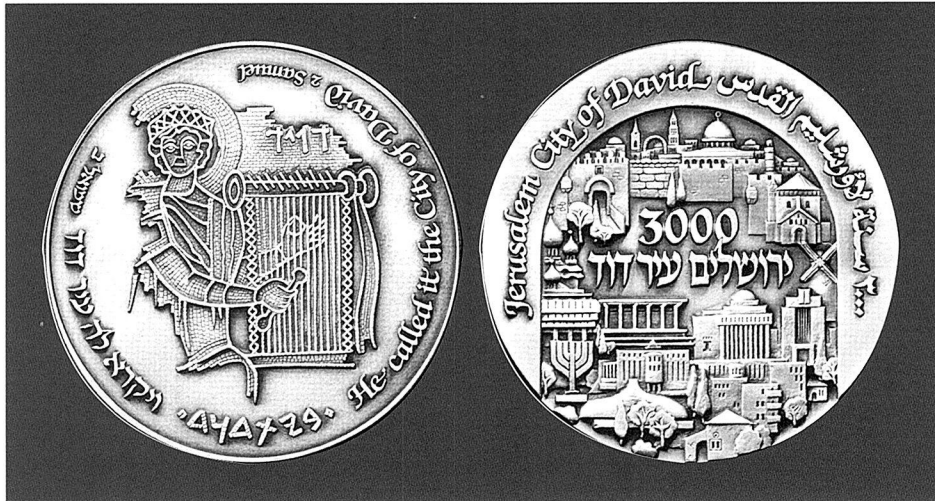
2. לצערנו אין בידינו תמונות של ירושלים מתקופת דוד, אך יש לנו תמונות רבות של ירושלים בימינו. הדבק כאן תמונה של ירושלים כפי שהיא נראית היום, ומאפיינת ביותר את ייחודה של ירושלים לדעתך.

3. עד מלחמת ששת הימים לא הייתה בידינו כל ירושלים (במיוחד לא החלק העתיק של העיר, כולל מתחם עיר דוד). רק עם הנצחון בעזרת ה' במלחמת ששת הימים, איחדנו את ירושלים והתחלנו להרחיב אותה ולהוסיף שכונות ופרברים כמו שדוד עשה בשעתו. רשום שמות של שלוש שכונות גדולות (מתוך רבות) שנוספו לירושלים המאוחדת.

4. ציין שלושה מוסדות מרכזיים הנמצאים והפועלים בירושלים משום שהיא בירת הארץ.

*
*
*

5. לפניך צילום של מדליה מיוחדת, שהוציאה החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות לכבוד 3000 שנה לכיבוש ירושלים ע"י המלך דוד, והפיכתה לבירת ישראל. התבונן בה ורשום שלושה-ארבעה אתרים חשובים שאתה מזהה בה.

ב. הקרבות נגד הפלשתים

פרק ה' פסוקים טז - כה

1. היכן נפגשנו עם הפלשתים בפעם האחרונה? פרט את הנסיבות.

2. אילו יחסים היו בין דוד והפלשתים? (עיין שמואל א' פרק כ"ח ועוד)

3. מדוע בחרו הפלשתים לתקוף את דוד דווקא עכשיו ולא, למשל, כאשר מלך בחברון? העלה מספר השערות.

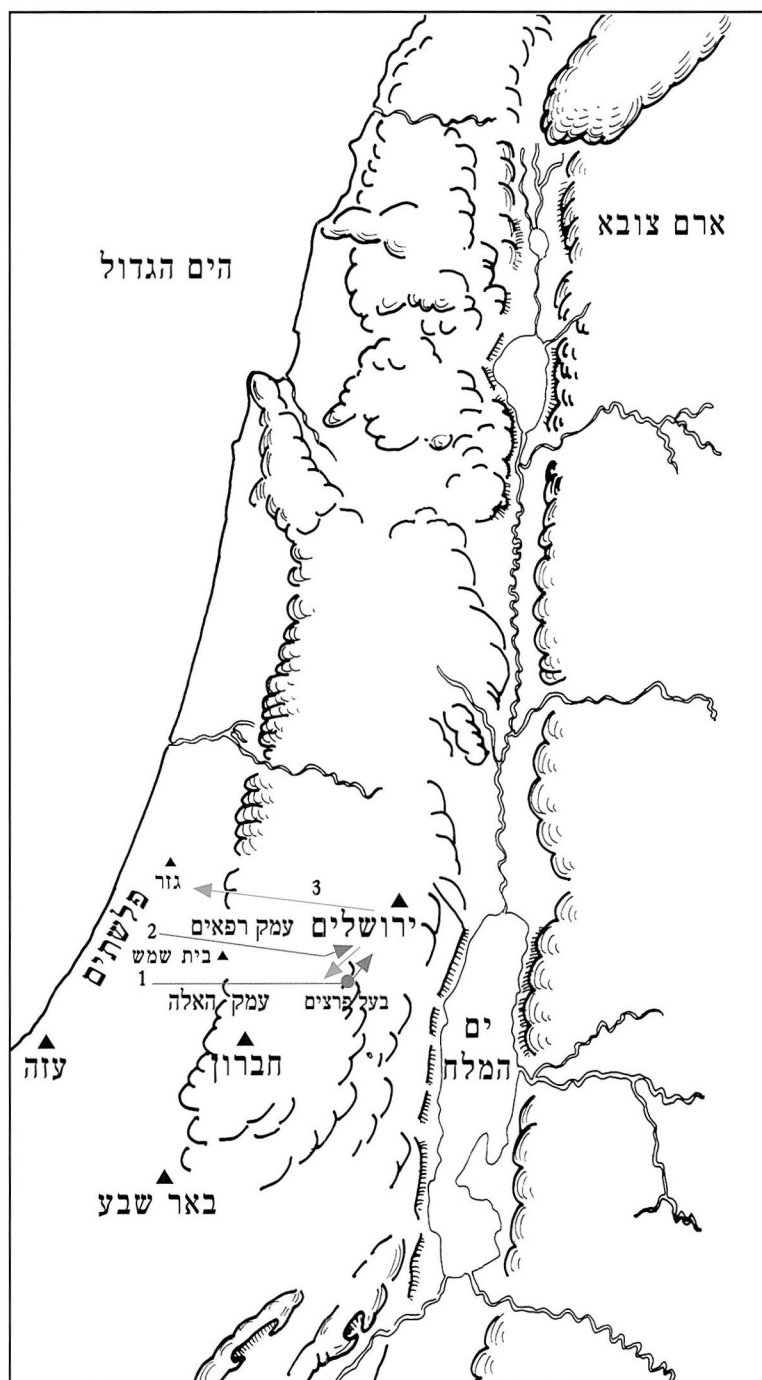
4. עיין במפה ורשום כאן באיזה חלק מן הארץ ישבו הפלשתים בעת ההיא. אילו ערים היו סמוכות לגבולה?

5. שני קרבות מכריעים מנהל דוד עם הפלשתים. השלם את הטבלה הבאה. היעזר בהשלמות במפת הקרבות.

קרוב ב	קרוב א	
		מי היוזם?
		היכן התמקמו הפלשתים?
		דוד מבקש את עזרת ה' - התשובות שקיבל...
		הטכסיס
		תוצאות הקרב

6. משני הקרבות הללו ברור, שלדוד היה נצחון גדול על הפלשתים. ירושלים ניצלה, האויב המאיים משך שנים על שלמות גבולות ישראל - הוכה קשות. הנצחון הזה פתח בפני דוד אפשרויות חדשות. מה, לדעתך, יהיו הדברים שיהיה על דוד לעשות כעת לביסוס ממלכתו? (אמת את תשובתך בעיון בפרק ו')

תבוסת הפלשתים בשערי ירושלים

1. התקפה ראשונה של הפלשתים	← פלשתים עולים על ירושלים
2. התקפה שנייה של הפלשתים	← דוד הודף את הפלשתים חזרה
3. נסיגת הפלשתים לשפלת החוף	← לשפלת החוף

7. לפניך מפת ירושלים על רחובותיה כפי שהיא כיום.
חלק מן הרחובות והשכונות נקראים כפי שהם נזכרים בפרקנו. מצא וסמן את מיקומם של הרחובות, השכונות והמקומות הבאים:

- א. עמק רפאים (שכונה ורחוב)
- ב. עיר דוד
- ג. הר ציון
- ד. דרך בית לחם
- ה. דרך חברון

"ראה נא אנוכי יושב בבית ארזים
וארון האלקים יושב בתוך היריעה?"
פרקים ו' - ז'

רשימת הנושאים בדפי העבודה:

- א. "איך יבוא אלי ארון ה'?"
ניסיון העלאת הארון לעיר דוד וכשלונו
- ב. "ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם לפניך
כסאך יהיה נכון עד עולם"

"ודוד וכל בית ישראל מעלים את ארון ה'" (באדיבות מ' לוין מחבר ספר "מלאכת המשכן")

4 יחידה עבודה א

א. "איך יבוא אלי ארון הי?"

ניסיון העלאת הארון לעיר דוד ובשלונו

פרק ו'

לפניך מקורות שיעזרו לך בלימוד פרשת הבאת הארון לירושלים.
קרא כל מקור בעיון ונסח את השאלות עליהן עונה המקור. השתמש בטוש זוהר (מרקר) וסמן את המשפט או המשפטים בהם אתה מוצא תשובה לשאלה ששאלת.
אם תעלה שאלה שלא מצאת עליה תשובה באף אחד מן המקורות, רשום אותה במקום המיועד ועל שאלה זו יתקיים דיון מיוחד בכיתה.

קטעי מקורות

1. אברבנאל:

ובמעשה הזה היו ארבעה פשיעות גדולות.
האחת, שלפי התורה נשיאת הארון היתה מוטלת על הלויים בכתף, וכמו שאמר (במדבר ז', ט)
'עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו', ולכן היה החטא העצום במה שהרכיבו הארון אל עגלה
חדשה.
השנית, לפי שגם הלויים לא היה להם ליגע בארון האלקים, ולא היו נושאים אותו בעצמו
ונוגעים בו אבל ישאוהו במוטות, ולכן היה מהפסע אם נגעו הלויים בעצמות הארון, כל שכן
שאר ישראל.
השלישית, מיוחדת בעוזה שלא היה לוי ולא היה לו רשות לאחוז בארון האלקים, וכמו שאמרו
(במדבר י"ז, כא) 'כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות'.

הרביעית, לדעת חכמינו ז"ל (סוטה ל"ה, ע"א) כי חטא עוזה במיעוט אמונה, בחשבו שיפול הארון ארצה, והנה מיעט לפי מחשבתו בקדושת הארון שלא היה יכול לעמוד בעצמו בלא נושא.

השאלה:

2. א. דעת מקרא:

"ויחר דוד - הוא כנגד 'ויחר אף ה' בעוזה' כלומר - דוד כועס על הקב"ה אשר נתן עונש כה חמור לעוזה וביטל את שמחת העלאת הארון".

ב. ר' כספי:

"חלילה שחרה לדוד מעשה ה', אבל חרה לו מעשה עוזה שעשה, שה' פעל בו מה שפעל" (חרון - לא במובן כעס ורצון לנקמה, אלא צער).

ג. מלבי"ם:

"חרה לו על עצמו, כלומר, על מה שגרם" (בכך שהציע להעלות את ארון ה' לעיר דוד ומות עוזה נבע מכך).

השאלה:

איזו תשובה נראית לך ביותר? נמק את בחירתך.

3. רד"ק:

פסוק יג: "ויהי כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויזבח שור ומריא"
"נראה כי שיעור זה הלך עוזה כשאחז בארון והכה ה', וכשראו נושאי הארון כי הלכו ששה צעדים ולא היה להם פגע רע, שמחו והורידו הארון וזבחו זבחים".

השאלה:

4. "ונקלתי עוד מואת"

א. "אקל ואשפיל את עצמי עוד יותר ממה שעשיתי עד עתה".

ב. "יותר מזה שהקלתי בעצמי, אני נקל ושפל בעיני לפני הבורא" (אין לעמוד לפני הקב"ה, אלא בענווה ובשפלות).

השאלה:

5. "והייתי שפל בעיני"

"היצר משתדל תמיד להחטיא את האדם, במיוחד מלך, ולכן טוב לי לנהוג שפלות בעצמי שלא אתגאה".

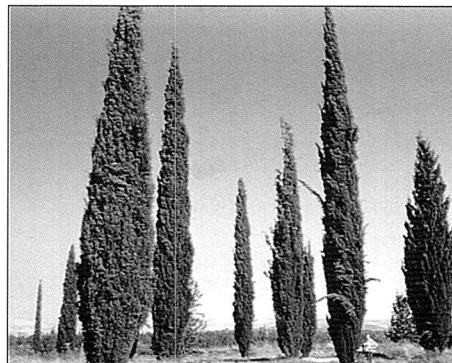
השאלה:

6. במדבר רבה פרשה ד' סימן כ':

וְכָךְ אָמְרָה לֹו מִיכָל: שֶׁל בֵּית
אָבָא הָיוּ צְנוּעִין כָּל כֶּךָ, וְאֵת עוֹמֵד וּמַנְלָה לְבוֹשֶׁף כְּאֶחָד הָרִיקִים!! כִּינּוּ שְׁנֵימָרָה
דְּכִרְיָה אָמַר לָהּ: וְכִי לִפְנֵי מֶלֶךְ בְּשָׂר נָדָם שְׁחָקְתִּי!! וְלֹא לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים
שְׁחָקְתִּי, אֲשֶׁר בְּחֹר בִּי מֵאֲבִיךָ וּמִכָּל בֵּיתוֹ!! וְאֵלֹו הָיָה אָבִיךָ צָדִיק יוֹתֵר מִמֶּנִּי,
הָיָה הָאֱלֹהִים בּוֹחֵר בִּי וּפּוֹסֵל בְּבֵית אָבִיךָ!! הֲדָא הוּא דְּכָתִיב: (ש"ב ס"ט, כ"א)
'וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל מִיכָל לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר בְּחֹר בִּי מֵאֲבִיךָ וּמִכָּל בֵּיתוֹ לְצֹחַת אֹתִי נָגִיד
עַל עַם ה' עַל יִשְׂרָאֵל וְשְׁחָקְתִּי לִפְנֵי ה'.' אָמַר לָהּ: אָבִיךָ הָיָה מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל
בְּלִבָּד, אֲנִי נָגִיד עַל יִשְׂרָאֵל וְהַיְהוּדָה. הֲדָא הוּא דְּכָתִיב: 'עַל עַם ה', וְהָ שֶׁבֶט
יְהוּדָה, 'עַל יִשְׂרָאֵל', אֵלֹו שְׁאָר הַשְּׁבָטִים דְּבָר אֲחֵר. אָמַר לָהּ: שֶׁל בֵּית אָבִיךָ
הָיוּ מְבַקְשִׁים כְּבוֹד עֲצָמָן וּמִנִּיחִין כְּבוֹד שְׁמֵי, וְאֲנִי אֵינִי עוֹשֶׂה כֵּן אֶלָּא מִנִּיחִ
כְּבוֹד עֲצָמִי וּמְבַקֵּשׁ כְּבוֹד שְׁמֵי. הֲדָא הוּא דְּכָתִיב: (ש"ס ס"ט, כ"ב) 'וְנִקְלָתִי עוֹד
מִזֹּאת', וְאֵל תֹּאמְרִי, שְׁהִיְתִי שְׁפֹל בְּעֵינֵי אֲחֵרִים וְלֹא נִבְזָה בְּפָנֵי עֲצָמִי, תִּלְמִיד
לֹוֹמֵר: (ש"ס ס"ט, כ"ב) 'וְהִיְתִי שְׁפֹל בְּעֵינֵי'. (ש"ס ס"ט, כ"ב) וְעַם הָאֲמָהוּת, אֲשֶׁר אָמְרָת
עִמָּם אֶכְבְּדָהּ – אָמַר לָהּ: אוֹתָן בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁצִּנְחָת אוֹתָן אֲמָהוּת, אֵינָן אֲמָהוּת
אֶלָּא אֲמָהוּת, לִנְאִי יִהְיֶה לִי חֵלֶק עִמָּהֶם לַעֲתִיד לְבוֹא. הֲדָא הוּא דְּכָתִיב: 'וְעַם
הָאֲמָהוּת אֲשֶׁר אָמְרָת' לִנְאִי 'עִמָּם אֶכְבְּדָה'

השאלה:

שאלה/ות שלא מצאת עליהן תשובות:

"ודוד וכל בית ישראל משחקים לפני ה' בכל עצי ברושים"

4 יחידה עבודה ב

ב. "ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם"

פרק ז'

קרא בעיון את פרק ז' וענה על השאלות הבאות:

1. מה אומר דוד לנתן הנביא בפסוק ב? כתוב את דבריו בצורת שאלה או בקשת עצה והדרכה מהנביא.

2. עתה כתוב את תשובת נתן הנביא לפי פסוק ג.

3. על סמך מה, לדעתך, ענה נתן הנביא מה שענה?

4. הפרק פותח בציון שתי עובדות.

א. מהן שתי העובדות?

*

*

ב. איך הן קשורות לבקשה של דוד בפסוק ב? היעזר בקטע המידע הבא:

**"ואמרו חז"ל ששני תנאים צריכים לבית המקדש, מנוחה
מן האויבים, ומלך. ודוד היה סבור שעכשיו הושלמו שני
התנאים. אם מצד המלך, הרי מלכותו נתבססה. וזהו
שנאמר 'ויהי כי ישב המלך בביתו'. ואם מצד המנוחה,
'וה' הניח לו מסביב מכל אויביו'".**

(מתוך "ילקוט מעם לועז", שמו"ב)

5. "האתה תבנה לי בית לשבת?"

א. מה תפקיד האות יהי בפתיחת המשפט? כיצד היא נקראת?

ב. מהי עמדתו של הקב"ה ביחס לבקשתו של דוד?

הטיעונים נגד בניית בית המקדש

6. עיין בפסוקים הבאים שהובאו מתוך ספר דברי הימים א':

1) פרק כ"ב פסוק ח: "ויהי עלי דבר ה' לאמר דם לרב שפכת ומלחמות גדולות עשית, לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת ארצה לפני."

2) פרק כ"ח פסוק ג: "והאלוקים אמר לי לא תבנה בית לשמי כי איש מלחמות אתה ודמים שפכת".
א. מדוע נאסר על דוד לבנות בית לה'?

ב. מדוע חשוב שאדם "נקי מדמים" יבנה בית לה'?

7. מהי הטענה בפסוקים ו-ז בפרקנו? סכם בלשונך.

8. בפסוקים ח-טז, מבטיח ה' לדוד מספר הבטחות. מניין את ההבטחות לפי דרישות הטבלה שלפניך.

הבטחות לכל העם		הבטחות אישיות לדוד	
ההבטחה	הפסוק	ההבטחה	הפסוק

ענין בהבטחות. מהי, לדעתך, ההבטחה החשובה ביותר לדוד? נמק.

9. א. מה כתוב בפסוק יד? היעזר במפרשים.

ב. מדוע, לדעתך, מציין הקב"ה עובדה זו?

ג. מהו המסר לגבי זכויות וחובות המלך?

תפילת דוד (פסוקים יח-כט)

10. חלוקת התפילה לנושאים. צטט את הפסוק המתאים לכל נושא.

הפסוקים	הנושא
דוד מודה לה' על הגדולה שנתן לו. דוד מודיע את גדולתו של הקב"ה.	
דוד מזכיר את הניסים שעשה ה' לישראל.	
דוד מבקש שהבטחות ה' יתקיימו.	

11. א. מהי הכוונה "למרחוק"? (פסוק יט)

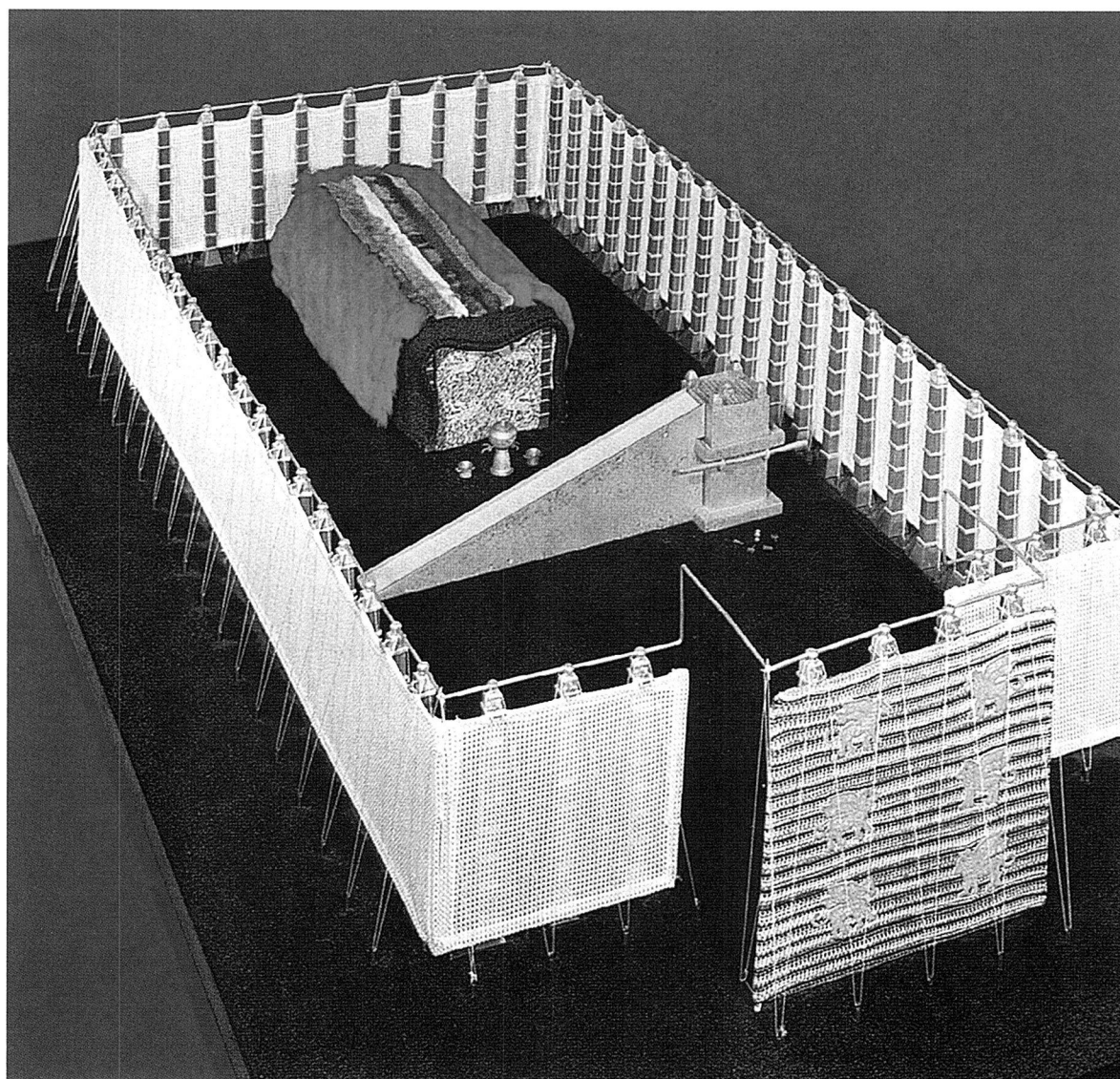
ב. "זאת תורת האדם" - מהי תורת האדם לפי פסוק זה? היעזר במפרשים.

12. א. ספור כמה פעמים מופיעה המילה המנחה: "בית"?

ב. צטט שני מובנים שונים למשמעות המילה המנחה.

בית פיזי (עצים ואבנים)

בית מלכות - שושלת

המשכן והמזבח (באדיבות מ' לוין מחבר הספר "מלאכת המשכן")

י ח י ד ה 5

ממדינה למעצמה

"זימלון דוד על כל ישראל

ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו "

פרק ח'

נושא דף העבודה:

"ויושע ה' את דוד בכל אשר הלך" -
הרחבת גבולות הממלכה וארגון המדינה

מעקב התלמידים אחר כיבושי דוד (מתוך המוזיאון לתקופת דוד המלך)

”ויושע ה' את דוד בכל אשר הלך”

הרחבת גבולות הממלכה וארגון המדינה

פרק ח'

תלמיד יקר!

פרק זה מסכם בקצרה את מלחמות דוד וכיבושיו בכל גבולות ישראל. סיכום דומה לפרק זה, יש גם בדברי הימים א' פרק י"ח.

קרא פרק זה ואת הפרק המקביל בדברי הימים וענה על השאלות הבאות.

1. מלא את טבלת הנצחונות והכיבושים.

הפסוקים המתאימים		תוצאות המלחמה (ציון פרטים חשובים)	העם או המדינה שדוד נלחם בהם
בשמואל ב'	בדברי הימים א'		

2. עם שני עמים כרת דוד ברית וקיבל מהם מתנות ללא מלחמה. מי הם העמים האלה ומה קיבל מהם?
א. פרק ה' פסוק יא:

ב. פרק ח' פסוק ט:

3. מדוע היה העם השני, הרחוק מגבולות ישראל, מעוניין לכרות ברית עם דוד?

4. "ויקח דוד את מתג האמה מיד פלשתים".
ענין בדברי הימים א' פרק י"ח פסוק א, וכתוב מה שם המקום שהכתוב אצלנו מכנה בשם "מתג האמה"?

5. דוד התאכזר במיוחד לצבא מואב. לפניך שני פירושים מדוע הוא עשה זאת. קרא את הפירושים. בחר בפירוש הנראה לך ביותר ונמק.

אברבנאל:

"...כדי לבזות את מואב, מדד אותם בחבל, ועשה זה לייסר אומות שלא יעזו עוד להלחם בישראל".

רד"ק:

"כי עשה זה בעבור שהמיתו אביו ואמו ואחיו, כשנחה (=הניח, השאיר) אותם בארץ מואב כשהיה בורח מפני שאול...".

6. חלק מן העמים שכבש דוד, נתחייבו להיות "נושאי מנחה" לממלכת דוד.
איך נקרא בימינו מונח זה?

7. איזה נצחון פירסם את דוד במיוחד - "עשה לו שם"? העתק את לשון הכתוב.

8. דוד משתמש בשתי צורות שליטה והשפעה על ארצות שכבש.

"ותהי מואב לדוד לעבדים נושאי מנחה".

"וישם באדום נציבים".

א. מה ההבדל בין שתי צורות שליטה אלה?

ב. מהי צורת השליטה החזקה יותר? נמק.

9. דוד לוקח שלל: מתכות יקרות ובמיוחד נחושת. לאיזו מטרה?

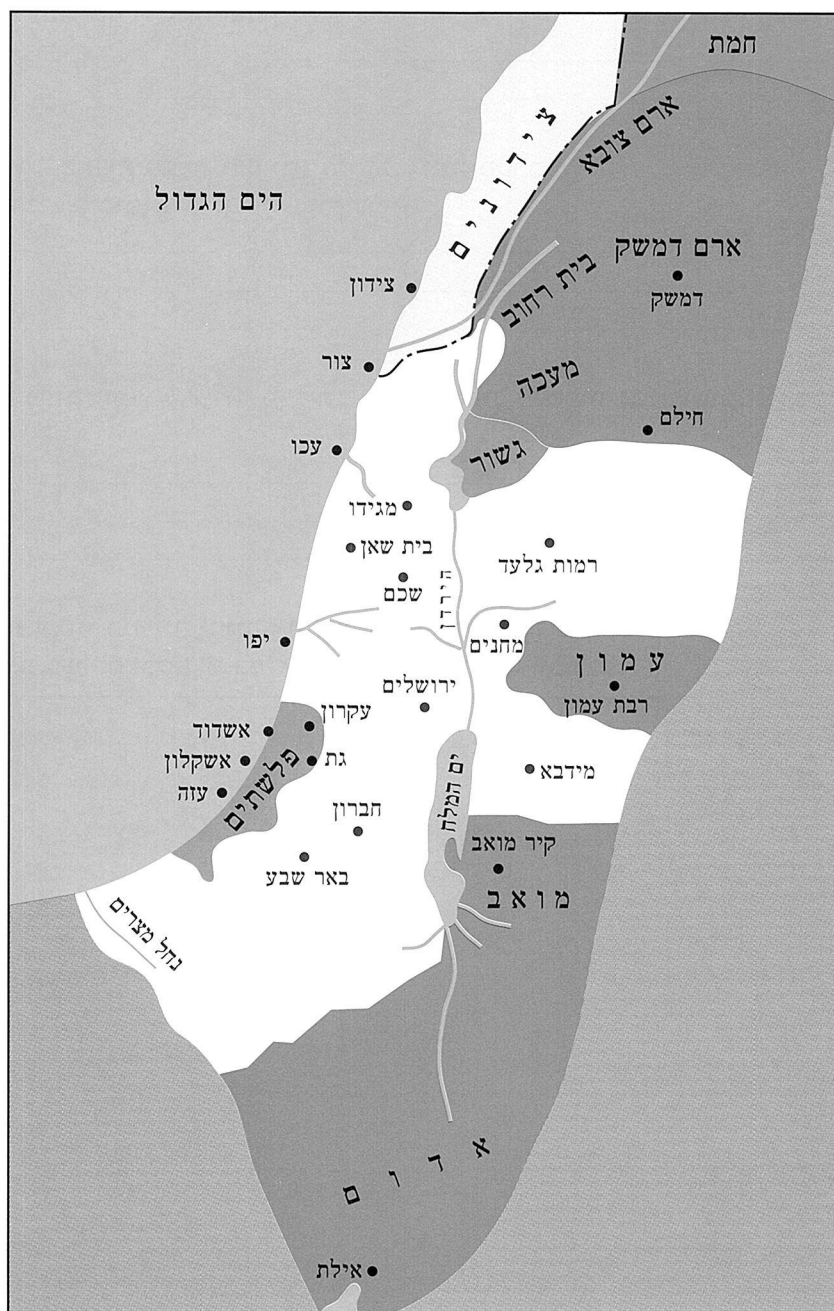
היעזר גם בדברי הימים א' פרק י"ח פסוקים ז-ח.

10. העתק את הפסוק המדגיש שדוד הצליח לא רק בניהול מלחמות ובכיבושים, אלא גם בניהול ענייני הפנים.

11. דוד ארגן את ענייני המדינה ומינה את בעלי התפקידים במדינה. רשמו כאן את בעלי התפקידים במדינה. היעזרו במפרשים שבידכם.

	ה איש	הגזרת התפקיד	לפי איזה פירוש
1			
2			
3			
4			
5			
6	כרתי ופלתי		
7	בני דוד		

12. לפניך מפה מדינית של מלחמות דוד.
 במפה מצויינים שמות העמים והמדינות אתם בא דוד במגע של ידידות או של כיבושים.
 עבור על הפרק ובדוק, מה המצב של כל מדינה ומדינה. הכן "מקרא" למפה בהתאם לצבעים. היעזר
 בטבלת הנצחונות והכיבושים בשאלה מס' 1.

יחידה 6

"בעבור יהונתן"

ק' ט'

נושא דף העבודה:

"בעבור יהונתן" (דף ללימוד עצמי)

"...כי אהבת נפש אהבו" (שמו"א כ', יז)

דוד ויהונתן - ציור של פרדיננד בול (באדיבות מוזיאון ישראל, ירושלים)

”בעבור יהונתן”

דף ללימוד עצמי

פרק ט'

קרא את הפרק בעיון וענה על השאלות הבאות:

1. לפני שנפתח בדיון על הפרק ובעיותיו, הבה נערוך תרשים זרימה של הפרק. ציין את הפסוקים השייכים לנושאים בתוך המסגרות הריקות.

הפסוק/ים	הנושא
_____	דוד מחפש את הנותר מבית שאול כדי לעשות עמו חסד
_____	הצגת ציבא - עבד בית שאול
_____	איתור מפיבשת בן יהונתן והבאתו לדוד
_____	הבטחות דוד למפיבשת בדבר השבת שדה שאול
_____	תגובת מפיבשת
_____	הוראות ביצוע של דוד לציבא ואישורן על ידי ציבא
_____	ההוראות בוצעו

2. מדוע דוד רוצה כל כך לעשות חסד עם הנותר מבית שאול? (התבסס בתשובתך על הוכחה מן הכתוב אצלנו וכן בשמ"א כ', יד-טז).

3. לפניך קטע מדברי רד"ק המסביר את הקשר בין פרק ח' לפרק ט'. עיין בקטע וסכם בלשונך את הקשר בין הפרקים.

וטעם זכר זה כענין סג
בעבור שנלחם במלחמות וזכר
במנוחה וסדר הסקידו' וסממו'
שם אל לבו שבועת יכונתן שאם
כיו בורעו אדם ראוי וקגון כי
תמנה אותו כמו שאמר לו
יכונתן ואני אהיה לך לתשנה
לסיכך שאל אם נותר לבית
שאול שיעש' עמו חסד בעבור
יכונתן:

4. כתוב את שתי ההבטחות שמבטיח דוד למפיבשת:

(1)

(2)

5. על ההבטחה הראשונה של דוד שואל רד"ק שאלה קשה:

"מה החסד עשה דוד שנתן את רכוש שאול ("שדה שאול")
למפיבשת נכד שאול, הרי הוא יורש לפי הדין. אילו נתן דוד משהו
משלו, היה נחשב למעשה חסד אך מה החסד בזה שהסכים להחזיר את
הרכוש למי שזה שייך לו ע"פ הדין?"

א. חשוב על תשובה לשאלה זו. אם לא מצאת, עיין בתשובתו של רד"ק וכתוב, מהו אם כן החסד שעשה דוד למפיבשת?

ב. לפניך תשובה נוספת של מלבי"ם. קרא אותה וכתוב - מהו החסד שעשה דוד עם מפיבשת לפי תשובה זו?

(ז) והשיבותי לך את כל שדך שאל אביך המס' נדחקו בזה, אם נמך לו חלקו מהו החסד, אם נמך לו חלק לחיו אך העביר נחלה, פי' רש"י ורד"ק. והאכן נעניי שהיה הנדל בין קניי המלך והחזקו מנחל חנניו שדינו בהם ככל אדם בקנינו ופדה לחנניו, ובין קניי המלך שהיו לו ממוקי המלוכה שפדות וקנינים הן ואחרות שהגיעו לידו כסנה מלכותו, נעת הועבר ממלכותו היה של המלך המולך בהם הדין, כי היה רק לצורך המלוכה לא לצורך המלך, וכמ"ס עוד בפרשות אלל כרם נבוא, ושחול היה פני חלה. ואזר הן והדון ממעט המלוכה, ונעת נחנה המלוכה לדוד וזה דוד בכל הקנינים שהיו שייכים אל המלוכה לצורך המלוכה, נסרם כי כנש בית שאל במלחמה ויהי בזה חסד גדול שהשיבם למצינתם פנל היותו בן אהבו.

ג. הבע דעתך, לפי איזה מן הפירושים החסד שעשה דוד המלך עם מפיבשת גדול יותר? נמק.

6. מי היה ציבא? עיין בפירוש רד"ק לפסוק ב המובא לפניך:

ענד כנעני הים: וכו' לשאל
ולניתו אחריו כמו שבתיב
והתנחלתם אותם לנביכם
אחרים וכו' ציבא וענדיו כלם
עבדים לבית שאלו כמו שאת'
וכל מושב בית ציבא עבדים
למפיבשת כי העבדים הם
ונמנם וכל אשר להם היו
לאדוניכם וכן נראה מדברי
רז"ל כי ציבא ענד כנעני הים
וכן נראה מהפסוקים

7. קרא את פסוק ח.

א. איך מגיב מפיבשת לדברי המלך? באילו כינויים הוא מכנה את עצמו?

ב. מלבי"ם אומר ש"וישתחו" בא כנגד החסד הראשון ואילו הביטוי השני בא כנגד החסד השני. לפי זה, איזה חסד משני החסדים רואה מפיבשת כגדול יותר?

8. "בִּלְבַּב מֶת" הוא ביטוי להכנעה וחוסר אונים. עיין בשמ"א פרק כ"ד ומצא ביטוי זהה. כתוב מי אמר אותו למי?

9. העתק את פסוק יא והשב על השאלה: מהם דברי ציבא ומהם דברי דוד?
דברי ציבא:

דברי דוד:

מדוע יש לחלק את הפסוק כך?

10. סכם את ההוראות של דוד לציבא.

11. ספור כמה פעמים נזכר בפרק החסד האישי שעושה דוד עם מפיבשת?

מדוע, לדעתך, חוזרים על כך?

12. כתוב קווים אחדים על אישיותו ודמותו של מפיבשת, לפי הפרק שלמדת.

13. איזו תכונה חדשה גילית אצל דוד בפרק זה?

שאלות רשות:

* נסחו מכתב תודה לדוד מאת מפיבשת.

* למדת כבר עד עתה (בלימודי התנ"ך) על אנשי חסד ומעשי חסד רבים. העלה בזכרונו, בהזדמנות זו, עוד שני אנשים שעשו מעשי חסד כלשהם, וכתוב בקצרה את מעשי חסדם.

י ח י ד ה 7

”חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלוקינו”

המלחמה בעמון ובבני בריתם

פרק י'

נושא דף העבודה:

"חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלוקינו"

"ויאמר המלך שבו ביריחו עד יצמח זקנכם ושבתם"

7 יחידה

”חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אֱלֹקֵינוּ”

פרק י'

לפניך תרשים זרימה של הפרק ושאלות בצד כל נושא.
מצורף בזאת דף עזר, בעזרתו תוכל לענות על השאלות ולהבהיר דברים קשים.

נושא 1 - פסוקים א-ב

מעשה דוד ומטרתו:

1. מדוע דוד עושה חסד עם חנון?
ראה בדף העזר קטע מרש"י פס' ב, וכן המקור
לאירוע בשמ"א פרק כ"ב פס' ד.

פסוקים ג-ה

תגובת שרי חנון והעלבת המשלחת:

2. מה הייתה מטרת שליחי דוד על פי שרי חנון?
(רד"ק פס' ג)
3. מהי המשמעות של המעשה הסמלי שעשה חנון
לעבדי דוד? (מלבי"ם)

נושא 2 - פסוקים ו-יז

הקרב הראשון בין ישראל לבין עמון ושותפיהם:

4. היכן נערך הקרב?
ראה דבה"א י"ט, ומצא במפה.
5. מי היו המשתתפים משני הצדדים?
6. באיזה תכסיס השתמש יואב?
7. מה היו תוצאות הקרב? ראה קטע מידע נוסף.

נושא 3 - פסוקים טו-יט

הקרב השני בין ישראל לבין עמון ושותפיהם:

8. היכן נערך הקרב? ראה מפה.
9. מי היו המשתתפים משני הצדדים?
10. מה היו תוצאות הקרב? ראה קטע מידע נוסף.

דף עזר לפרק י'

המקורות המצוטטים בדף זה, סדורים על-פי הנושאים שבתרשים הזרימה.

נושא 1 - מעשה דוד ומטרתו

רש"י לפסוק ב:

"כאשר עשה אביו עמדי חסד - ומהו החסד? כשהיה דוד בורח מפני שאול, באו אליו אביו אמו ואחיו וינחם את פני מלך מואב ויאמר לו: ישב אבי ואמי עמך, והרגם חוץ מאחד מהם שברח ונמלט לארץ בני עמון, אצל נחש."

המקור: שמואל א' פרק כ"ב פסוק ד

וַיֵּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם מִצִּפָּה
מוֹאֵב וַיֹּאמֶר אֶל־מֶלֶךְ מוֹאֵב יֵצֵא
לִּי אָבִי וְאִמִּי אֶתְכֶם עַד אֲשֶׁר אֲדַע
מִהַרְעִשְׁתִּי לִי אֲדָחִים: וַיִּנָּחֵם אֹתוֹ
פְּנֵי מֶלֶךְ מוֹאֵב וַיֵּשְׁבוּ עִמּוֹ כָּל־יְמֵי
חַיֹּת דָּוִד בְּמִצְעָה:

תגובת שרי חנון ומעשה ההתגרות של חנון

מלבי"ם פסוק ד:

"ויגלח חצי זקנם - שעשה כן מפני שהייתה ביאתם טובה מצד אחד, כפי דבריהם שבאו לנחמו, ורעה מצד שני, כפי כוונתם, שבאו לרגל את הארץ. לכן נתן להם חצי עוונם וגילח חצי זקנם וכרת חצי מלבושיהם, לפי שהזקן והלבוש הארוך היה הדרת פנים וכבוד בימים ההמה."

המקור: רד"ק פסוק ג

(ג) כמכבד. תחשוב כי לטוב
ולנחמך שלחם? לא שלחם ללא
לרגל את הארץ: ולסכסכ .
כתרגום ולמנדק' כי כוון
סכסכ יסכ סוסך כענין מנד
אל צד :

נושא 2 - הקרב הראשון בין ישראל לעמון ושותפיהם

קטע מידע:

על דברי יואב "חזק ונתחזק בעד עמנו..." מעיר רלב"ג (פסוק יב):

"למדנו מזה שאין ראוי לסמוך על הנס, אבל ראוי שישתדל האדם בהצלחתו לפי מה שאפשר ואז יעזור ה' יתברך, כי ה' יתברך לא יחדש המופתים רק במקומות הכרחיים כמו שהזכרנו פעמים רבות".

נושא 3 - הקרב השני בין ישראל לעמון ושותפיהם

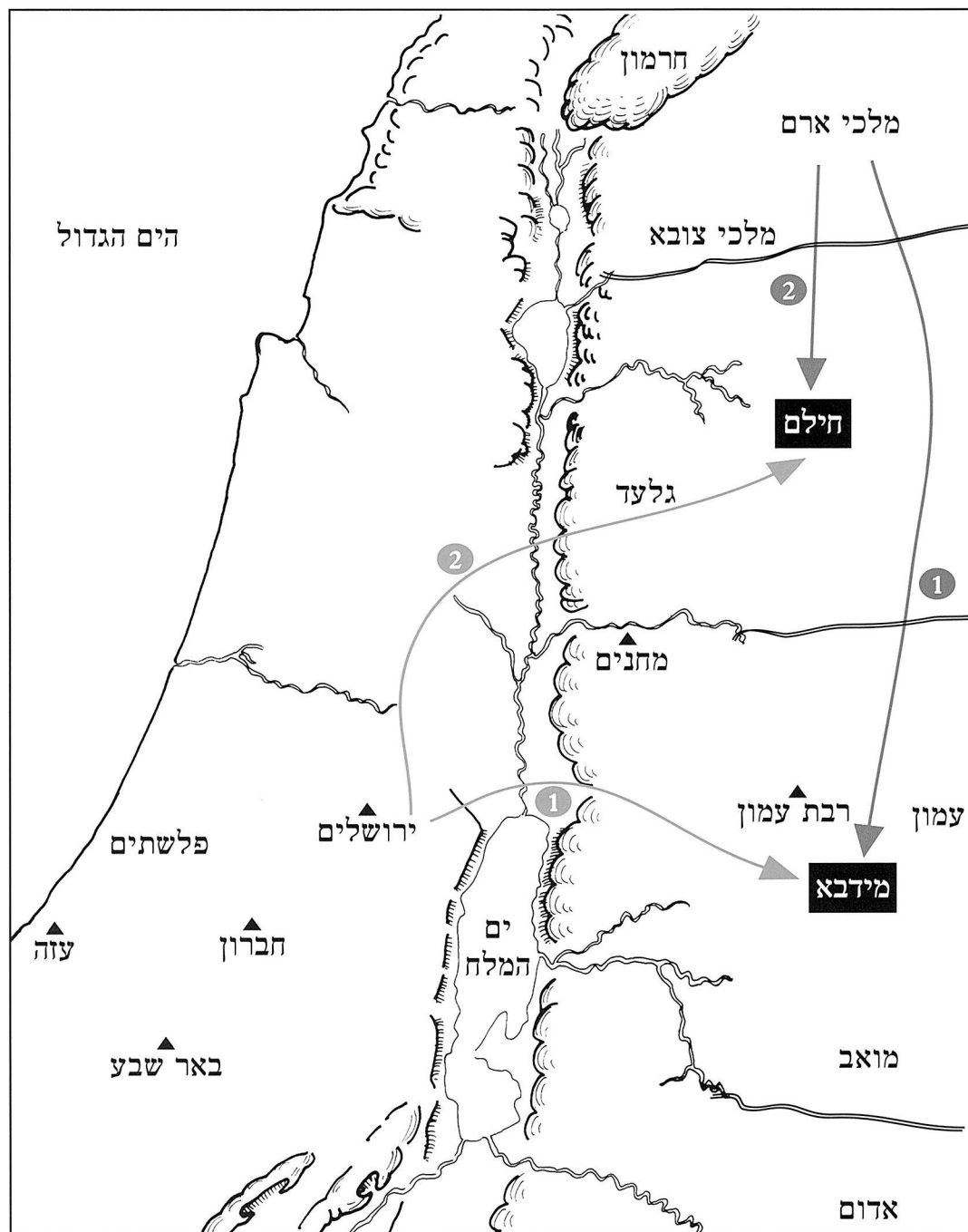
קטע מידע:

סיכום האירועים כפי שמובא בדבריו של מ' גרסיאל, באנצ' "עולם התנ"ך", עמ' 100-101:

"לפי שעה הצליח דוד לנטרל את צבאות ארם ולהרתיעם מלבוא לעזרת בני עמון פעם נוספת. כך נפתחה לפני דוד הדרך לכיבושן של ממלכות עבר הירדן המזרחי - אדום, מואב ועמון ואילו הכנעתה הסופית של ארם נעשתה במועד מאוחר יותר."

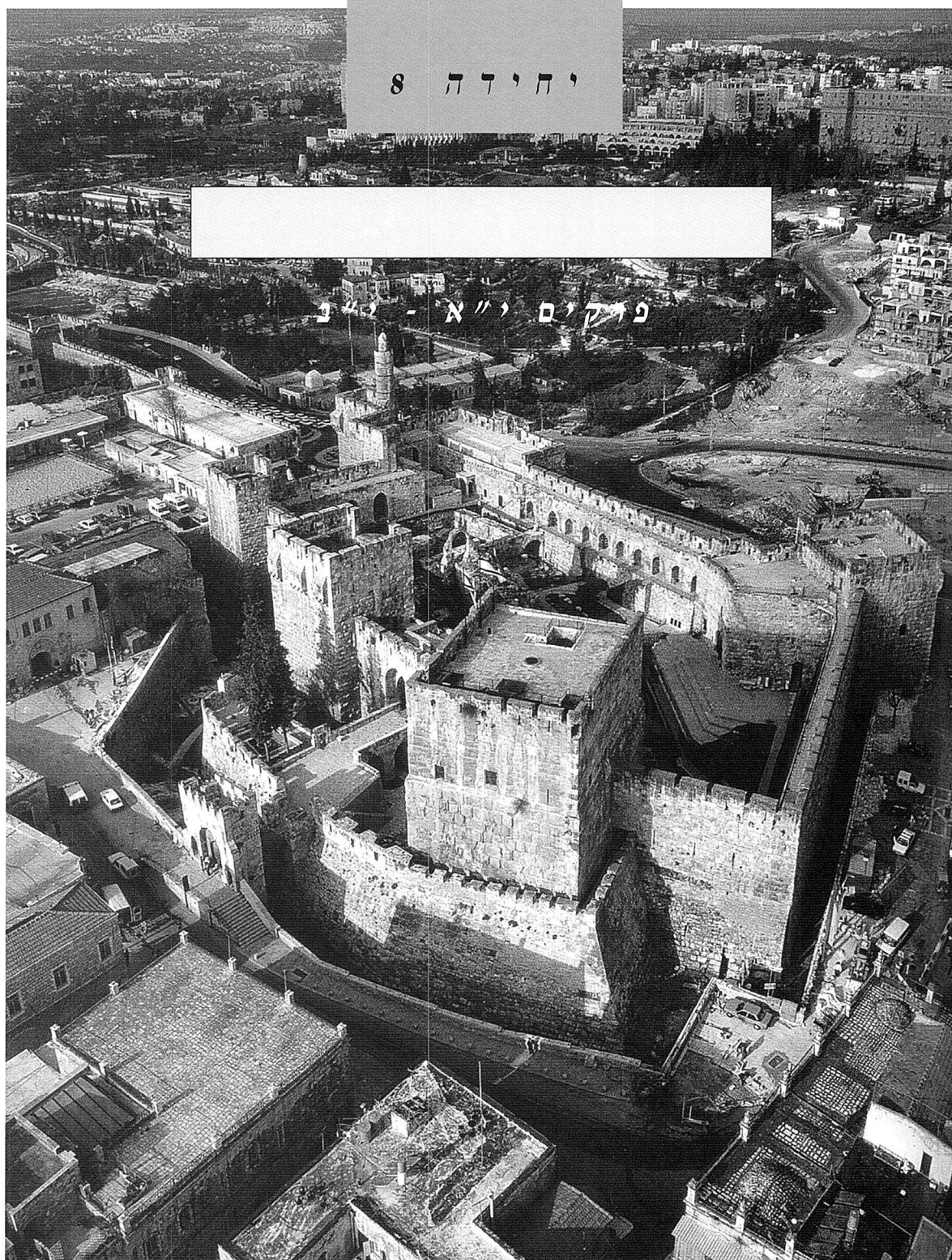
על המקומות בהם נערכו הקרבות - ראה מפה בעמוד הבא.

נצחונות דוד על מלכי ארם שבאו לעזור לעמון (הנצחונות איפשרו לדוד להשתלט על עמון, מואב ואדום)

1. קרב מידבא

2. קרב חילם

הנושאים בדפי העבודה:

- א. "וירע הדבר אשר עשה דוד בעיני ה'"
- ב. כבשת הרש
- ג. דף עבודה לחזרה, סיכום ומסקנות

אזור עיר דוד כפי שהוא נראה בימינו

א. "וירע הדבר אשר עשה דוד בעיני ה'"

פרק י"א פסוקים טז - כז

1. "ויתן את אוריה על המקום אשר ידע כי אנשי חיל שם"
א. לפי פסוק זה, היכן הציב יואב את אוריה?

ב. פסוק יז מתאר כיצד נהרג אוריה. כתוב פרטים.

ג. השווה את הפקודה, כפי שנכתבה ע"י דוד ליואב לבין מה שיואב ביצע בפועל. עשה זאת בעזרת הטבלה הבאה:

הפקודה במכתב דוד	הביצוע ע"י יואב

ד. נסח שאלה אל יואב.

2. "ויהי אם תעלה חמת המלך..."

א. מהי השאלה שהמלך עשוי לשאול?

ב. מדוע חושב יואב שדוד עשוי להזכיר את מות אבימלך?

3. מה צריכים מפקדי צבא ללמוד מתקדים אבימלך, כדי לא להכשל?
(עייין בספר שופטים פרק ט' פסוקים נ-נד)

4. אילו מילים, לדעת יואב, ירגיעו את דוד לגבי המלחמה מול החומה?

5. א. מי פתח במלחמה לפי דברי המלאך (השליח)? הוכח מלשון הכתוב.

ב. כיצד מסביר המלאך (השליח) את הכשלון בקרב?

6. יואב ציווה את השליח לספר על מות אוריה, רק אם יכעס המלך. השליח לא נהג כן - מדוע? היעזר בפירוש ה"מצודות":

"כי השליח חשב, למה אמתין עד אשר יעלה חמת המלך ולומר לו אחר זו ממיתת אוריה, הלוא טוב לומר לו מיד ולא יעלה חמתו".

7. האם שאל דוד על תקדים אבימלך כפי ששיער יואב? נמק תשובתך.

8. דברי התשובה של דוד ליואב מתחלקים לשניים:

(א) דברי עידוד.

(ב) הנחיות להמשך המלחמה.

העתק מן הפסוק את המילים המתאימות לכל חלק.

(א)

(ב)

9. "כזה וכזה תאכל החרב"

הסבר, מה פירוש ביטוי זה? ולמה התכוון דוד בכך?

10. "ותשמע אשת אוריה..."

א. מדוע, לדעתך, אין הכתוב קורא לה בשמה הפרטי?

ב. איך היא הגיבה לשמועה שהגיעה אליה?

11. "וירע הדבר אשר עשה דוד בעיני ה'"

מהו הדבר שהיה רע בעיני ה'?

12. "...בעיני ה'"

אברבנאל:

"רוצה לומר בעיני ישראל לא היה הדבר רע ומגונה כי לא היו יודעים אמיתת הדבר. אבל בעיני ה' שהכל גלוי וידוע לפניו היה הדבר רע".

מדוע לדעת אברבנאל מדגיש הכתוב: "בעיני ה'?"

שאלת רשות:

א. האם לדעתך ידע יואב באמת מדוע מבקש דוד להציב את אוריה אל מול פני המלחמה (לגרום למותו)? נמק תשובתך.

ב. אם תשובתך חיובית - האם אפשר להאשים גם את יואב בהריגת אוריה? נמק.

ב. כבשת הרש

פרק י"ב

1. מה הייתה מטרת שליחותו של נתן הנביא לדוד המלך?

2. "שני אנשים היו בעיר אחת..."

מה חשב המלך כשנתן הנביא סיפר לו את הסיפור על שני האנשים? האם חשב שנתן מספר לו משל, או אירוע שקרה באמת והוא מבקש לשמוע מדוד פסק דין? הוכח תשובתך.

3. נתן הנביא מספר סיפור ובו הרבה פרטים המבליטים עניין אחד.
א. מהם הפרטים?

ב. מהו העניין הבולט?

4. אילו פרטים הכניס נתן הנביא בתוך המשל, שאין להם כל מקבילות בנמשל?
ציין שלושה פרטים לפחות:

*
*
*

5. איזה פרט חשוב שקרה בפועל, לא מזכיר נתן הנביא במשל שלו?

6. מדוע, לדעתך, לא הכניס נתן הנביא במשל את הדברים החשובים ביותר?

7. שער, לפי תשובותיך לשתי השאלות הקודמות, מדוע נתן הנביא לא בא ישירות אל דוד בתוכחה על המעשים שעשה. מדוע התחילה השיחה בדרך משל?

8. "חי ה' כי בן מות האיש העושה זאת"
האם פסק דין זה הוא לפי הלכה כלשהי, או ע"פ הרגשתו של דוד? הוכח דבריך.

9. "ואת הכבשה ישלם ארבעתים"
על מה מסתמך דוד בגזר דין זה? (היעזר בשמות כ"א, לו)

10. נתן הנביא מבקש לשכנע את דוד בגודל הבגידה שלו בה' ולכן הוא מתאר את כל הטובות שעשה לו ה'
עד כה. רשום ארבע מן הטובות שהנביא מזכיר:

(א) _____

(ב) _____

(ג) _____

(ד) _____

11. "את אוריה החתי המית בחרב

ואת אשתו לקחת לך לאשה

ואותו הרגת בחרב בני עמון"

מדוע חוזר הנביא על עניין אוריה פעמיים? שים לב לתוספת שמוסיף הנביא בחזרה.

12. בעונש שה' מטיל על דוד, יש גם משום "מידה כנגד מידה". צטט משפט המוכיח זאת.

13. "גם ה' העביר חטאתך, לא תמות"

לפניך דברי מלבי"ם. קרא אותם וכתוב: על איזו שאלה, העשויה להתעורר, כותב מלבי"ם?
"זה היה ההבדל בין דוד לשאול, ששאול נתן אמתלאות (=תירוצים) על חטאו ולכן נגזר עליו עונש ודוד הודה תיכף ולא השיב שעשה הכל בהיתר והודיעו הנביא שה' קיבל תשובתו".

א. נסח את השאלה עליה עונה מלבי"ם.

ב. כתוב מסקנתך:

14. מה היה חריג בהתנהגות דוד בזמן מחלת הילד ולאחר מותו, לדעת עבדיו?

15. "אני הולך אליו והוא לא ישוב אלי"

למה מתכוון דוד במשפט זה?

16. הפרק הדרמטי הזה מסתיים בכיבוש רבת עמון. יואב עושה מחווה לדוד.

א. מהי המחווה?

ב. מה דעתך עליה?

17. בפרק זה ראית דוגמאות של סיפור בתוך סיפור: סיפור **מסגרת** וסיפור **עיקרי**.

מהו סיפור המסגרת ומהו הסיפור העיקרי? ציין פסוקים.

סיפור המסגרת:

"ויקח את כבשת האיש הרש ויעשה לאיש הבא אליו"

ג. דף עבודה לחזרה, סיכום ומסקנות

פרקים י"א - י"ב

קרא בעיון וענה על שבע מתוך עשר המשימות הבאות

1. אנו נוהגים לתת שם - כותרת לכל יחידה לימודית. הפעם השארנו לך את ה"מלאכה" הזאת. הצע, אפוא, שם ליחידה. בחר משפט או אמירה כלשהי מתוך הכתובים, שיתאים כשם ליחידה כולה.

השם שאני מציע ליחידה הוא:

הנימוק:

עתה רשום את בחירתך במקום המתאים בראשית היחידה (המקום הושאר ריק).

2. לפניך עשרה היגדים. קרא כל אחד מהם בעיון ושקול בדעתך, האם יש בהיגד מסר הקשור לפרשה שזה עתה סיימנו? סמן "כן" או "לא" במקום המתאים וכתוב נימוק או הסבר קצר להחלטתך.

מס'	ההיגד	כן או לא	הנימוק או ההסבר
1	"כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא".		
2	"אין הקב"ה רוצה במותו של החוטא בטרם זמנו, אלא בשובו מדרכו וחיה".		
3	"מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם".		
4	"עבירה גוררת עבירה".		
5	"שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל".		
6	"שערי תפילה לא ננעלו".		
7	"אל תאמין בעצמך עד יום מותך".		
8	"הקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה".		
9	"אין כל דבר נעלם ממך ה' ואין נסתר מנגד עיניך".		
10	"גם מידות הדין והצדק נכנעים בפני כוחה של תשובה".		

3. "ואת הכבשה ישלם ארבעתים"

הקב"ה החליט שהעונש שהציע דוד לאיש שגזל את הכבשה, יחול גם עליו (על דוד).
התשלום הראשון כבר שולם ע"י דוד.

סמן בטבלה את ה"תשלום" הזה ובהמשך לימודיך, בכל פעם שתפגוש עוד "תשלום", חזור אל הטבלה והוסף אותו לרשימה.

מס'	תוכן ה"תשלום"	המקור
1		
2		
3		
4		

סמן כאן את התשלום הראשון

4. לפניך שבעה משפטים המתארים אירועים חשובים ביחידה. כתוב אותם לפי סדר האירועים בפועל.

מס'	האירוע (המשפט)	סדר האירועים הנכון
1	הבו את אוריה אל מול פני המלחמה	
2	אני הולך אליו והוא לא ישוב אלי	
3	ואת הכבשה ישלם ארבעתים	
4	כזה וכזה תאכל החרב	
5	ויקרא את שמו ידידיה בעבור ה'	
6	ודוד יושב בירושלים	
7	הלא מדרך אתה בא מדוע לא ירדת אל ביתך	

5. אנו משערים, שלאחר דברי התוכחה הקשים של נתן הנביא ולאחר שנתן עזב את בית המלך, נשאר דוד לבדו בינו לבין עצמו ואז התעורר להתפלל תפילה זכה מכל הלב. לידיעתך, תפילה זו נרשמה במזמור נ"א בתהלים.
לפניך חמישה משפטים בלשונו. עיין במזמור ומצא אותם. כתוב אותם כפי שיצאו מפיו של דוד.

תהלים מזמור נ"א

המשפטים בלשונו	המשפטים בלשון דוד	הפסוק
1 כבס את הלכלוך ואת הכתמים כדי שאצא טהור ונקי		
2 אני יודע ומכיר את פשעי לפיכך אני בא לבקש ממך מחילה		
3 הרי אתה לא מעוניין שאני אביא לך קרבנות		
4 אני רוצה ללמד פושעים וחוטאים אחרים לחזור בתשובה		
5 אני מכיר בחטאי ובפשעי והם תמיד לנגד עיני		

6. נאום נתן (לאחר המשל) הוא אמנם נאום קצר, אך יש בו שלושה חלקים. רשום כאן את תרשימים הזרימה של הנאום החשוב הזה.

פסוקים

תוכן או כותרת

אני:

אתה:

ולכן:

7. דוד, כזכור, הציע לאוריה שישבו לביתו, אך אוריה סירב. עיין שוב בפרק ומלא את הטבלה.

הצעה מס'	הצעת דוד	סירוב אוריה ונימוקיו (אם יש)
1		
2		
3		

8. למרות שהפרשה שלמדנו עתה היא מן הקשות בספר, אף על פי כן יש לה סיום אופטימי-טוב. ציין משפט המבליט עניין זה.

9. עתה, משסיימנו יחידה זו שדוד המלך עמד במרכז, כתוב מכתב אישי לדוד המלך והבע בו את רגשותיך כלפיו.

10. מה הם הדברים החשובים ביותר שלמדנו מפרשה זו? כתוב בקצרה שניים עד שלושה דברים.

לפניך שני היגדים של חז"ל:

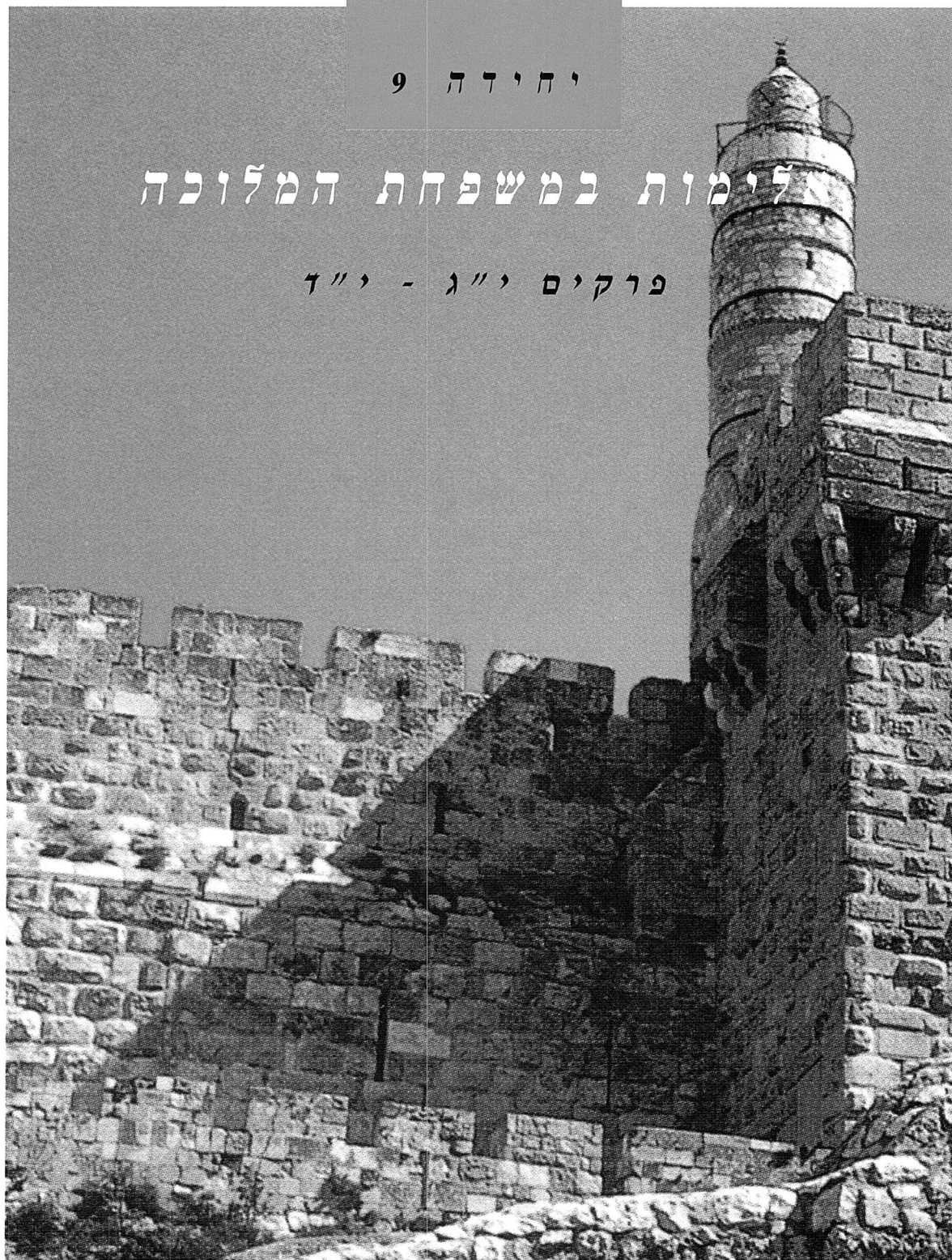
"מי גרם לדוד לבוא לעולם הבא? - פיו. שנאמר: "חטאתי".
(מדרש שוחר טוב על תהלים נ"א)

כל הרוצה לעשות תשובה יסתכל בדוד.
(ילקוט שמעוני סימן תשלז על תהלים מזמור מ')

יחידה 9

לימות במשפחת המלוכה

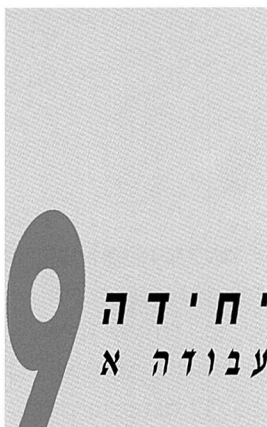
פרקים י"ג - י"ד

רשימת הנושאים בדפי העבודה:

- א. "אל תעשה את הנבלה הזאת"
- ב. "הכו את אמןון והמיתם אותו"
- ג. "וישק המלך לאבשלום" (כיצד חזר אבשלום הביתה?)
- ד. דף לחזרה, סיכום ומסקנות

המצודה שמימין לשער יפו הנקראת "מצודת דוד"

א. "אל תעשה את הנבלה הזאת"

פרק י"ג, פסוקים א - כב

1. תמר

א. איך מציג הכתוב את תמר?

ב. מי היא אמה של תמר? היעזר בשמ"ב פרק ג' פסוק ג.

ג. מהם יחסי הקרבה בין תמר לאבשלום? ומהם יחסי הקרבה בין תמר לאמנון?

2. מיהו יונדב ומהי הצעתו?

3. תמר במצוקתה מנסה למנוע בכל מחיר את מעשה הנבלה. היא מנסה לשכנע את אמנון להמנע מהמעשה. קרא פסוקים יב-יג ומלא את הטבלה הבאה:

הנימוקים	לשון הכתוב
* מניעת המעשה כשלעצמו	
* מניעת המעשה משום כבוד תמר	
* מניעת המעשה משום כבוד אמנון	

4. "כי לא ימנעני ממך"

איך חשבה תמר שהמלך ירשה להם להתחתן, הרי הם אח ואחות מצד האב ולפי ויקרא י"ח, ט, הרי זה גילוי עריות?

יש אומרים שהיא התכוונה באמת למה שאמרה וחשבה שלפי ההלכה יש פתרון לזה. ויש אומרים שהיא רק התכוונה לבלבל את אמנון כדי שיימנע מביצוע המעשה, אך ידעה שלא ייתכנו נישואין במצב כזה. כתוב את התשובה הנראית לך ונמק.

5. "וישנאה אמנון שנאה גדולה מאד..."

מדוע, לדעתך, שנא אמנון את תמר לאחר המעשה?

6. "ויקרא את נערו משרתו ויאמר שלחו נא את זאת מעלי..."

מדוע, לדעתך, אין אמנון קורא לתמר בשמה?

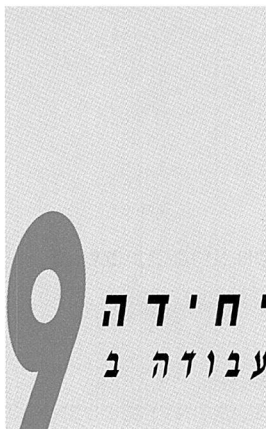
7. צטט את תגובת דוד.

8. א. מהי השאלה שהיית רוצה לשאול את דוד בקשר לתגובתו?

ב. מהי התשובה שהיית מצפה לקבל?

9. כיצד מגיב אבשלום לאירוע? עיין בפסוקים כ ו-כב ורשום את התגובה כלפי פנים ואת הביטוי כלפי חוץ.

10. האם לפי תגובה זו, אפשר לצפות מה יקרה? נמק תשובתך.

ב. "הכו את אמנון והמיתם אותו"

פרק י"ג, פסוקים כג - לט

1. "ויהי לשנתיים ימים ויהיו גוזזים לאבשלום"
מדוע חשוב לציין "שנתיים ימים"?

2. מה ביקש אבשלום מהמלך?

3. מה הייתה תשובת דוד? כתוב בלשון הכתוב.

4. "ויפרץ בו ולא אבה ללכת ויברכהו".
שער, מדוע לא אבה דוד ללכת?

5. לאחר סירוב המלך, בא אבשלום בהצעה חדשה. מהי?

6. "ויאמר לו המלך למה ילך עמך?"
א. מדוע מתפלא המלך על בקשת אבשלום?

ב. אם כן, מדוע מסכים המלך שאמנון ילך בסופו של דבר?

7. אבשלום רואה כעת הזדמנות לנקמה. מהי תכניתו?

8. "והשמועה באה אל דוד"
איזו שמועה בדיוק? צטט מהכתוב.

9. "ויען יונדב בן שמעה..."
א. באיזה עניין הוזכר יונדב בתחילת הפרק?

ב. מה הוא מגלה למלך כעת?

ג. כיצד הוא יודע שרק אמנון מת? צטט מן הכתוב.

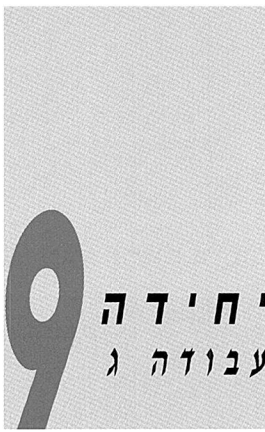
ד. האם לפי דעתך היה יונדב "סוכן כפול"? נמק תשובתך.

10. "ויברח אבשלום"
לאן ברח? מדוע דווקא לשם? היעזר בשמ"ב פרק ג' פסוק ג.

11. "ותכל דוד המלך לצאת אל אבשלום"
המפרשים אומרים שזהו "מקרא קצר" - חסרה מילה במשפט.
מהי המילה שהם מוסיפים?
פרש את הכתוב בעזרת המילה הנוספת.

שאלת רשות:

גז הצאן הוא בדרך כלל אירוע משמח שבעל הבית מזמין אורחים. היזכר בגז צאן אחר, שדוד אישית היה מעורב בו, וגם הוא לא הסתיים בכי טוב. כתוב פרטים.

ג. "וישק המלך לאבשלום"

כיצד חזר אבשלום הביתה?

פרק י"ג, פסוקים כג - לט

1. "וידע יואב בן צרויה כי לב המלך על אבשלום"

לפי אילו סימנים, לדעתך, ידע יואב "כי לב המלך על אבשלום"?

2. מדוע אין יואב מדבר ישירות עם המלך בעניין אבשלום?

3. מדוע מציע יואב לאשה שתופיע כמתאבלת?

4. "ויקה משם אשה חכמה... וישם יואב את הדברים בפיה"

אם יואב שם את הדברים בפי האשה והציע לה את התחפושת, מדוע היא נקראת אשה חכמה? הבא דוגמאות מהתנהגותה, ממהלך המפגש והמראות שהיא אכן הייתה חכמה.

5. לפניך תרשים זרימה של מהלך המפגש בין האשה החכמה למלך. מלא את המקומות הריקים בתרשים.

פסוק	האשה החכמה	זוז	פסוק
	← "הושיעה המלך"	→ _____ _____	
	← הסיפור (המשל)	→ תגובת המלך: _____ _____	
	← "עלי אדני המלך העון ועל בית אבי והמלך וכסאו נקי"	→ "המדבר אליך והבאתו אלי ולא יסיף עוד לגעת בך"	
	→ _____ _____	→ "חי ה' אם יפול משערות בנך ארצה"	
	← מבקשת רשות להמשיך בשיחה	→ מקבלת רשות	
יג - יז	← "למה חשבת כזאת..." _____ _____ _____	→ "היד יואב איתך?" _____ _____	יח - יט
יט - כ	מודה ומתוודה שיד אבנר בדבר	המלך שוכנע והורה ליואב להחזיר את אבשלום	כא

6. בחר שני משפטים מתוך דברי האשה החכמה שנראים לך כמשכנעים ביותר. נמק את בחירתך.

7. "יסב (אבשלום) אל ביתו לפני לא יראה" - מדוע?

8. "וכאבשלום לא היה איש יפה בכל ישראל להלל מאד"

רד"ק מבאר:

"מה ראה אבשלום לבקש גדולה לעצמו? שהיה יפה תואר ואמו הייתה בת מלך וכבר הוליד ג'

בנים ובת והיה סבור שכל זה מזכהו להיות הנבחר למלכות".

האם לדעתך כל התכונות האלו מזכות את אבשלום להיות יורש עצר? נמק.

9. "וישלח אבשלום אל יואב לשלח אותו אל המלך ולא אבה לבוא אליו..."

מדוע לדעתך יואב אינו מסכים לעזור לאבשלום?

10. כיצד משיג אבשלום את מבוקשו? הבע דעתך על דרך הפעולה הזו.

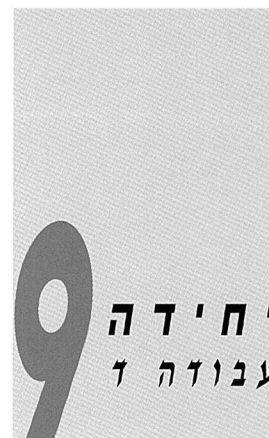
11. "למה באתי מגשור טוב לי עוד אני שם" - מדוע?

12. "ואם יש בי עון והמתני"

לפי ניסוח משפט זה, ברור שאבשלום לא ראה את עצמו אשם. איך הוא יסביר אפוא את המעשה שעשה?

13. "וישק המלך לאבשלום"

האם, לדעתך, פעולה זו מראה על התפייסות מלאה בין האב והבן? נמק.

ד. דף לחזרה, סיכום ומסקנות

ענה על עשר מתוך ארבע עשרה השאלות הבאות: (אל תדלג על שאלות של שינון ובקיאות).

1. ביחידה הזאת הכרת אישים אחדים. כן פגשת את דוד בנסיבות מצערות חדשות. חשוב וסכם את תחושותיך, רגשותיך ודעותיך כלפי כל אחד מהאישים מן הרשימה הבאה. הוסף הסבר או נימוק לתחושות האלה שלך. היעזר בטבלה שלפניך.

האישים	התחושות	הסיבה / הנימוק
אמנון		
אבשלום		
תמר		
יונדב בן שמעה		
המלך דוד		
יואב		
האשה החכמה מתקוע		

2. הרבה שואלים למה לא העניש דוד את אמנון כראוי לו, מיד לאחר שנודע לו על מעשה הנבלה שעשה. מה תשובתך לשואלים האלה?

3. על מי עוד מסופר שאביו עשה לו כתונת פסים? מה עניין זה מלמד אותנו?

4. איך הצליח אבשלום ליצור רושם אצל אמנון שהוא כבר "שכח" את מעשה הנבלה שלו?

5. נניח שאבשלום היה נתפס מיד לאחר רצח אמנון והועמד למשפט.
בחר באחד מן התפקידים הבאים וכתוב את דעתך בהתאם: **קטיגור, סניגור, שופט הכותב את פסק הדין.**

6. היזמה להחזרת אבשלום מגלותו באה מיואב. מדוע לדעתך אין אבשלום נוקט יזמה משלו?

7. מהם הדברים או הפעולות המצדיקים לקרוא לאשה מתקוע - אשה חכמה? הבא דוגמאות מן הכתוב.

8. כיצד, לדעתך, גילה המלך שהרעיון להחזיר את אבשלום ולהשתמש בשירותיה של האשה החכמה לשם כך, הוא של יואב? (היעזר בפסוקים יג-יד).

9. מכל הפרשה אנו חשים שדוד מתלבט בין רגשות של אב וחובות של מלך. הצבע על דוגמה אחת לפחות המוכיחה הנחה זו.

10. ציין שלושה מעשים או מחדלים מתוך היחידה שהרגיזו אותך ונמק.

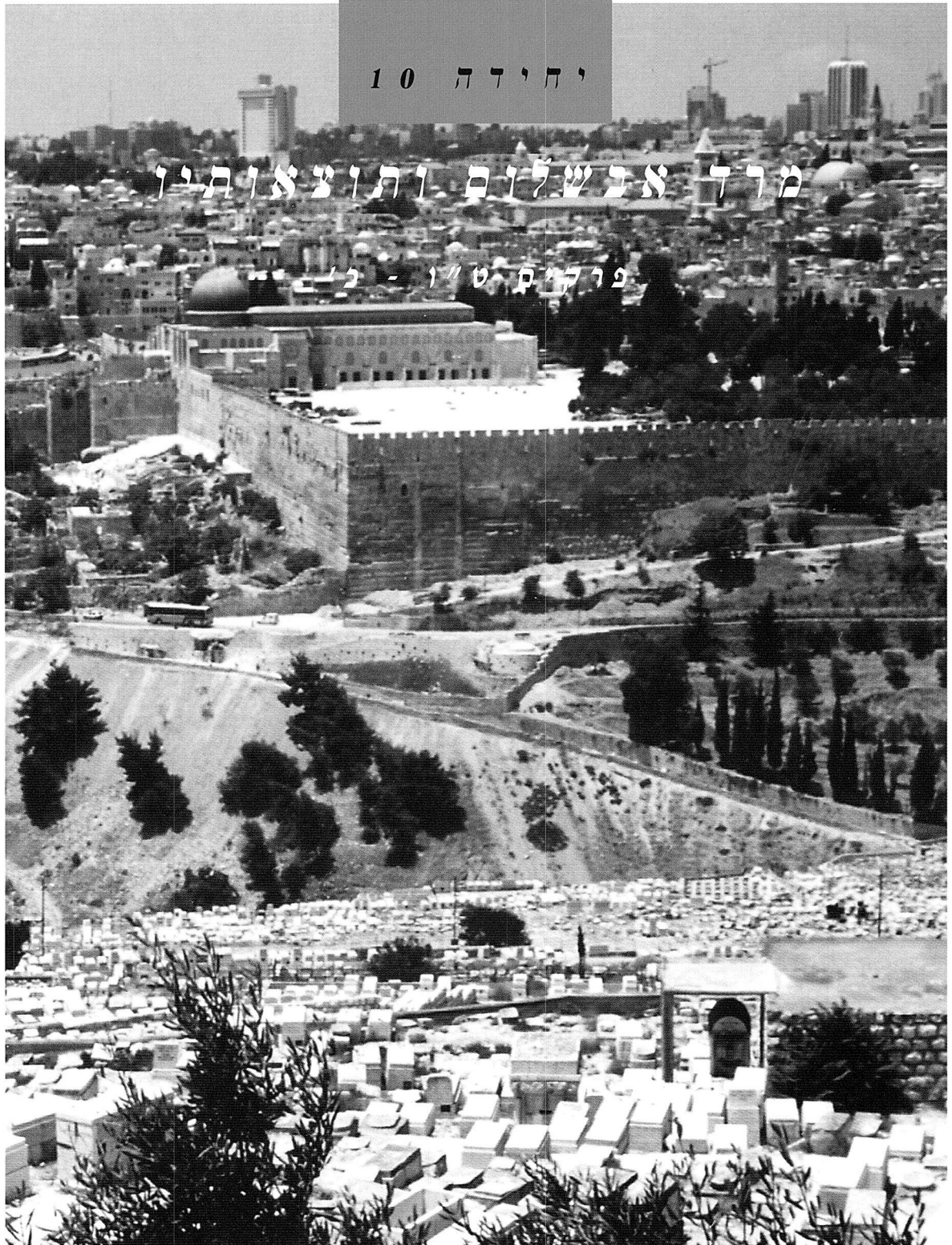
11. היכן מצאת ביחידה דוגמה לכך שהמטרה קידשה את האמצעים?

12. חשוב ונסח שתיים-שלוש מסקנות העולות מכל הפרשה הזו.

13. הכתוב מסיים את הפרשה במילים: "וישק המלך לאבשלום". שער שהיה כתוב: "וישק המלך לאבשלום ויאמר". הכנס בפי דוד משפט או שניים כרצונך.

14. שינון ובקיאות

ה ב י ט ו י	מ י א מ ר	ל מ י	משמעות הדברים (אל תסתפק בפירוש מילולי)
א	"כי מות נמות כמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו..."		
ב	"וואם יש בי עון והמתני"		
ג	"חי ה' אם יפול משערת בנך ארצה"		
ד	"וכבו את גחלתי לבלתי שים לאישי שם ושארית על פני האדמה"		
ה	"אל תעשה את הנבלה הזאת"		
ו	"מדוע אתה ככה דל בן המלך בבוקר בבוקר..."		
ז	"הלא אנכי צויתי אתכם חזקו והיו לבני חיל"		
ח	"ואדני חכם כחכמת מלך האלקים לדעת כל אשר בארץ"		
ט	"לא יש אלקים נפש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח"		
י	"והיית כאשה זה ימים רבים מתאבלת על מת"		

רשימת הנושאים בדפי העבודה:

- א. "ויגנב אבשלום את לב אנשי ישראל"
- ב. "קומו ונברחה כי לא תהיה לנו פליטה מפני אבשלום"
- ג. "הנה לך כל אשר למפיבשת"
- ד. "צא צא איש הדמים ואיש הבליעל"
- ה. "הבו לכם עצה מה נעשה?"
- ו. שאלות חזרה וסיכום לפרק ט"ז
- ז. "טובה עצת חושי הארכי מעצת אחיתפל"
- ח. "וה' צוה להפך את עצת אחיתפל הטובה לבעבור הביא אל אבשלום את הרעה"
- ט. "ויתקע יואב בשופר וישב העם מרדוף אחרי ישראל"
מות אבשלום וכשלון המרד
- י. "יתבשר אדני המלך כי שפטך ה' היום מיד כל הקמים עליך"
- יא. "למה אתם מחרישים להשיב את המלך?"
הסכסוך בין יהודה לישראל על רקע שובו של דוד
- יב. "ושמעני בן גרא נפל לפני המלך בעברו בירדן"
התנצלותו של שמעי
- יג. "ומה יש לי עוד צדקה ולזעוק עוד אל המלך"
הפגישה עם מפיבשת
- יד. "אתה עבור אתי וכלכלתי אותך עמדי בירושלים"
הכרת הטובה לברזילי
- טו. "מדוע גנבוך אחינו איש יהודה"
(הוויכוח בין "איש יהודה" ו"איש ישראל")
- טז. "אין לנו חלק בדוד ולא נחלה לנו בבן ישי איש לאהליו ישראל"
מרד שבע בן בכרי
- יז. שאלות חזרה וסיכום לפרקים י"ט - כ': השיבה הביתה
- יח. סיכום ומסקנות של כל היחידה, פרקים ט"ו - כ'

"והמלך עובר בנחל קדרון וכל העם עוברים על פני דרך את המדבר"

א. "ויגנוב אבשלום את לב אנשי ישראל"

פרק ט"ו פסוקים א - יב: הרקע למרד

ענה על השאלות הבאות בהתבססך על הנאמר בפסוקים. אם אין תשובה בכתוב, עיין בפירושים שבידך ושער, מתוך ידיעותיך הקודמות, מה יכולה להיות התשובה המתאימה.

1. "ויהי מאחרי כן ויעש לו אבשלום מרכבה..."

א. מדוע מורד אבשלום באביו המלך? תוכל להיעזר ברמזים הבאים: שמואל ב' י"ב, ו-יג; שמואל ב' י"ד, כד-לא; שמואל ב' ט"ו, א; שמואל ב', ג' ג.

ב. איזו סיבה נראית לך כחשובה ביותר? נמק.

2. אילו אותות של כבוד וגינוני מלכות סיגל אבשלום לעצמו? ציין לפחות שלושה.

3. "מי ישמני שופט בארץ..." מדוע, לדעתך, אין הוא אומר במפורש: מי ישימני מלך בארץ?

4. איך העם לא הרגיש שאבשלום "עובד עליהם" בפה ובעיניים?

5. "והשכים אבשלום ועמד על יד דרך השער..." מדוע בחר אבשלום לעמוד דווקא בשער העיר?

6. מהו, לדעתך, השקר הגדול ביותר בכל התנהגותו של אבשלום? נמק את תשובתך.

7. תאר את האמצעי בו השתמש אבשלום כדי להשיג אישור מדוד ללכת לחברון.

8. "וַאֲתָ אַבְשָׁלוֹם הָלְכוּ מֵאֲתֵיִם אִישׁ מִירוּשָׁלַיִם קְרוֹאִים (=מוזמנים) וְהוֹלְכִים לְתוֹמָם וְלֹא יָדְעוּ כֹל דְּבַר". איך השיג אבשלום מאתיים איש בלא שידעו על דבר המרד? היעזר במדרש הבא אך הקפד לענות על השאלה במילים שלך.

"אמר לאביו שיכתוב לו בכתב מצוותו לשני האנשים שיבחר שילכו עמו, והיה מראה הכתב
ההוא לשני אנשים ואחר כך לשני אנשים אחרים ולא היו יודעים (=מכירים) אלו באלו. כן
עשה עד שהיו עמו מאתיים איש."

(מובא בדברי רד"ק לפסוק י')

9. "וַיְהִי הַקֶּשֶׁר אִמִּיץ וְהָעַם הוֹלֵךְ וְרַב אֶת אַבְשָׁלוֹם"

מפסוק זה ברור שבשלב זה כבר היו ידועות מטרותיו האמיתיות של אבשלום. מה, לדעתך, הביא חלק נכבד מן העם לתת יד למרד נגד דוד? (חשוב על סיבות שונות בחלקים שונים של העם: שבט יהודה, שבט בנימין, מנהיגי השבטים השונים).

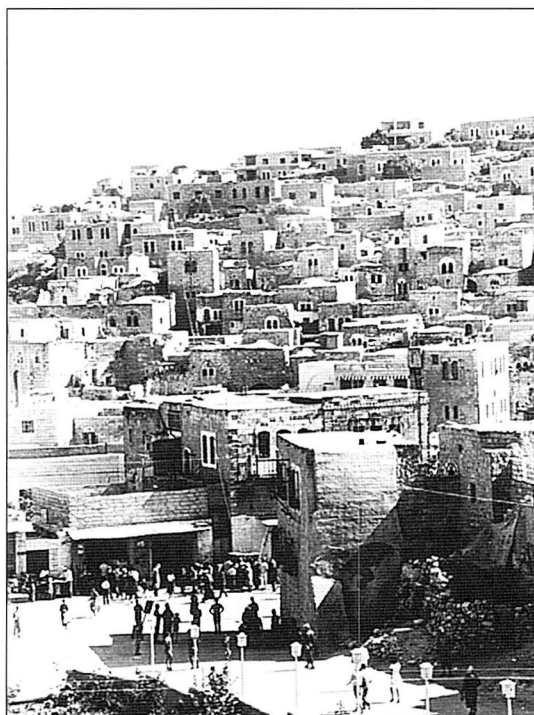
10. מה הייתה "שעת האפס" להכרזת מלכותו של אבשלום בכל ערי ישראל? ומה היה הסימן המוסכם לכך?

11. א. מיהו אחיתופל?

ב. מה מבקש ממנו אבשלום?

12. מהי חשיבות הצטרפותו של אחיתופל לאבשלום במרידתו? פרט ונמק.

13. לסיכום, כתוב את דעתך על מעשיו של אבשלום.

"אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי בחברון"

ב. "קומו ונברחה כי לא תהיה לנו פליטה מפני אבשלום" הברחה מירושלים

פרק ט"ו פסוקים יג - לז

1. דוד שומע שאבשלום מתכנן מרידה והשתלטות על ממלכתו, והוא מחליט לברוח מירושלים.
א. כיצד הוא מנמק בפני עבדיו את בריחתו המיידית?

ב. היש הצדקה להחלטה זו? נמק תשובתך.

2. את מי משאיר דוד בבית ומדוע?

3. "ויצא המלך וכל ביתו ברגליו". מדוע לא יצאו במרכבה או ברכיבה על סוסים, כנהוג בתקופה ההיא? היעזר בדברי רלב"ג לפסוק טז:

"הנה לא רכב על סוסים כדי שלא יתפרסם לכתו, כי הרואים אותו הולך ברגליו לא יחשבו שהוא דוד. וישלם לו (=יצליח יותר) מפני זה יותר ההמלט מיד אבשלום".

4. מי בורח עם דוד מירושלים?

5. א. מדוע דוד מבקש מאיתי הגיתי לא להצטרף אליו? מהי תשובתו של איתי?

ב. מה אפשר ללמוד מכך על היחסים בין דוד ובין עבדיו וחייליו?

6. "ואם כה יאמר לא הפצתי כך, הנני - יעשה לי כאשר טוב בעיניו" (כו)
מה לומדים מפסוק זה על אישיותו של דוד?

7. מהו התפקיד שדוד ייעד לצדוק? ומי עזר לו בתפקיד זה?

8. הוכח שדוד ראה סכנה גדולה בנוכחות אחיתפל במחנה אבשלום.

9. מהי משימת הריגול שהטיל דוד על חושי?

10. שאלת רשות:

לאור התנהגותו של דוד עד כה, האם ניתן להוכיח שלדוד יש תקווה לחזור לירושלים או שהוא התייאש ובעצם ויתר על המלוכה? הוכח את תשובתך בהסתמך על פסוקים יג-לז.

אם התעוררו אצלך שאלות במהלך הקריאה והעיון בפסוקים, הנך מוזמן להציגן במהלך השיעור הבא.

ג. "הנה לך כל אשר למפיבשת"

פרק ט"ז פסוקים א - יז

דף עבודה לקבוצה ו

עיינו בפסוקים, דונו ביניהם וענו על השאלות הבאות:

1. "והנה ציבא נער מפלבשת לקראתו" בלימודיכם הקודמים פגשתם כבר את ציבא. כתבו את הפרטים הידועים לכם אודותיו.

2. א. מהם הפריטים שציבא סיפק לדוד ולאנשיו? ומה חשיבותם לדוד?

ב. האם ציבא סיפק לדוד את הפריטים הללו מתוך טוב־לב או מתוך מניעים אישיים? נסו למצוא הוכחות להשערותיכם.

3. א. מהו המידע שמוסר ציבא לדוד על אודות מפלבשת?

ב. האם, לדעתכם, הוא אומר אמת או המציא דבר שקר? נמקו תשובותיכם.

4. א. מהי תגובתו המיידית של דוד?

ב. האם תגובה זו סיפקה את ציבא?

5. מדוע, לדעתכם, מיהר דוד להוציא פסק דין שכזה?

6. חז"ל ביקרו את החלטתו הפזיזה של דוד וטענו כלפיו שלא חקר ובדק את אמיתות הדברים לפני שפסק מה שפסק. לפניכם קטע מדברי חז"ל. כתבו עם איזו דעה אתם מזדהים.

"ונחלקו חכמינו ז"ל: אם דוד קיבל לשון הרע מציבא או לא קיבל.

רב אמר: קיבל דוד לשון הרע, ושמואל אמר: לא קיבל.

לפי דעת רב, אפשר שהיה נע ונד ומורדף ולכן לא הרבה בדבר הרבה וקיבל דברי ציבא."

אנחנו מצטרפים לדעתו של: (1) רב

(2) שמואל

(הקיפו בעיגול את שם האמורא שהצטרפתם לדעתו)

הנימוק:

לאחר שעניתם על השאלות והבנתם היטב את הקטע, התכוונו לדווח לכיתה.

הדיווח יכלול:

א. מתן כותרת לפסוקים שעסקתם בהם (על הלוח).

ב. סיכום האירוע בדרך הרצאה לכיתה.

ג. העברת הרעיון או המסר של הקטע ע"י אמצעי המחשה שונים, כגון: הצגת הדמויות, ציור, מכתב, ראיון וכדומה.

ד. "צא צא איש הדמים ואיש הבליעל"

פרק ט"ז פסוקים ה - יז

דף עבודה לקבוצה 2

עיינו בפסוקים, דונו ביניכם וענו על השאלות הבאות:

1. א. מיהו שמעי בן גרא?

ב. מדוע בחר לקלל את דוד דווקא עכשיו?

2. שמעי בן גרא מקלל בפיו וגם עושה מעשים.
מהו משפט הקללה?

מהם מעשיו? (שגם הם כמו קללה)

3. מהן טענותיו של שמעי כלפי דוד, שבגללן הוא מקלל אותו?

4. בקללתו משתמש שמעי בשני ביטויים. לפניכם פירושו של רלב"ג לכל אחד מן הביטויים. קראו את הפירוש והסבירו את התאמת כל אחד מן הביטויים לפירושו.

"ייתכן שקראו איש הדמים כי דמים רבים שפך.
וקראו איש הבליעל על דבר בת שבע אשת אוריה החיתי."

השלימו: "איש הדמים" מתאים למעשה _____
כי: _____
"איש הבליעל" מתאים למעשה _____
כי: _____

5. דוד לא מגיב לשמע הקללה, אך אבישי מציע פעולה. מהי הצעתו? וכיצד הוא מנמק אותה?

6. א. כיצד מגיב דוד על הצעה זו? חלקו את תשובותיכם לשלושה חלקים:

ב. עם איזה חלק מהתגובה אתם מזדהים ביותר? נמקו את דעותיכם כפרטים או כקבוצה.

7. א. "אוֹלֵי יְרֵאָה הֵם בְּעִינָי" (קרי: בעוניי). למה מצפה דוד?

ב. הידוע לכם על מקרה של אדם שרצה לקלל וה' הפך את קללתו לברכה? פרטו.

8. שאלת רשות:

תארו את מצב רוחו של דוד בעת אירוע זה ולאחריו. הכותרת: "בין יאוש לבטחון".

לאחר שעניתם על השאלות והבנתם היטב את הקטע, התכוונו לדווח לכיתה.
הדיווח יכול:

א. מתן כותרת לפסוקים שעסקתם בהם (על הלוח).

ב. סיכום האירוע בדרך הרצאה לכיתה.

ג. העברת הרעיון או המסר של הקטע ע"י אמצעי המחשה שונים, כגון: הצגת הדמויות, ציור, מכתב, ראיון וכדומה.

ה. "הבו לכם עצה מה נעשה?"

פרק ט"ז פסוקים טו - כג

דף עבודה לקבוצה 3

עיינו בפסוקים, דונו ביניכם וענו על השאלות הבאות:

1. "ויאמר חושי אל אבשלום: יחי המלך! יחי המלך!"
מהי תגובת אבשלום? התייחסו לשתי שאלותיו.

א.

ב.

2. א. מהן שתי תשובותיו של חושי? כתבו את תשובותיו בלשונכם.

(1)

(2)

ב. האם אבשלום השתכנע מדברי חושי? נמקו.

3. א. מהי העצה הקשה שיעץ אחיתפל לאבשלום?

ב. כיצד מנמק אחיתפל עצה משונה זו?

4. "וחזקו ידי כל אשר אתך" - לפניכם פירוש לביטוי זה:

"כי יש מישראל החוששים לעמוד לצידך שאומרים עתיד האב להתפייס עם בנו, אבל כשיראו זה המעשה, יידעו כי לא יתפשרו לעולם (לא יסלימו ביניהם) ויעזרו אותך בכל לב."
(ע"פ פירוש אברבנאל)

מדוע, על פי הפירוש, יתחזק מעמדו של אבשלום בעקבות עצת אחיתפל?

5. א. עיינו בנבואת נתן הנביא לדוד לאחר מעשה בת שבע (פרק י"ב).
העתיקו את הפסוקים הנוגעים לענייננו.

ב. במעשהו של אבשלום יש עונש של מידה כנגד מידה (ואף למעלה מזה) על מעשהו של דוד (מבלי שאבשלום התכוון לכך). כתבו פרטים ע"פ פרק י"א.

6. מדוע לדעתכם לא הגיב חושי על עצת אחיתפל?

7. "ועצת אחיתפל אשר יעץ בימים ההם כאשר ישאל (איש) בדבר האלקים"
כיצד מעריך הכתוב את עצת אחיתפל?

8. הכתוב אינו מוסר לנו את תגובת דוד על המתרחש. נסו לשער מה הייתה תגובתו על המעשה המכוער שעשה אבשלום (חישבו על תפילה!)

לאחר שעניתם על השאלות והבנתם היטב את הקטע, התכוננו לדווח לכיתה.
הדיווח יכלול:

א. מתן כותרת לפסוקים שעסקתם בהם (על הלוח).

ב. סיכום האירוע בדרך הרצאה לכיתה.

ג. העברת הרעיון או המסר של הקטע ע"י אמצעי המחשה שונים, כגון: הצגת הדמויות, ציור, מכתב, ראיון וכדומה.

ו. שאלות חזרה וסיכום לפרק ט"ז

ענה על שני חלקים מתוך השלושה. דלג על החלק שעשית במסגרת הקבוצה.

חלק ראשון - פרק ט"ז פסוקים א-ד: "הנה לך כל אשר למפיבשת"

1. "והנה ציבא נער מפיבשת לקראתו"

א. מהם הפריטים שציבא סיפק לדוד ולאנשיו? ומה חשיבותם לדוד?

ב. האם ציבא סיפק לדוד את הפריטים האלה מתוך טוב לב או מתוך מניעים אישיים? (נסה למצוא הוכחות להשערתך).

2. א. מהו המידע שמוסר ציבא לדוד אודות מפיבשת?

ב. האם, לדעתך, הוא אמר אמת או המציא דבר שקר? נמק את תשובתך.

3. א. מהי תגובתו המיידית של דוד?

ב. האם הייתה הצדקה לפסק הדין המידי שנתן דוד בעניין רכוש מפיבשת? נמק.

חלק שני - פרק ט"ז פסוקים ה-יד: "צא צא איש הדמים ואיש הבליעל"

4. שמעי בן גרא משבט בנימין מקלל את דוד בפיו וגם עשה מעשים.

מהו משפט הקללה?

מהם מעשיו? (שגם הם כמו קללה)

5. דוד לא מגיב לשמע הקללה, אך אבישי (ממשפחת צרויה) מציע פעולה. מהי הצעתו? וכיצד נימק אותה?

6. "ו...כי ה' אמר לו לקלל את דוד"

רד"ק: "כאילו אמר לו קלל את דוד כי הוא רוצה בטלטולי זה".
מדוע, לדעתך, מוסיף רד"ק את המילה "כאילו"?

חלק שלישי - פרק ט"ז, פסוקים טו-כג: "הבו לכם עצה מה נעשה"

7. "ויאמר חושי לאבשלום יחי המלך". מהי תגובת אבשלום? התייחס לשתי שאלותיו.

(1)

(2)

8. א. מהן שתי תשובותיו של חושי? כתוב בלשונך תשובות אלו.

(1)

(2)

ב. האם אבשלום השתכנע מדברי חושי? נמק.

9. א. מהי העצה הקשה שיעץ אחיתפל לאבשלום?

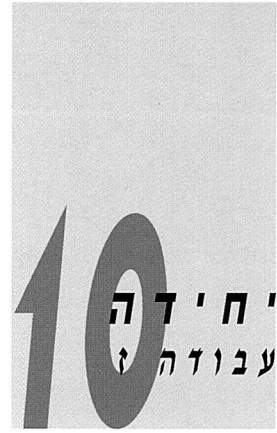
ב. מה הייתה מטרת עצה זו?

ג. האם יעץ אחיתפל לעשות את המעשה בפומבי? (הוכח!)

10. עיין בנבואת נתן הנביא לדוד לאחר מעשה בת שבע (פרק י"ב). העתק את הפסוקים הנוגעים לענייננו.

11. מדוע, לדעתך, לא הגיב חושי על עצת אחיתפל?

הצע כותרת שתתאים לכל שלושת הנושאים שבפרק.

ז. "טובה עצת חושי הארכי מעצת אחיתפל"

פרק י"ז פסוקים א - יג

קרא פסוקים א-יג, מלא את הטבלה וענה על השאלות שבסופה.

המטרה האלוקית	המטרה של היועץ	המטרה הצבאית	מי יעמוד בראש הלוחמים?	זמן היציאה למלחמה	מספר הלוחמים שיצאו להלחם בדוד	היועצים
_____	_____	_____	_____	_____	_____	עצת אחיתפל א - ג
_____	_____	_____	_____	_____	_____	עצת חושי יא - יג

נימוקיו של כל אחד מן היועצים - סיכויים וסיכונים (הסתמך על הכתוב):

נימוקי אחיתפל: להתקיף מיד כי: _____

נימוקי חושי: לא להתקיף מיד כי: _____

ח. "זהו צוה להפרי את עצת אחיתפל המזכה לבעבור הביא אל אבשלום את הרעה"

פרק י"ז

ענה על השאלות הבאות בהתבססך על הכתוב ועל מה שנלמד בכיתה
(השאלות המסומנות בכוכבית הן שאלות רשות)

1. עצת אחיתפל הייתה טובה גם בעיני אבשלום וגם בעיני הזקנים. מדוע אם כן ביקש אבשלום עצה נוספת?

2. כדי לעמוד במשימה שדוד הטיל עליו, היה חושי צריך לשכנע את אבשלום בכל דרך אפשרית. הוא עשה זאת באמצעים שונים. כתוב את הפסוקים המתאימים לכל אמצעי.

הפסוקים המעידים על כך (צטט)

האמצעי

א) תיאור חוזר של דוד ואנשיו כגיבורים.

ב) תיאורים חיים מעולם הטבע, שמטרתם להדגיש את מוכנות דוד לקרב.

ג) דימויים שמתארים את הנצחון הקל והמוחץ (שיהיה) על צבא דוד.

ד) דברי חנופה וכבוד לאבשלום.

3. מדוע אמר חושי: "לא טובה העצה אשר יעץ אחיתפל בפעם הזאת"?

4. במה שירתה עצת חושי את דוד ומחנהו? פרט.

5. תאר את פעולת "רשת הריגול" של דוד ואת הדרך שבה הועבר אליו המידע על העצות.

*6. הסיפור של הסתרת אחימעץ ויהונתן דומה לסיפור המרגלים של יהושע. ציין את הנקודות הדומות בשני הסיפורים (עיין בספר יהושע פרק ב').

7. "ואחיתפל ראה כי לא נעשתה עצתו... ויחנק וימת ויקבר בקבר אביו"

רד"ק מפרש:

"ויחנק - בחר להמית עצמו הוא ולא ימיתו דוד כי ידע כיון שלא נעשתה עצתו כי אבשלום וכל אשר עמו יפלו ביד דוד".

כתוב דעתך על מעשה אחיתפל. כיצד היה יכול עוד לפעול?

*8. באיזה מובן אנו משתמשים כיום בביטוי "עצת אחיתפל"?

9. דוד עבר את הירדן לצד המזרחי והתקבל במחניים בסבר פנים יפות.

א. מי הם האנשים שקיבלו את פניו?

ב. מהם הדברים שסיפקו "האנשים הטובים" לדוד?

ג. מה הייתה החשיבות של קבלת הפנים היפה הזאת שערכו לדוד?

ד. כתוב על המצב הצבאי ועל המצב הנפשי של דוד וחייליו.

*10. בספר שופטים פרק ט' פסוק נו כתוב:

"וישב אלקים את רגת אבימלך אשר עשה לאביו להרג את שבעים אחיו". כיצד מתקשר פסוק זה עם המסר שמלמד אותנו פרק י"ז?

"...ויקם דוד וכל העם אשר אתו ויעברו את הירדן עד אור הבוקר..."

ט. "ויתקע יואב בשופר וישב העם מרדף אחרי ישראל"

מות אבשלום וכשלון המרד

פרק י"ח פסוקים א - יח

ההכנות לקרב:

1. מי הם ראשי הצבא של דוד?

2. מהן המשימות המוטלות עליהם?

3. "ויאמר המלך אל העם יצא אצא גם אני עמכם". מדוע לדעתך רוצה דוד להשתתף בקרב?

4. מהם נימוקי העם נגד הצטרפות דוד למערך המלחמה? (ע"פ פסוק ג)

5. "לאט לי לנער לאבשלום"

א. למי ניתנה פקודה זו?

ב. מדוע היא ניתנה?

ג. מהם הנימוקים שאפשר להעלות להצדקת הפקודה של דוד?

הקרב ותוצאותיו:

1. היכן התנהל הקרב?

2. ידו של איזה מחנה הייתה על העליונה? שער מדוע?

3. כמה אנשים נפלו ממחנה אבשלום?

4. מדוע החייל שפגש את אבשלום לא חיסל אותו אך גם לא הציל אותו? פרט את נימוקיו.

לא הרג כי:

לא הציל כי:

5. מי הרג בסופו של דבר את אבשלום?

6. מה היו השיקולים הצבאיים שעמדו בפני יואב בהפרת פקודת המלך?

מות אבשלום - ציור של ג'אצ'יאנטו גיימיניאני (באדיבות מוזיאון ישראל, ירושלים)

7. "ואבשלום לקח ויצב לו בחייו את מצבת אשר בעמק המלך, כי אמר אין לי בן בעבור הזכיר שמו ויקרא למצבת על שמו

ויקרא לה יד אבשלום עד היום הזה" (יח)

א. מדוע אבשלום מקים מצבה בעודו בחייו?

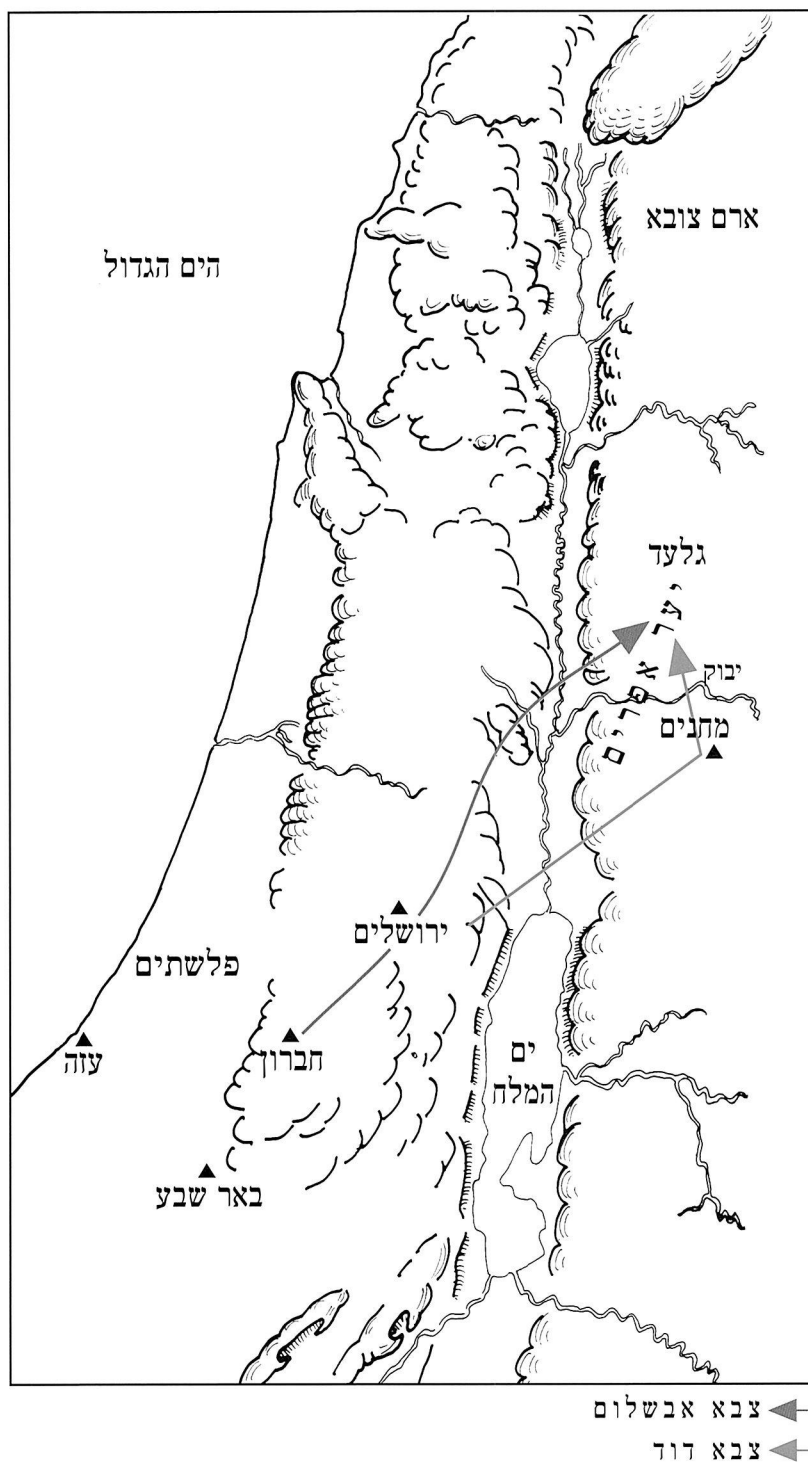
ב. מדוע נקראת המצבה בשם "יד אבשלום"?

ג. ציין מוסדות או ישובים שמתחילים בביטוי "יד" (דוגמה: יד בן צבי).

"ויקרא לה יד אבשלום עד היום הזה"

הקרב ביער אפרים, סופו של מרד אבשלום

י. "יתבשר אדני המלך כי שפטך ה' היום מיד כל הקמים עליך"

פרק י"ח פסוקים יט - לב

קרא בעיון פסוקים יט-לב וענה על השאלות הבאות:

1. דוד המלך אינו יודע עדיין את תוצאות המלחמה. אחימעץ מתנדב להיות המבשר. מדוע יואב מתנגד לכך?

2. אחימעץ עומד על רצונו להיות בין המבשרים, למרות שיואב מינה את הכושי. מדוע לדעתך הוא כל כך רוצה להיות המבשר?

3. אחימעץ מגיע ראשון ולאחריו הגיע הכושי. לפניך טבלה להשוואת דברי הבשורה. מלא את הטבלה. היעזר בפסוקים המתאימים.

ניסוח הבשורה בפי הכושי	ניסוח הבשורה בפי אחימעץ

**4. מהן המסקנות שלך לגבי הדרך בה כל אחד מהמבשרים בחר להציג את הבשורה?
אחימעץ:**

הכושי:

יא. "למה אתם מחרישים להשיב את המלך"

המכסוך בין יהודה וישראל על רקע שובו של דוד

פרק י"ט פסוקים י - טז

דף עבודה לקבוצה 1

קראו היטב את הקטע, עמדו על הרעיון המרכזי שבו וענו על השאלות הבאות:

1. "ויהי כל העם נדון בכל שבטי ישראל"

משמעותה של המילה "נדון" בפסוק זה היא: (סמנו ✓ ליד התשובה הנכונה)

א. חוק (מלשון דין).

ב. דיונים וויכוחים על החזרת המלך.

ג. התנגדות להחזרת המלך.

2. "ועתה למה אתם מחרישים להשיב את המלך"

מהם הטיעונים של ישראל בעד החזרת המלך?

_____ (א)

_____ (ב)

3. דוד נוקט יוזמה משלו.

א. מהי יוזמתו?

ב. למי הוא פונה? מדוע, לדעתכם, חשוב לו כל כך להפעיל דווקא אנשים אלו?

4. "ולעמשא תמרו (=תאמרו)..."

א. מיהו עמשא?

ב. מה היה תפקידו הקודם, ומהו תפקידו החדש?

ג. מדוע, לדעתכם, מבקש דוד לעשות שינוי זה כעת?

ד. איך, לדעתכם, יגיב יואב למינוי זה?

5. מהי הפעולה הראשונה של עמשא במסגרת תפקידו החדש? האם הוא הצליח?

התכוננו לדיווח:

לאחר שתמסרו לכיתה בקצרה את תוכן האירוע, עמדו על הנקודות הבאות. מוצע להכין בריסטול עליו הן יירשמו. בתום הדיווח הוא יתלה ב"פינת הנביא".

1. בקטע זה שקראתם מורגש מתח בין שבט יהודה מצד אחד לבין שאר שבטי ישראל. שני הצדדים מבקשים לנקוט ביוזמה להשבת המלך.

א. תארו בפני הכיתה את הדיון שהיה בתוך שבטי ישראל.

ב. כתבו את פעולות דוד.

2. א. כיצד היטה עמשא את לב יהודה?

ב. הביאו בפני הכיתה השערות לגבי תגובת יואב למינוי עמשא.

יב. "ושמעי בן גרא נפל לפני המלך בעברו בירדן" **התנצלותו של שמעי**

פרק י"ט פסוקים יז - כז

דף עבודה לקבוצה 2

קראו היטב את הקטע, עמדו על הרעיון המרכזי שבו וענו על השאלות הבאות:

- 1. מי היה שמעי בן גרא?**
כתבו את כל הפרטים הידועים לכם עליו. היעזרו בפרק ט"ז פסוקים ה-יג.

- 2. א. שער, לשם מה לקח שמעי אלף איש?**

- ב. מדוע ממהר שמעי לפגוש את דוד?**

- 3. א. תארו את הפגישה בין שמעי לדוד.**

- ב. באיזה מעשה או פעולה מוכיח שמעי לדוד שהוא מתחרט על מעשיו מהעבר?**

ג. לפניכם קטע מרד"ק המסביר את דרך חשיבתו ופעולתו של שמעי.
קראו את הקטע, הסבירו אותו בלשונכם והביעו את דעתכם על שמעי.

"אמר לו שמעי לדוד: אחיו של יוסף גמלו אותו רעה, והוא גמלם טובה. כך אני גמלתיך רעה, גמלני אתה טובה."

4. מהי טענתו של אבישי נגד שמעי?

5. השוו את תשובת דוד לאבישי בשני המצבים בהם הם נתקלו בשמעי.

בשיבה הביתה (י"ט, כג)	בעת הבריחה מירושלים (ט"ז, י-יב)

מהם המניעים לתגובת דוד בעת הבריחה, ומהם המניעים שלו כעת (ע"פ הטבלה)? לרשותכם מספר אפשרויות, היעזרו בהן (מניעים: אישיים, פוליטיים, מדיניים, בטחוניים וכד').

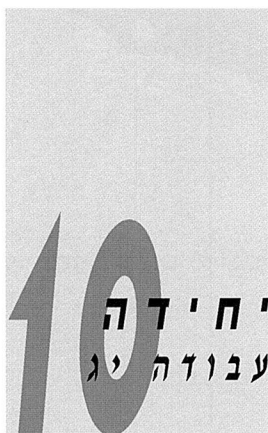
6. אילו קווי אופי של דוד מתגלים, לדעתכם, בהתנהגותו זו?

התכוננו לדיווח:

לאחר שתמסרו לכיתה בקצרה את תוכן האירוע, עמדו על הנקודות הבאות:

1. האם עמדת אבישי נראית לכם? הביאו את סיכומכם בפני הכיתה.

2. איך התקבלה החלטתו של דוד בעיניכם? נמקו.

יג. "ומה יש לי עוד צדקה ולזעק עוד אל המלך"

הפגישה עם מפיבשת

פרק י"ט פסוקים כה - לא

דף עבודה לקבוצה 3

קראו היטב את הקטע, עמדו על הרעיון המרכזי שבו וענו על השאלות הבאות:

1. א. סכמו את דברי ציבא על מפיבשת בפגישתו עם דוד. עיינו בפרק ט"ז פסוקים א-ד.

ב. מה הייתה אז החלטתו של דוד בנוגע לרכוש מפיבשת?

2. מה אפשר ללמוד מהתנהגותו של מפיבשת על יחסו למרד בזמן היעדרו של דוד?

3. א. מהם טיעוניו של מפיבשת להימנעותו מהצטרפות לדוד בבריחתו מירושלים?

ב. האם טיעוניו נראים לכם אמינים? נמקו.

4. במה מאשים מפיבשת את ציבא?

5. למי מאמין דוד בסופו של דבר? נמק את תשובתך.

התכוננו לדווח:

לאחר שתמסרו לכיתה בקצרה את תוכן האירוע, עמדו על הנקודות הבאות:

1. מה הייתה התנהגותו של דוד?

היעזרו בקטע הבא הלקוח מרד"ק (פסוק ל). מהי הביקורת על דוד מקטע זה?

"תחלקו את השדה... ובדברי רבותינו ז"ל כשאמר דוד, אתה וציבא תחלקו את השדה, יצאה בת קול ואמרה: ירבעם ורחבעם יחלקו את המלכות (נבואה לעתיד), כי קיבל לשון הרע מפי ציבא ולא קיבל הצטדקות מפיבשת לפניו, ואמר לו למה תדבר עוד דבריך והכתוב מעיד עליו: 'ולא עשה רגליו ולא עשה שפמו ואת בגדיו לא כבס'."

2. הכתוב מספר מעט מאוד על מפיבשת, אבל גם מן המעט שכתוב נוכל לשרטט דמות של אדם. הביאו בפני הכיתה מספר קווי אופי המיוחסים למפיבשת.

3. האם לדעתכם צריך היה דוד לשנות את עמדתו בקשר למפיבשת? דונו ביניכם, והביאו דעות לכאן ולכאן.

יד. "אתה עבור אתי וכלכלתי אותך עמדי בירושלים"

הכרת הטובה לברזילי

פרק י"ט פסוקים לב - מ

דף עבודה לקבוצה 4

קראו היטב את הקטע, עמדו על הרעיון המרכזי שבו וענו על השאלות הבאות:

1. מה זכור לכם על ברזילי הגלעדי? לצורך פרטים, היעזרו בסוף פרק י"ז וכן בפסוק לג בפרקנו.

2. מה הציע דוד לברזילי?

3. מדוע רוצה דוד להשיב גמול רק לברזילי, הרי היו עוד אנשים שעזרו לו בדרכו? כתבו את דעתכם לאור תיאורו של ברזילי.

4. כיצד מנמק ברזילי את סירובו להצטרף אל דוד? פרטו את נימוקיו.

- _____ א.
- _____ ב.
- _____ ג.
- _____ ד.

5. מדוע שולח ברזילי את בנו **כמהם** עם דוד לירושלים?

בחרו את התשובה הנראית לכם מתאימה ונמקו בחירתכם.

- א) רצה לנצל את טוב לבו של דוד ("אם לא אני - לפחות שבני יהנה").
- ב) רצה לכבד את בקשת דוד ומכיוון שלא יכול היה ללכת מפאת גילו, שלח את בנו.
- ג) רצה שבנו ישלח לו את כל מה שהציע לו דוד.
- ד) רצה להיות מעודכן בכל הקורות בממלכת דוד.

התכוננו לדווח:

לאחר שתמסרו בקצרה לכיתה את תוכן האירוע, עמדו על הנקודות הבאות:

1. מדוע חשוב כל כך לדוד שברזילי יצטרף אליו לירושלים?
2. האם הסיבות היו רק של "טובה תחת טובה" או שהייתה לכך גם משמעות מדינית? נמקו תשובתכם.
3. הסבירו לכיתה את החשיבות להיטמן בקבר אבות. הביאו דוגמאות נוספות מהתנ"ך.

טו. "מדוע גנבנו איש יהודה"

הויכוח בין "איש יהודה" ל"איש ישראל"

פרק י"ט פסוקים מא - מד

דף עבודה לקבוצה 5

קראו היטב את הקטע, עמדו על הרעיון המרכזי שבו וענו על השאלות הבאות:

1. מי הם "איש ישראל" ו"איש יהודה"? מדוע הם נקראים בשמות אלו?

2. השווו בין טענותיהם של "איש ישראל" לבין טענותיהם של "איש יהודה".
העתיקו את הפסוקים המתאימים:

טענותיהם של "איש יהודה"

טענותיהם של "איש ישראל"

3. לביאור טענותיהם של שני הצדדים, קראו את קטעי המידע הבאים:

1. "ובני יהודה ענו אע"פ שלא דיברו אליהם. ואמרו 'קרוב המלך אלי' וגו'. והם ביקשו לומר בזה ארבעה נימוקים. האחד 'כי קרוב המלך אלי', מן הדין שנבוא אנחנו ראשונה. כיון שהמלך יותר קרוב אלינו, שהרי הוא מבית יהודה. והנימוק השני 'ולמה זה חרה לך על הדבר הזה', רמזו בזה שכעסו על בואם אל המלך משמע שלא נתרצו בזה שבא המלך. והנימוק השלישי

'האכול אכלנו מן המלך'. כלומר האם נתן לנו מתנות שבגללן תהיה עינכם צרה בנו. והנימוק הרביעי 'אם נשאת נשא לנו'. והוא מלשון כפרה, כמו ונשאתי לכל המקום (בראשית יח, כו) כלומר האם כיפר לנו על מה שעשינו לאבשלום. ורמזו בזה שבני ישראל זקוקים יותר לכפרה בענין אבשלום, לא כן הם."

2. "ועל כך ענו בני ישראל ואמרו על הטענה שטענו 'קרוב המלך אלי' השיבו הם 'עשר ידות לי במלך'. וכנגד זה שטענו אם נשאת נשא לנו, השיבו הם 'וגם בדוד', כלומר, אע"פ שאין אנו משבטו, אנו הפצים בו יותר ממך. ואם אנו חטאנו בו בדבר אבשלום, אתם חטאתם יותר כי היה משבטכם. וכנגד זה שאמרו 'האכול אכלנו מן המלך', השיבו הם 'ולמה הקילותני', למה ביזית אותנו. שיש בחשד הזה משום הטלת קלון. וכנגד זה שאמרו 'ולמה זה חרה לך על הדבר הזה' שנתכוונו לומר שהם כועסים על שהמלך חזר, אמרו הם: 'ולא היה דברי ראשון להשיב את מלכך', והרי אני הוא ששלחתי ראשונה דברי להשיבו."

טענותיו של איזה צד שכנעו אתכם? כתבו את דעותיכם האישיות ואת ההחלטה הקבוצתית (אם תהיה כזו).

4. מדוע, לדעתכם, אין תגובה מצד דוד? שער, מדוע הוא שותק?

5. "ויקש דבר איש יהודה מדבר איש ישראל".
היעזרו בדברי רד"ק וענו על השאלות המופיעות בסוף הקטע.

"ויקש דבר איש יהודה. קשה דברם וחזק יותר מדבר איש ישראל ודברו איש יהודה לאיש ישראל קשות והמלך היה שותק להם, לפיכך חרה לאיש ישראל והלכו אחרי שבע בן בכרי כשתקע בשופר ואמר איש לאוהליו ישראל."

מהי משמעות המילה "ויקש" בהקשר זה?

מה היו התוצאות של הוויכוח בין "איש ישראל" ו"איש יהודה" ע"פ פירוש רד"ק?

התכווננו לדווח:

לאחר שתמסרו לכיתה בקצרה את תוכן האירוע, עמדו על הנקודות הבאות:

1. א. וויכוח זה הוא בעצם המשכו של הוויכוח שעיקרו היה השבת המלך אל תחומי ממלכתו (ראו פרק י"ט פסוקים י-טז). הביאו בפני הכיתה את תוכן הוויכוחים האלה, ואת משמעותם לגבי המשך שלטונו של דוד.

ב. מה אפשר ללמוד מכך על מצב השבטיות בתוך העם?

טז. "אין לנו חלק בדוד ולא נחלה לנו בבן ישי איש לאהליו ישראל"

מרד שבע בן בכרי

פרק כ'

דף עבודה לקבוצה 6

קראו היטב את הקטע, עמדו על הרעיון המרכזי שבו וענו על השאלות הבאות:

1. שער, מה היה הרקע למרד? (היעזרו בפרק י"ט פסוק מב ואילך).

2. מדוע הורה דוד לעמשא ולאבישי להתקיף את שבע בן בכרי ולא הטיל את המשימה על יואב שר צבאו? (היעזרו בפרק י"ט פסוק יד)

3. א. מדוע, לדעתכם, הרג יואב את עמשא?

ב. באיזה תכסיס השתמש יואב כדי להרוג את עמשא?

4. א. מהי המשימה שדוד הורה לעמשא לבצע?

ב. עמשא מתאחר מן הזמן שנקבע לו. מה לדעתכם גרם לו להתעכב?

5. בשלבים הראשונים מתגלה הצלחה לשבע בן בכרי. באיזה אזור הוא פועל? היעזרו במפה המצורפת.

6. א. מה אמרה האשה מאבל בית מעכה לאנשי עירה בבואה להשפיע עליהם?

ב. מה היו טענותיה כלפי יואב? האם הוא קיבל את דבריה? הוכח מן הכתוב.

ג. מדוע נחשבה האשה לחכמה?

התכוננו לדיווח:

לאחר שתמסרו בקצרה לכיתה את תוכן האירוע, עמדו על הנקודות הבאות:

1. במה שונה מרד שבע בן בכרי ממרד אבשלום? עמדו על הפרטים הבאים: * המניע למרד
* מהלך המרד
* תוצאות המרד

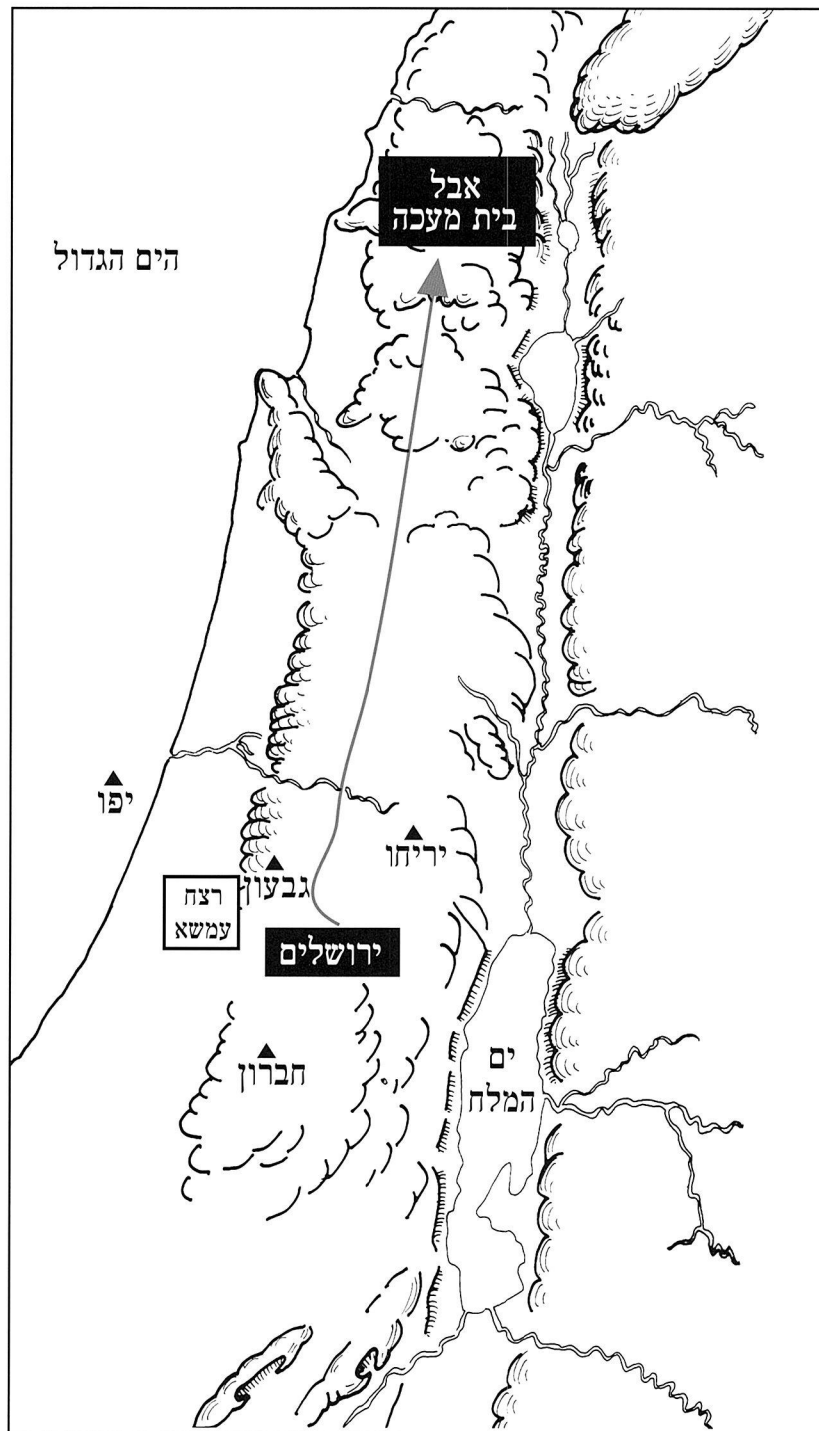
2. השוו את הריגת עמשא להריגת אבנר (פרק ג'). מה הדומה ומה השונה בשתי רציחות אלו שביצע יואב?

3. דוד אינו מגיב על הריגת עמשא. נסו לעמוד על המשמעות של היעדר התגובה של דוד לרצח זה.

4. דונו במעשה האשה החכמה. האם נהגה ע"פ דין? נמקו.
היעזרו בפירושו הבא של רמב"ם מתוך "הלכות יסודי תורה", פרק ה' הלכה ה':

"וכן אם אמרו להם עובדי כוכבים: תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו נהרוג כולכם - ייהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. ואם ייחדוהו להם ואמרו: תנו לנו פלוני או נהרוג את כולכם - אם היה מחויב מיתה כשבע בן בכרי, יתנו להם אותו, ואין מורים להם כן לכתחילה, ואם אינו חייב מיתה - ייהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל".

המרדף של יואב אחרי שבע בן בכרי

יז. שאלות חזרה ומיכום לפרקים י"ט - כ' השיבה הביתה

ענה על חמישה חלקים מתוך השישה. דלג על החלק שעשית במסגרת הקבוצה.

חלק ראשון - פרק י"ט פסוקים י-טז: "למה אתם מחרישים להשיב את המלך"
(הסכסוך בין יהודה לישראל על רקע שובו של דוד)

1. מהם הטעונונים של ישראל בעד החזרת המלך?

א.

ב.

2. דוד נוקט יוזמה משלו.

א. מהי יוזמתו?

ב. למי הוא פונה, ומדוע לדעתך חשוב לו כל כך להפעיל דווקא אנשים אלו?

3. דוד ממנה את עמשא לשר צבא במקום יואב.

א. מדוע, לדעתך, דוד עושה שינוי זה דווקא כעת?

ב. כיצד, לדעתך, יגיב יואב למינוי זה? נמק.

חלק שני - פרק י"ט פסוקים יז-כד: "ושמעני בן גרא נפל לפני המלך בעברו בירדן"
(התנצלותו של שמעי)

1. כתוב את הפרטים הידועים לך על שמעי בן גרא (היעזר בפרק ט"ז פסוקים ה-יג).

2. תאר את הפגישה המחודשת בין שמעי ודוד.

3. באיזה מעשה או פעולה מוכיח שמעי לדוד שהוא מתחרט על מעשיו מהעבר?

4. מהי טענתו של אבישי נגד שמעי? השווה לדברי אבישי בפרק ט"ז.

5. האם אתה מסכים עם התנהגותו של דוד במקרה זה? חשוב גם על סיבות אישיות וגם על שיקולים מדיניים בעת חזרתו של דוד למלוכה. נמק תשובתך.

חלק שלישי - פרק י"ט פסוקים כה-לא: "ומה יש לי עוד צדקה ולזעק עוד אל המלך"
(הפגישה עם מפיבשת)

1. סכם את דברי ציבא על מפיבשת בפגישתו עם דוד (פרק ט"ז פסוקים א-ד).

2. מה אפשר ללמוד מהתנהגותו של מפיבשת על יחסו למרד בזמן היעדרות דוד?

3. מהם טיעוניו של מפיבשת להימנעותו מהצטרפות לדוד בבריחתו מירושלים?

4. במה מאשים מפיבשת את ציבא?

5. למי מאמין דוד בסופו של דבר, ומהי קביעתו לגבי רכוש מפיבשת?

חלק רביעי - פרק י"ט פסוקים לב-מ: "אתה עבר אתי וכלכלתי אותך עמדי בירושלים"
(הכרת הטובה לברזילי)

1. כתוב פרטים אודות ברזילי הגלעדי (היעזר בסוף פרק י"ז).

2. מה הציע דוד לברזילי?

3. פרט את נימוקיו של ברזילי להימנעותו מהצטרפות אל דוד.

א. _____

ב. _____

ג. _____

ד. _____

4. מדוע, לדעתך, שולח ברזילי את בנו כמהם עם דוד לירושלים? הצע מספר אפשרויות סבירות.

חלק חמישי - פרק י"ט פסוקים מא-מד: "מדוע גנבו אחינו איש יהודה"
(הויכוח בין "איש ישראל" ו"איש יהודה")

1. א. השווה בין טענותיהם של "איש ישראל" לבין טענותיהם של "איש יהודה".
העתק את הפסוקים המתאימים:

טענותיהם של "איש יהודה"	טענותיהם של "איש ישראל"

ב. לאחר בירור הטענות, טענותיו של איזה צד שכנעו אותך יותר? נמק.

2. שער, מדוע אין תגובה מצד דוד? מדוע, לדעתך, הוא שותק?

3. מה היו התוצאות של הוויכוח בין שני הצדדים? (עיין רד"ק פסוק מד).

חלק שישי - פרק כ': "אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי"
(מרד שבע בן בכרי)

1. שער, מה היה הרקע למרד? (היעזר בפרק י"ט פסוק מב ואילך).

2. את מי שולח דוד לדכא את המרד?

3. א. מדוע, לדעתך, הרג יואב את עמשא?

ב. באיזה תכסיס השתמש יואב כדי להרוג את עמשא?

4. לאן הגיע שבע בן בכרי? כיצד התייחסו אנשי המקום להתקוממות שהגיעה לתחומם? הבא הוכחות מהכתוב.

5. א. מה היו טענותיה של האשה החכמה מאבל בית מעכה כלפי יואב?

ב. האם הוא קיבל את דבריה? הוכח.

6. מה היה סופו של המרד, ומה עלה בגורלו של שבע בן בכרי?

יח. סיכום ומסקנות של כל היחידה

מרד אבשלום ותוצאותיו

פרקים ט"ו - כ'

בחר שש מתוך אחת עשרה המשימות הבאות וענה עליהן:

1. בפרשת המרד פגשת בהקשרים שונים אנשים מעניינים רבים. הבה נתייחס אל חלק מהם. מלא את הטבלה לפי הפרטים הנדרשים.

שם האיש	תפקידו או מעשיו במרד	פסוק או משפט מדבריו או מהנאמר עליו	עמדתך כלפיו
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

2. אילו יכולת לראיין את אבשלום לפני מותו, מה היית שואל אותו? נסח חמש שאלות חשובות.

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____
- ה. _____

3. "ויבא דוד אל ביתו ירושלים..." (כ', ג). לאחר מנוחה הוא מסכים לקבל אותך לראיון קצר. הכן רשימה של שאלות או נושאים שאותם אתה רוצה להציג בפני דוד (הסתפק בחמש שאלות חשובות).

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____
- ה. _____

4. אתה היית ראש לשכתו של יואב וצמוד אליו במשך כל תקופת המרד. בסיום פרשת המרד, פנה אליך המלך בסודיות מוחלטת וביקש שתכתוב לו את חוות דעתך על יואב, מעשיו והתנהגותו בשעת המרד. חוות הדעת צריכה להסתיים בהמלצות לגבי המשך תפקידו של יואב בממלכת דוד.

5. הכתוב מספר לנו שאחיתפל כתב צוואה: "ויצו את ביתו". שער מה היה כתוב בצוואה זו. התמקד בעיקר בעניינים ציבוריים ולא בצוואה אישית של חלוקת רכוש וכיו"ב.

6. אם דוד דואג כל כך לאבשלום שלא ייהרג, מדוע אין הוא עצמו מצטרף לקרב?

7. "ויאמר דוד אל אבישי עתה ירע לנו שבע בן בכרי מן אבשלום". שער, מה הביא את דוד למסקנה זו?

8. ערוך רשימה של אנשים שדוד רוצה לחלק להם בתום המרד אותות הצטיינות וצל"שים. בחר מהם ארבעה וציין את הנימוקים לנתינת האות לגבי כל אחד.

- (1) האיש: _____ הנימוקים: _____

- (2) האיש: _____ הנימוקים: _____

- (3) האיש: _____ הנימוקים: _____

- (4) האיש: _____ הנימוקים: _____

9. מדוע לא ימות שמעי?
 אתה עיתונאי ומפנה את השאלה אל דוד. הזכר לדוד את טענות אבישי ובקש ממנו תשובה משכנעת ואמיתית. את תשובתו רשום בשורות הבאות:

10. בחר מתוך כל היחידה חמישה פסוקים שהרשימו אותך במיוחד. העתק את הפסוקים וכתוב בקצרה מדוע בחרת דווקא בהם ומדוע הם חשובים וראויים שנזכור אותם היטב?

הפסוק	המקור	הנימוקים לבחירה
1		_____
2		_____
3		_____
4		_____
5		_____

11. לפניך תפזורת ובתוכה חבויים חמישה-עשר שמות של אנשים הקשורים במרד אבשלום, במישרין או בעקיפין, ושמות מקומות הקשורים לאירועים שונים שהתרחשו בעת המרד. שמות האנשים והמקומות יכולים להופיע: מימין לשמאל, משמאל לימין, מלמעלה למטה, מלמטה למעלה ובאלכסון. מצא עשרה פריטים, וסמן אותם בצבעים שונים כדי שיובלטו.

ש	ל	ח	מ	א	ח	י	ת	פ	ל
ב	א	פ	ק	ב	צ	ה	ו	ל	מ
ד	ב	צ	נ	א	ע	מ	ש	א	ת
ז	ל	ק	ב	מ	ד	ג	מ	י	ל
ח	ב	ש	ח	ח	פ	ר	ע	ל	י
א	י	ת	י	נ	ו	י	י	ו	ע
נ	ת	ט	ש	י	ל	ב	ב	ג	פ
ס	מ	י	ר	י	ט	כ	נ	ש	ק
ו	ע	ל	צ	מ	י	פ	ג	ז	ת
א	כ	ג	נ	י	מ	ע	ר	ש	ס
י	ה	ר	ס	ס	ב	כ	א	פ	מ
ב	ר	נ	מ	ע	נ	א	ח	נ	ב
ר	נ	י	פ	ל	ו	ע	ב	ב	ח
ז	י	ע	ר	א	פ	ר	י	מ	ו
י	ע	ג	ק	ב	כ	י	ר	ק	ר
ל	ש	ו	צ	י	ס	ת	ב	ד	י
י	פ	ז	ד	ש	ה	ש	נ	פ	מ
ג	ס	א	ב	י	פ	ט	א	מ	ת

יחידה 11

"אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים"

פרקים כ"א פסוקים א - יד

נושא דף העבודה:

"אל שאול ואל בית הדמים
על אשר המית את הגבעונים"

גבעון כיום

"אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבענים"

פרק כ"א פסוקים א - יז

דף עבודה בכיתה

קראו בעיון את הקטע וענו על השאלות. היעזרו בדף המקורות המצורף.

1. "ויהי רעב בימי דוד שלוש שנים, שנה אחרי שנה, ויבקש דוד את פני ה'".
א. מדוע מציין הכתוב שהרעב היה שנה אחרי שנה, הרי גם מהפתיחה של הפסוק ברור שהרעב נמשך
ברצף שלוש שנים? היעזרו בתשובותיכם במקור מס' 1.

ב. מפני מה לא ביקש דוד את פני ה' עד השנה השלישית?

2. מהי תשובת ה' (האורים ותומים) על בקשת דוד?

3. יש מפרשים החושבים שבתשובת ה' נזכרים שני אירועים. היעזרו במקור מס' 2 וכתבו מה הם שני
האירועים?

אירוע א':
אירוע ב':

4. "אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים". הגמרא שואלת: "וכי היכן מצינו בשאול שהמית את הגבעונים?"

עיינו שוב במקור מס' 2 וכן בספר שמואל א' פרק כ"ב פסוק יט וכתבו את תשובותיכם.

5. א. "ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם". הכתוב אינו מספר לנו מה אמר דוד לגבעונים. עיינו במקור מס' 3 וסכמו בלשונכם מה אמר דוד בשלב זה לגבעונים?

ב. האם הצליח דוד במשימתו? היעזרו בנאומו אל הגבעונים בפסוק ב וכתבו תשובתכם.

ג. דוד פונה בשנייה לגבעונים (פסוק ג): "ויאמר דוד אל הגבעונים". מהי תשובת הגבעונים הפעם?

מה הם דורשים?

מה הם לא דורשים?

6. "ובני ישראל נשבעו להם". באילו נסיבות נשבעו בני ישראל לגבעונים? עיין ביהושע פרק ט'.

7. באילו מילים מנמק הכתוב את מעשה שאול? צטטו אל לשון הכתוב.

8. האם, לדעתכם, הכתוב בא להצדיק את מעשה שאול, או אולי מגנה אותו? נמקו תשובתכם.

9. "ויאמר דוד אני אתן". לפני שדוד נתן את הסכמתו בוודאי התלבט בינו לבין עצמו. שקלו גם אתם והעלו הצעות בעד ההיענות ונגד ההיענות. הנימוקים בעד ההיענות:

הנימוקים נגד ההיענות:

10. כל האירוע עם הגבעונים אירע בימי שאול. מדוע אפוא נענשו דוד ובני דורו? הרי ראוי היה שהעונש יבוא בימי שאול? קראו מקור מס' 4 וסכמו אותו בתשובתכם.

11. "על שבועת ה' אשר בינותם". עיינו בשמואל א' פרק כ' וצטטו את לשון השבועה בין דוד ליהונתן.

12. מדוע חומל דוד על מפיבשת דווקא, הרי הוא נשבע גם לשאול לא להכרית ולא להשמיד את זרעו? (שמואל א' פרק כ"ד, כא-כו).

13. "והוקענום לה' מגבעת שאול".
א. מה פירוש "והוקענום"? היעזרו במפרשים.

ב. מדוע הם אומרים "והוקענום לה'" - מדוע לה' היעזרו במקור מס' 5.

דף מקורות לפרשת הגבעונים

מקור מס' 1:

"ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחר שנה. שנה ראשונה אמר להם (לעם ישראל) שמא עובדי עבודה זרה יש בכם? בדקו ולא מצאו..."

בשנה השניה אמר להם שמא עובדי עבירה (של פריצות) יש בכם? בדקו ולא מצאו.
בשנה השלישית אמר להם שמא פוסקי צדקה (ממונים על חלוקת הצדקה) ברבים יש בכם ואין נותנים? בדקו ולא מצאו - אמר דוד אם כן אין הדבר תלוי אלא בי מיד 'ויבקש דוד את פני ה'".

(מסכת יבמות ע"ח, א"ב)

מקור מס' 2:

"אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים".
"אל שאול" - על עוון שאול שנקבר פתאום בהיחבא שגנבוהו אנשי יבש גלעד וקברוהו ולא נספד לפי כבודו. "ואל בית הדמים" - שהרג נוב עיר הכהנים וכשהרג נוב עיר הכהנים המית גם מן הגבעונים שבעה אנשים".

(רש"י)

מקור מס' 3:

"ויאמר אליהם" - דוד אמר להם בתחילה דברי ריצוי למחול הדבר לבני ישראל ולברך אותם ולא לקבול ולעורר דין עליהם - אך הם לא מבני ישראל - ולא חמלו."

(ע"פ "מצודת דוד")

מקור מס' 4:

"ויהי רעב בימי דוד וגו' - עיקר תוקפו של העונש לא היה ראוי להיות בימי דוד אלא בימי שאול, אלא ע"י שהיה שאול גרופית של שקמה (ענף חלש של עץ שקמה) גלגלו הקב"ה והביאו בימי דוד.
אמר ר' חייא: משל לזוג שהיה בידו סל מלא כוסות וכלי זכוכית. בשעה שהיה מבקש לתלות את סלו, היה מביא יתד ותוקעה ונתלה בה ואח"כ היה תולה את הסל. לפיכך לא באו פורענויות בימי בני אדם שפופים (תקופת שאול), אלא בימי בני אדם גיבורים (תקופת דוד), שהן יכולין לעמוד בהן".

(מדרש בראשית רבה פרשה כ"ה)

מקור מס' 5:

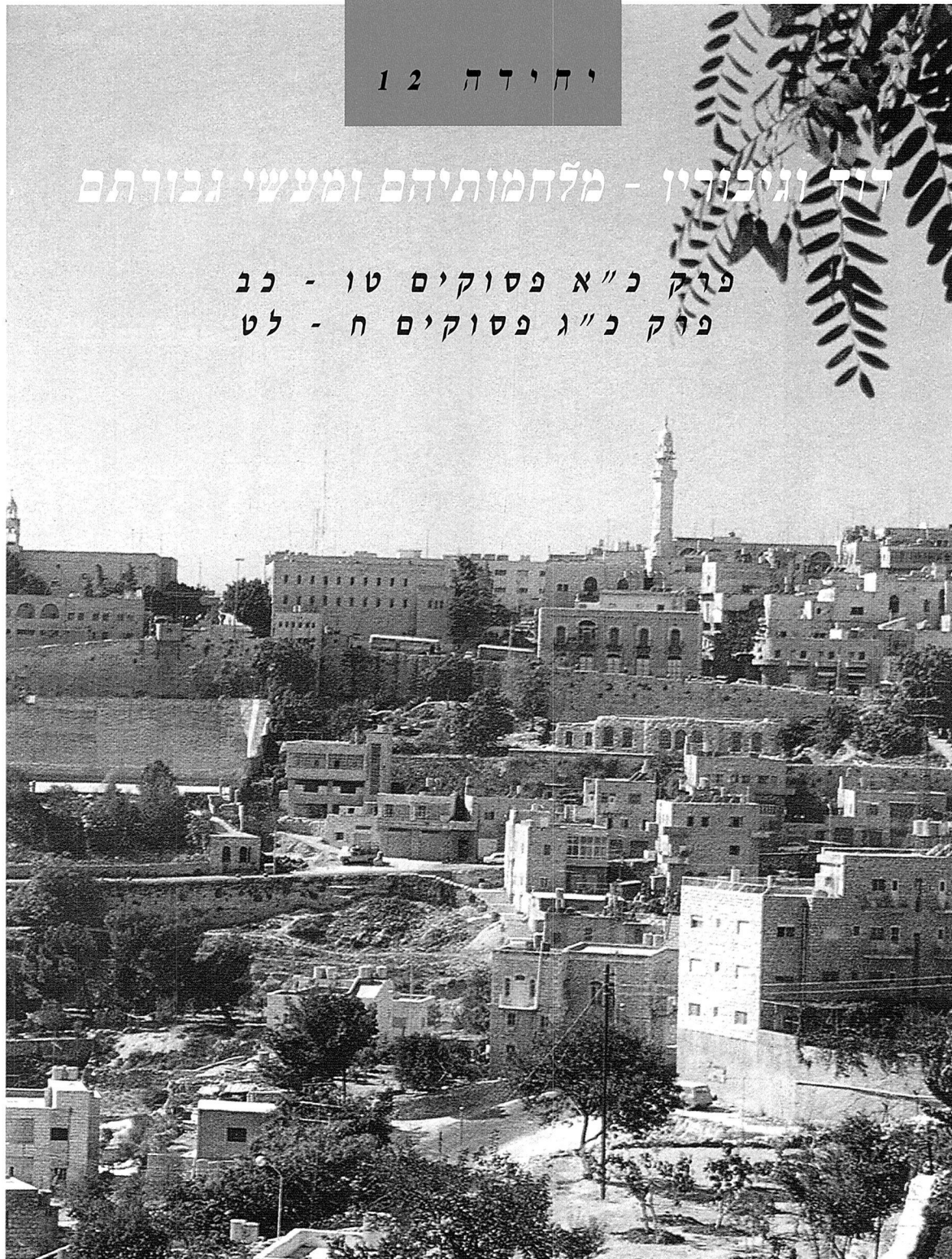
"והוקענום לה": כדי שיראו כל העולם ויתיראו ולא יוסיפו עוד להרע לגרים ולכך כתוב: 'לה' - שהוא ציוה להיטיב לגרים ושאל הרע להם.
ולמה בגבעת שאול? - כדי שידעו אם למלך לא נשא הקב"ה פנים, קל וחומר להדיוטים."

(מדרש במדבר רבה פרשה ח')

יחידה 12

דוד וגיובוריו - מלחמותיהם ומעשי גבורתם

פרק כ"א פסוקים טו - כב
פרק כ"ג פסוקים ח - לט

נושא דף העבודה:

דוד וגיבוריו - מלחמותיהם ומעשי גבורתם

"מי ישקני מים מבור בית לחם?...?"

דוד וג'יבוריו - מלחמותיהם ומעשי גבורתם

פרק כ"א פס' טו-כב; פרק כ"ג פס' ח - לט

1. קרא פרק כ"א פסוקים טו-כב ומלא את הטבלה הבאה:

	שם הגיבור	נגד מי הוא נלחם	מה הגבורה שזיכתה אותו בציון לשבח
1			
2			
3			
4			

2. איזה מהגיבורים מוכר לך ממוקום אחר בספר שמואל? ציין אירוע אחד לפחות שהוא משתתף בו.

3. מדוע נשבעים אנשי דוד: "לא תצא עוד אתנו למלחמה"?

4. "ולא תכבה את נר ישראל" - הסבר את המטאפורה (=שימוש בביטוי שלא בהוראתו הרגילה אלא בהוראה שאולה מעניין אחד לעניין אחר).

5. על מי מסופר שהיו לו סה"כ 24 אצבעות?

6. מיהו עדינו העצני? ומהו מעשה גבורתו?

7. מי הציל חלקת שדה מלאה עדשים?

8. "מי ישקני מים מבאר בית לחם אשר בשער".

- א. מי ביקש זאת?
ב. מדוע ביקש זאת?
ג. מי מילא את הבקשה הזו?
ד. מדוע המבקש לא רצה לשתות את המים?

9. בניהו בן יהוידע נקרא: "איש רב פעלים". אילו פעולות גבורה מזכיר עליו הכתוב?

10. א. מהו השם האחרון ברשימת גיבורי דוד?

ב. באיזה קרב נפל הגיבור הזה?

ג. ספר כיצד נפל.

"רוח ה' דבר פי ומלתו על לשוני"

דברי שירה ונבואה אישיים ולאומיים

פרק כ"ב - פרק כ"ג פסוקים א - ז

נושא דף העבודה:

"רוח ה' דבר פי ומלתו על לשוני"

מארק שאגאל, הצייר היהודי המפורסם, מצייר את דוד המלך

"רוח ה' דבר פי ומלתו על לשוני"

פרק כ"ב; פרק כ"ג פסוקים א - ז

1. קרא פסוקים ב-ג בפרק כ"ב.
א. על מה מודה דוד בפסוקים אלה?

ב. באילו דימויים משתמש דוד כדי להביע את עזרת ה' אליו?

2. קרא פסוקים ה-ו.
פסוקים אלו מתארים מצוקות של דוד וכדרך השירה, יש בהם חזרה ותקבולות. העתק שתי תקבולות כאלה.

3. קרא פסוקים ח-כ.
הופעת ה' בזעם, מתוארת בקטע זה בציורים שונים. קרא את הקטע ורשום אילו כוחות טבע מפעיל ה' להצלת דוד?

4. "עם חסיד תתחבר" (פסוק כו):
א. מהי בקשת דוד במשפט זה?

ב. ציין תקבולת נרדפת אחת ותקבולת ניגודית אחת.

5. "מִשׁוּה רַגְלִי כְּאַיִלֹת וְעַל בִּמְתִי יַעֲמִדְנִי" (פסוק לד): הסבר את הדימוי שבמשפט הזה.

6. קרא פסוקים לח-מג.

בקטע זה יש תיאורים חזקים מאוד של נצחון ודיכוי האויב. בחר תיאור אחד מתוך הפסוקים שנראה לך החזק ביותר, ונמק בחירתך.

7. קרא פסוקים מז-נא.

א. העתק פסוק אחד שהוא ביטוי של בקשה.

ב. העתק פסוק אחד שהוא ביטוי של תודה.

ג. מצא בקטע רמז לבקשתו של דוד שמלך המשיח יהיה גם הוא מזרעו של דוד.

ד. יש בקטע פסוק שגור על פינו. מהו? איפה אפשר למצוא אותו בסידור התפילה?

8. קרא פרק כ"ג פסוקים א-ז.

מהו התואר שמכנה דוד עצמו בקטע זה?

9. כתוב בלשון הפסוק, שאין דברי דוד פרי חכמתו אלא דברי רוח הקודש הפועמת בו.

10. את מי משווה דוד לקוף שאי אפשר לקחת אותו ביד?

י ח י ד ה 14

"זוה הוא בית הי האלוקים!"

הכל מוכן לבניית בית הבחירה

פרק כ"ד

רשימת הנושאים בדפי העבודה:

- א. "ויקן דוד את הגורן"
- ב. דף עזר להשוואה בין שמ"ב כ"ד לדבה"א כ"א

"ויבן שם דוד מזבח לה'"

"ויקן דוד את הגרן"

פרק כ"ד

קרא בעיון את הפרק וענה על השאלות הבאות:

1. "ויסוף אף ה' לַאֲחֵרֹת בִּישְׂרָאֵל..." הכתוב אינו נותן סיבה לכעס. מהו, לדעתך, הגורם לכעס הזה?

2. "ויסוף את דוד בהם". מהי ההסתה? היעזר בפרשנים או במילון.

3. מהי הפקודה שנותן דוד ליואב?

4. מדברי יואב ברור שהוא מתנגד למפקד. מדוע הוא מתנגד?

5. דוד ניצח בוויכוח. כתוב את לשון הכתוב המביע זאת.

6. כמה זמן ארך המפקד?

7. מה היה מספר "שולפי החרב" לפי המפקד הזה?

8. "ויך לב דוד אותו" - בחר את הפירוש הנכון לדעתך ונמק את בחירתך.

(1) דוד קיבל התקף לב.

(2) דוד מתחרט על מה שעשה.

(3) דוד לא בטח בליבו.

הפירוש הוא:

9. "שלוש אנכי נוטל עֲלַי".

א. כתוב את הצעת שלושת העונשים.

ב. באיזה עונש בחר דוד?

10. מה היה מספר הנפגעים מהעונש?

11. א. איזו שאלה/טענה יש לדוד כלפי ה'?

ב. מה אפשר ללמוד מכך על אופיו של דוד?

12. מה נצטווה דוד לעשות כדי לעצור את המגיפה?

13. מה הייתה הצעת ארונה לדוד? ומה קרה בסוף?

14. כיצד מסתיים האירוע כולו?

שאלת רשות:

15. הידועים לך מקומות נוספים שניקנו בכסף בארץ ישראל בתקופת האבות? מי קנה? ואיזה מקום?

דף עזר להשוואה בין שמ"ב כ"ד ודבהי"א, כ"א

קרא את הכתוב בדברי הימים א' פרק כ"א, ומלא את הטבלה. ייתכן שאירוע כלשהו ייזכר רק במקום אחד - ציין זאת!

שמואל ב', כ"ד	דברי הימים א', כ"א
(1) "ויוסף הי' לחרות בישראל".	(1)
(2)	(2) "ולוי ובנימין לא פקד בתוכם כי נתעב דבר המלך את יואב"
(3)	(3) "ויענהו באש מן השמים על מזבח העולה".
(4) "ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמישים".	(4)

מִמְקוֹמָהּ מְלִכְנוּ
תּוֹפִיעַ וְתִמְלִךְ עָלֵינוּ, כִּי מַחֲכִים אֲנַחְנוּ לָךְ.
מִתִּי תִמְלִךְ בְּצִיּוֹן, בְּקֶרֶב בְּיָמֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד
תִּשְׁכֹּן. תִּתְגַּדֵּל וְתִתְקַדֵּשׁ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ
לְדוֹר וָדוֹר וּלְנֶצַח נִצְחִים, וְעֵינֵינוּ תִּרְאֶינָה
מִלְכוּתְךָ כְּדָבָר הָאָמוּר בְּשִׁירֵי עֲנָה עַל יְדֵי
דָּוִד מְשִׁיחַ צִדְקָה :

קטע מה"קדושה" שבתפילת שחרית לשבת

רשימת הנושאים בדפי העבודה:

- א. מי מכיר? מי יודע? (50 שאלות לבחינה עצמית)
- ב. חידון בחרוזים על רוב הנושאים
- ג. מפת האירועים של ספר שמואל ב'
- ד. לעשות סדר באלבום!
- ה. פסוקים ותמונות

"לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להתבטל ממנה. אם למדת תורה הרבה נותנים לך שכר הרבה. ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך, ודע שמתן שכרן של צדיקים - לעתיד לבוא".

(מסכת אבות פרק ב', משנה טז)

תלמיד יקר!

בשעה טובה ומוצלחת סיימת ללמוד את ספר שמואל ב'. אנו בטוחים שלמדת הרבה ונהנית מכל מה שלמדת. ידוע לך בוודאי מאמר חז"ל מפורסם הקשור בלימוד ובזכרון: "הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לזורע ואינו קוצר". ההסבר מיותר, ולכן אנו מציעים לך כאן פעילויות שונות לחזרה על ספר שמואל ב'. אם תרצה לבחון את ידיעותיך (בחינה עצמאית!), בדוק תחילה את ידיעותיך בספר סגור ורק "בשעת מצוקה" היעזר בספר שבידיך.

בהצלחה!

"מצאתי!" תלמידים חוזרים בעניין רב על תלמודם בספר שמואל ב' במוזיאון לתקופת דוד המלך

א. מי מכיר? מי יודע?

**לפניך חמישים שאלות סגורות. לכל שאלה - תשובה אחת בלבד.
הקף בעיגול את התשובה הנכונה.**

1. "איך נפלו גבורים" אומר דוד על:

- א. אבשלום ובני בריתו
- ב. שאול ויהונתן
- ג. אבנר בן נר ועמשא בן יתר
- ד. בני שאול שנרצחו בידי הגבעונים.

2. עיר הבירה הראשונה של דוד הייתה:

- א. בית אל
- ב. בית לחם
- ג. מצודת ציון
- ד. חברון.

3. לפניך ארבעה אנשי צבא חשובים מימי דוד. אחד מהם יוצא דופן - מיהו?

- א. יואב
- ב. עמשא
- ג. אבישי
- ד. עשהאל.

4. "ותבז לו בלבה". - מי בזה למי?

- א. רצפה בת איה לאיש בושת
- ב. מיכל לדוד
- ג. תמר לאמנון
- ד. האשה מאבל בית מעכה ליואב.

5. "ויאמר דוד אעשה חסד עם חנון בן נחש". מדוע מבקש דוד לעשות חסד עם חנון?

- א. כי חנון עזר לו במלחמה עם הפלשתים
- ב. כי גם אביו עשה חסד עם דוד כשדוד היה במצוקה
- ג. כי חנון היה במצוקה ודוד ראה חובה לעצמו לעשות עמו חסד
- ד. כי חנון היה מלך עמון ודוד רצה לכרות עמו ברית שלום.

6. הגבעונים דרשו מדוד:

- א. כסף וזהב
- ב. שטחי מרעה
- ג. סוסים
- ד. את בני שאול.

7. מי אמר למי: "סכל נא עצת אחיתפל"?

- א. אבשלום לעבדו
- ב. דוד לחושי
- ג. דוד ל־ה'
- ד. ה' לדוד.

8. "ויאמר איך יבוא אלי ארון ה'". מדוע לא רצה דוד להביא אליו את ארון ה'?

- א. כי הוא רצה להכין קודם את ההיכל שבו ישכון הארון
- ב. כי קרה אסון ועוזה נהרג, ודוד חשש מאסונות נוספים בגלל קדושת הארון
- ג. כי דוד לא היה כהן או לוי ורצה להכין קודם את הכהנים
- ד. כי דוד היה עסוק במלחמות ושפך דם רב.

9. היכן המליך אבנר את איש בושת?

- א. בגלעד
- ב. במחניים
- ג. בחלקת הצורים אשר בגבעון
- ד. בעמק רפאים.

10. "ולא דיבר אבשלום עם אמנון למרע ועד טוב". מדוע?

- א. כי הוא שנא אותו בגלל מה שהוא עשה לתמר אחותו
- ב. כי הוא שנא אותו בגלל שחשב שדוד ימנה את אמנון כיורש במקומו
- ג. כי אבשלום לא רצה לגלות לו את תכניותיו למרד נגד דוד
- ד. כי כך יעץ לו יונדב בן שמעה שהיה איש חכם מאוד.

11. על מי נאמר: "לא היה איש יפה בכל ישראל להלל מאוד"?

- א. דוד
- ב. אבשלום
- ג. אמנון
- ד. עשהאל.

12. מי היה חושי?

- א. שר צבא אבשלום
- ב. בנו של דוד
- ג. יועצו של דוד
- ד. מרגל מטעם אבשלום.

13. לגבי מי נאמר: "שני חבלים להמית ומלא החבל להחיות"?

- א. פלשתים
- ב. גבעונים
- ג. ארם
- ד. מואב.

14. את מי מהאנשים הבאים לא הרג יואב במישרין, או בעקיפין?

- א. עמשא
- ב. איש בושת
- ג. אבשלום
- ד. אבנר.

15. "האתה תבנה לי בית לשבתי?" מדוע לא?

- א. "כי דם לרב שפכת ומלחמות רבות עשית"
- ב. "כי חטאת ל-ה' ומנית את רבבות אלפי ישראל"
- ג. כי צריך לשלם את הכבשה ארבעתיים
- ד. כי לא נקמת בגבעונים על אכזריותם.

16. המתמודדים ל"תפקיד" המודיע לדוד על מות אבשלום היו:

- א. צדוק ואביתר
- ב. יואב ואבישי
- ג. אחימעץ והאיש הכושי
- ד. רכב ובענה.

17. דוד פנה לנתן לאחר:

- א. העלאת הארון
- ב. מות אבשלום
- ג. חטאו בספירת העם
- ד. מעשה הגבעונים.

18. מי אמר למי: "לא תבא הנה כי אם הסירך העיורים והפסחים"?

- א. אבנר ליואב
- ב. שבע בן בכרי ליואב
- ג. דוד למלך ירושלים היבוסי
- ד. מלך ירושלים היבוסי לדוד.

19. מי לא הייתה אשתו של דוד?

- א. אחינועם היזרעאלית
- ב. מיכל בת שאול
- ג. אביגיל אשת נבל הכרמלי
- ד. תמר.

20. מי אמר למי: "לאהבה את שונאיך ולשנוא את אוהבך"?

- א. דוד ליואב
- ב. יואב לדוד
- ג. הכושי לדוד
- ד. חושי לאבשלום.

21. מה אמר דוד על בני צרויה?

- א. "טובים ונדיבים המה"
- ב. "קשים הם ממני"
- ג. "אנשי צבא קשוחים ואמיצים"
- ד. כל התשובות נכונות.

22. "חי ה' אם יפול משערות בנך ארצה". מי נשבע למי שבועה זו?

- א. דוד לבת שבע
- ב. דוד לאשה החכמה מתקוע
- ג. יואב לאשה החכמה מאבל בית מעכה
- ד. דוד לרצפה בת איה.

23. על מי נאמר שהיה "קל ברגליו כאחד הצביים אשר בשדה"?

- א. אחימעץ בן צדוק
- ב. הנער העמלקי
- ג. מפיבשת בן יהונתן
- ד. עשהאל בן צרויה.

24. מה הייתה המשימה שהטיל דוד על עמשא?

- א. להרוג את "איש ישראל"
- ב. לאסוף את כל "איש יהודה"
- ג. להרוג את יואב
- ד. אף תשובה לא נכונה.

25. המושג "עצת אחיתפל" בימינו פירושו:

- א. עצה טובה
- ב. עצה שלא כדאי לקבל
- ג. עצה ידידותית
- ד. עצה שניתנת לאנשים מסוימים בלבד.

26. באיזה עונש בחר דוד?

- א. דבר
- ב. שבע שנות מלחמה
- ג. רעב
- ד. באף אחד מהם.

27. מדוע דוד לא הגיב על דברי הבוז של שמעי כלפיו?

- א. כי פחד מאבישי
- ב. כי רצה ש־ה' יסלח לו על חטאו בעבור זה שלא יענה לו
- ג. כי רצה לברוח מהר ככל האפשר
- ד. כי פחד להסתכסך עם שמעי.

28. מדוע הקים אבשלום מצבה בחייו?

- א. כי לא היו לו בנים ורצה שיזכרו אותו
- ב. כי אהב לבנות
- ג. כי הוא ידע שהוא הולך למות ורצה להשאיר מזכרת מחייו
- ד. כי רצה לעורר תשומת לב כדרכו.

29. כיצד נהרג עוזה בן אבינדב?

- א. במלחמה עם ארם צובא
- ב. הוא הוצא להורג בגלל שנחשב כ"מורד במלכות"
- ג. הוא נגע בארון ה' ומת בידי שמים
- ד. הוא התאבד כי דוד לא שמע לעצתו.

30. מי שמרה על גופותיהם של בני שאול שנרצחו בידי הגבעונים?

- א. רצפה בת איה
- ב. האשה התקועית
- ג. מיכל בת שאול
- ד. מרב בת שאול.

31. האויבים הראשונים שהתקיפו את דוד מיד לאחר כיבוש ירושלים היו:

- א. המואבים
- ב. הארמים
- ג. העמונים
- ד. הפלשתים.

32. "הלוא תדעו כי שר וגדול נפל היום הזה בישראל". משפט זה אמר:

- א. דוד לעבדיו כשנודע לו על רצח אבנר
- ב. יואב לחייליו לאחר מות אוריה החיתי
- ג. דוד לעם לאחר רצח איש בושת
- ד. אבנר לחייליו לאחר רצח עשהאל.

33. עצת חושי הצילה את דוד:

- א. כי הוא התייעץ עם נתן הנביא קודם שהציע את הצעתו
- ב. כי היא הייתה צודקת יותר וחכמה יותר
- ג. כי היא גרמה לכך שאחיתפל יתאבד
- ד. כי היא אפשרה לדוד לעבור את הירדן.

34. מי אמר משפט יפה זה: "חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלקינו, ו-ה' יעשה הטוב בעינינו":

- א. דוד בעת המלחמה בפלשתים
- ב. יואב בעת המלחמה בעמון
- ג. אבישי בעת המלחמה באבשלום
- ד. אבנר בעת המלחמה בגבעון.

35. "והוא גם בן חיל אשר לבו כלב האריה...". מיהו האיש הזה?

- א. יואב
- ב. דוד
- ג. אבנר
- ד. עמשא.

36. "ויהי כשמעך את קול צעדה בראשי הבכאים אז תחרץ". הכוונה בפסוק זה היא:

- א. שדוד יחכה עד שישמע את צעדי הפלשתים בעמק הבכא ואז יתנפל עליהם מאחור
- ב. שדוד יתנפל על הפלשתים כאשר ישמע את רעש הבכאים והפלשתים יופתעו
- ג. בפסוק מדובר על מרד אבשלום ביער אפרים, כאשר הם ישמעו את הבכי של העם, אז יידעו שהמרד נסתיים
- ד. בפסוק מדובר בקללת שמעי בן גרא, כאשר אבישי הציע להרוג אותו ודוד התנגד עד שישמע את קול הצועדים בראשי הבכאים.

37. "כל מכה יבوسی ויגע בצנור". מה הבטיח דוד לאיש? (לפי דברי הימים)

- א. שימנה אותו לשר הצבא שלו
- ב. שיתן לו אלף כסף
- ג. שיתן לו את תמר בתו לאשה
- ד. שימנה אותו למשרת סופר המלך.

38. מדוע דוד עושה חסד עם מפיבשת בן יהונתן?

- א. כי רצה להיות אתו ביחסי שלום
- ב. בעבור יהונתן
- ג. כי היה חייב לו טובה מימים ימימה
- ד. כי מפיבשת איים עליו.

39. מה חשב חנון מלך עמון כששליחי דוד באו אליו?

- א. שהם באו לנחמו
- ב. שהם באו לרגל בעירו
- ג. שהם באו לגבות מיסים
- ד. שהם ערקו מצבא דוד.

40. מדוע ציוה דוד להרוג את הנער העמלקי?

- א. כי הוא סיפר שהרג את שאול
- ב. כי הוא לקח שלל
- ג. כי הוא עזר לפלשתים
- ד. כי הוא בישר על מות שאול.

41. "והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני". מי הם בני צרויה?

- א. יואב, אבישי ועשהאל
- ב. אבנר, יואב ועשהאל
- ג. אבישי, עמשא ואוריה
- ד. עשהאל, רכב ובענה.

42. ויאמר יואב לכושי לך הגד למלך אשר ראיתיה". מה ראה הכושי שנתבקש לבשר למלך?

- א. הוא ראה את רצח אבנר
- ב. הוא ראה את סופו המר של אבשלום בן דוד
- ג. הוא ראה את סופו המר של שבע בן בכרי
- ד. הוא ראה את סופו המר של אמנון בן דוד.

43. עמק רפאים הוא עמק על יד ירושלים שבו היה הנצחון הגדול של דוד על:

- א. הכנענים
- ב. הפלשתים
- ג. המואבים
- ד. אבשלום.

44. אחת המדינות הבאות לא נכבשה על ידי דוד. סמן אותה.

- א. ארם צובא
- ב. צור
- ג. חמת
- ד. עמון.

45. מדוע גילח חנון את זקנם של עבדי דוד?

- א. כי עבדיו אמרו לו שהם מרגלים ורצה ללמדם לקח
- ב. כי רצה שהם יהיו עבדיו וזה היה סימן היכר לכך
- ג. כי זו הייתה האפנה באותה תקופה
- ד. כי רצה לגמול לדוד כמעשהו.

46. מה הביא הנער העמלקי לדוד כהוכחה שאכן שאול מת והוא הרגו?

- א. נזר ואצעדה
- ב. חרב
- ג. חיצים שהוציא מגופו
- ד. מעיל עם הדרגות.

47. דוד אמר לאחד מהאנשים הבאים שהוא יהיה אוכל על שולחנו תמיד:

- א. ציבא
- ב. מפיבשת
- ג. אבנר
- ד. ברזילי.

48. "ויאמר המלך היד יואב אתך בכל זאת". את מי שאל דוד שאלה זו?

- א. את רצפה בת איה
- ב. את מיכל
- ג. את האשה החכמה מאבל בית מעכה
- ד. את האשה החכמה מתקוע.

49. "אל תגידו בגת אל תבשרו בחוצות אשקלון".

- א. "פן תשוב חרב שאול ריקס"
- ב. "פן תתגלה האמת כולה"
- ג. "פן ילבישכן שני עם עדנים"
- ד. "פן תשמחנה בנות פלשתים ותעלזנה בנות הערלים".

50. "מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער". בקשה זו הופנתה:

- א. ע"י דוד לנתן הנביא
- ב. ע"י יואב לאוריה החיתי
- ג. ע"י דוד לגיבוריו
- ד. ע"י דוד לגבעונים.

ב. חידון בחרוזים על רוב הנושאים

החידון ערוך לפי סדר האלף-בית

האות	ה ח י ד ה
א	אצלי מצא מקלט המורד היהיר ובזכות אשה חכמה ניצלה כל העיר _____
ב	אני אמו של המלך הבא, בעלי הראשון מת במלחמה, על גג ביתי התרחצתי לתומי וכלל לא ידעתי שצופים בי _____
ג	דוד קילל אותי למרות שאינני בן אנוש, בעמק יזרעאל תמצאו אותי _____
ד	בי הענישו את העם, על אירוע שלא תוכנן על ידם _____
ה	אני הוא מלך ארם צובא, מדוד פחדתי נורא, ולבסוף זה שהרגני היה אויבי משכבר הימים - תועי (מלך חמת) _____
ו	אני רע נאמן למלך ישראל, התחנפתי למורד בדברי שבח והלל, כשהגיע תורי יעצתי עצה, ולמזלי היא התקבלה ובוצעה _____

האות	ה ח י ד ה
י	אוהב דוד אנכי, על ההר המקולל מצאתי את מותי, דוד גמל לבני בעבורי וקיים את הבטחתו לי: _____
כ	אני במשל משחקת תפקיד רם, ובנמשל - הרי זהו החיתי המפורסם: _____
ל	במשל של חושי, _____ של המלך משווה אלי.
ז	הייתי עיר הבירה של איש בושט, בעבר הירדן המזרחי, ושם גם דוד חנה והתארגן לקראת הקרב שהיה בסביבתי: _____
י	סיפרתי לדוד משל, ובהתחלה הוא לא הבין כלל, הייתי מבאי ביתו, ולבסוף נאלצתי להוכיח אותו: _____
ס	כדי לעשות מצור יעיל על אבל בית מעכה, שפכו _____ גבוהה, אך לבסוף את הבעיה פתרה האשה החכמה.
ע	רדפתי בהתמדה אחרי אבנר, אמנם מצאתי את מותי, אך אחי נקם את נקמתי: _____
פ	ברגע המכריע ברחתי, ואת המורד בין שמיים וארץ השארתי: _____
צ	אמנם הייתי עבד, אך בהחלט הסתדרתי בחיים. את המלך רימיתי, וקיבלתי את חצי רכוש אדוני: _____

האות	ה ח י ד ה
ק	בספר שמואל ב' מצאנו שלוש כאלה, ואת כולן מדוד שמענו, בעת מצוקה ואבל: _____
ר	אני ואחי ביצענו רצח נתעב, שאותו המלך מאוד לא אהב (בלשון המעטה): _____
ש	את המלך קיללתי ואף זרקתי עליו עפר, ובינתיים הוא סלח לי ולא עשה לי דבר: _____
ת	הייתי נאמנה לאחי והוא הציק לי עד מאוד, ואחי השני סגר אתו את כל החשבונות: _____

ג. מפת האירועים של ספר שמואל ב'

לפניך מפה וטבלה.

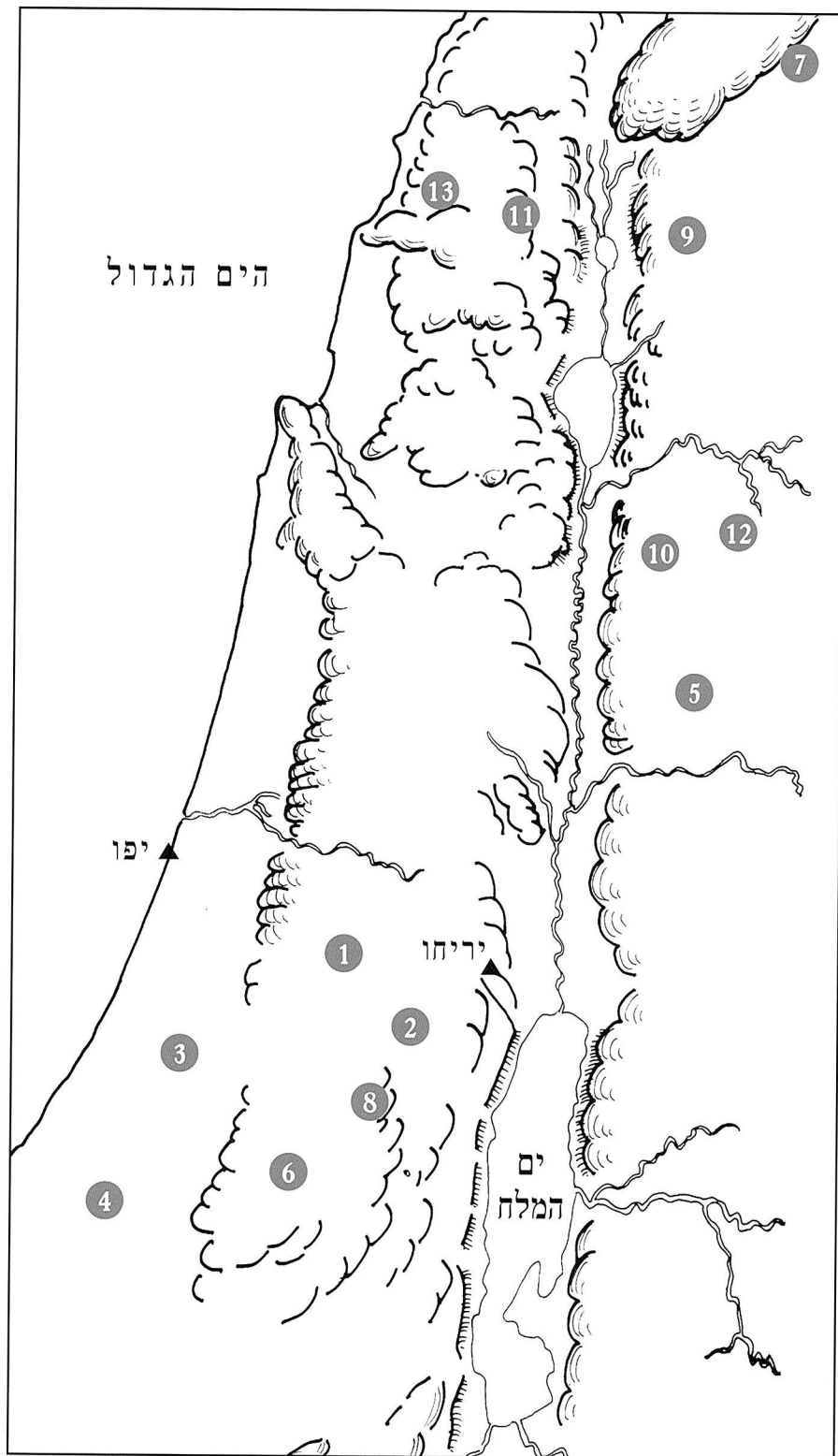
במפה - מסומנים מקומות ממוספרים הקשורים לספר שמואל ב'.

בטבלה - מצויות הגדרות שנועדו לסייע לך לאתר את המקום במפה.

בדוק בעזרת המפה התנ"כית האם אכן הזיהוי שלך מדויק. כשתמלא את הטבלה במדויק, תקבל את **מפת האירועים** החשובים ביותר של ספר שמואל ב' שזה עתה סיימת.

המספר המסומן במפה	הגדרת המקום	שם המקום	מי מציג אותו
1	"ייקומו נא הנערים וישחקו לפנינו"		
2	הבטחתי פרס למי שיכבוש אותה		
3	לקחתי אותה מיד פלשתים		
4	באתי אל דוד להודיע לו על מות שאול		
5	שם המלכתי את איש בושת		
6	עליתי על העיר הזאת בתחילת דרכי למלוכה		

המספר המסומן במפה	הגדרת המקום	שם המקום	מי מציג אותו
7	שם לכדתי 1700 פרשים ו-20,000 חיל רגלי		
8	"מי ישקני מים מבור..."		
9	ברחתי לסבא עד יעבור זעם		
10	מרדתי באבי וביער הזה מצאתי את מותי		
11	הצלתי את העיר תמורת ראשו של המורד		
12	ויתרתי על הכבוד לעבור לירושלים כי ביקשתי למות בעיר בה חייתי וגדלתי		
13	שלחתי את מהנדסי המצויינים לבנות את בית המלכות שבירושלים כי גם חומרי בניין לקחו אתם!		

ד. לעשות מדר באלבום!

לפניך סדרה של תמונות שציירו ציירים שונים שהתרשמו מן המסופר באירועים שונים בספרנו. התבונן ומלא את המשימות הבאות:

א. מספר את התמונות ברצף לפי סדר האירועים בספר.

ב. תן שם/כותרת לכל תמונה.

ג. ציור אחד באלבום לא שייך לתקופת דוד. מצא אותו וציין לאיזה אלבום (ספר) הוא שייך.

ד. איזו תמונה מצאה חן בעיניך במיוחד? נמק בחירתך.

א. מספור הציורים בסדר הנכון, לדוגמה: אם הציור שמצויינת עליו האות א' הוא הראשון, כתוב: א = 1 וכן הלאה.

_____	=	א
_____	=	ב
_____	=	ג
_____	=	ד
_____	=	ה
_____	=	ו

ב. הכותרות שאתה מציע לתמונות:

_____	(1)
_____	(2)
_____	(3)
_____	(4)
_____	(5)
_____	(6)

ג. מהי התמונה שאינה שייכת לאלבום זה? לאיזה אלבום היא שייכת?

ד. איזו תמונה מצאה חן בעיניך במיוחד? נמק.

1.

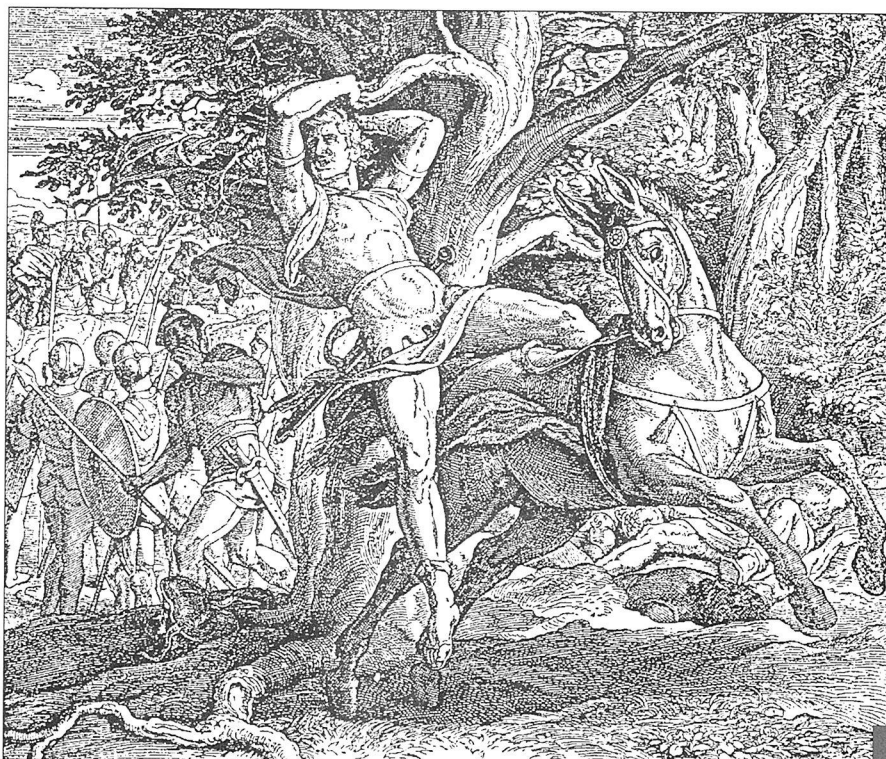
2.

.3

.4

.5

.6

ה. פפוקים ותמונות

לפניך תמונות של בעלי חיים ועצים שונים ש"נכנסו" לספר שמואל ב'.
כדי שלא תהיה מריבה ביניהם, כתוב תחת כל אחד מהם משפט או פסוק, כך שכל אחד ידע
כיצד ולמה הם הגיעו לספר שלנו (רצוי לציין במדויק את מקור המשפט או הפסוק).

ברוך רחמנא דסייען!

לפניך דפי עבודה שמטרתם לעזור לך בלימוד ספר שמואל ב'.
הספר מספר על תקופה סוערת ביותר בחיי עם ישראל. בתקופה זו התרחשו מאורעות גדולים; בחלקם מעודדים ומשמחים ובחלקם עצובים וקשים.
אנו לומדים את התקופה הזאת לא רק כדי לדעת ולהכיר את תולדות אבותינו בעבר אלא גם ובעיקר, כדי ללמוד מהם מוסר השכל לכלל ולפרט ולהפיק לקחים לגבי דורנו. המלך שאול ייסד אמנם את המלכות בישראל והשגיו המדיניים לא היו מעטים, אך מי שכינן את המלכות, ביסס אותה מבחינה מדינית, מבחינה כלכלית ומבחינה רוחנית, היה **דוד המלך**. הוא פתח תקופה חדשה בתולדות עם ישראל. הוא הרחיב את גבולות ישראל והקים מעצמה גדולה, אך מפעלו הגדול ביותר שבזכותו אנו זוכרים אותו יום הוא כינון ירושלים כבירת ישראל לנצח והכנות שעשה לבנין בית המקדש. הוא הפך לסמל ולגעגועים לתקומת ישראל ולהחזרת העטרה ליושנה ומבחינה זו, **דוד מלך ישראל חי וקיים**. יחד עם זאת, בספר הזה נלמד שגם המלך דוד נכשל בחטאי בני אדם והביקורת האלוקית אינה פוסחת עליו, וככל שאדם גדול - הביקורת עליו גדולה יותר.
הכתוב מלמד אותנו לא מעט פרקי מוסר והתנהגות שהם משמעותיים גם לנו היום ולכן עלינו לשמוע אותם, ללמוד אותם בעיון ולהפיק מהם את הלקחים המתאימים, שעד היום לא נס ליחם.
דפי עבודה אלה יעזרו לך להכיר את **תקופת דוד המלך** מן הבחינות שהזכרנו, ויחד עם המורה הם יסייעו בידך להבין הבנה טובה ומקיפה את הפרשיות המרתקות שבספר.

(מתוך "דברים אל התלמיד")

המכללה האקדמית לחינוך